

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Gabriela Veselková

Domácí násilí a jeho prevence

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. 11. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 262 055 znaků včetně mezer.

.....
Gabriela Veselková

V Praze dne 28. 11. 2018

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Marii Vanduchové, CSc. za odborné vedení, vstřícnost a cenné rady, jež mi při zpracování diplomové práce poskytla.

Své rodině a partnerovi děkuji za podnětné připomínky a podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	1
I. část: Teoretická východiska domácího násilí.....	3
1. Pojem domácí násilí	3
1.1. Definice domácího násilí	4
1.2. Znaky domácího násilí	6
1.3. Mýty o domácím násilí	7
1.4. Ekonomické dopady domácího násilí	9
2. Kategorizace domácího násilí a násilného jednání	11
2.1. Typologie domácího násilí.....	11
2.2. Formy násilného jednání.....	13
3. Kriminologické aspekty domácího násilí.....	15
3.1. Příčiny domácího násilí a rizikové faktory	15
3.2. Pachatelé domácího násilí.....	17
3.2.1. Typologie pachatelů domácího násilí.....	19
3.2.2. Terapeutické programy pro pachatele domácího násilí.....	21
3.3. Domácí násilí z pohledu viktimologie	23
3.3.1. Reakce oběti na domácí násilí	24
3.3.2. Účinky domácího násilí na oběť	26
3.3.3. Některé specifické skupiny obětí	28
II. část: Právní ochrana před domácím násilím a jeho prevence.....	34
4. Vývoj české právní úpravy.....	34
5. Ochrana před domácím násilím ve správním právu.....	38
5.1. Institut vykázání.....	38
5.1.1. Odhad rizika domácího násilí.....	43
5.2. Vybrané přestupky	44
6. Ochrana před domácím násilím v občanském právu	46
6.1. Hmotněprávní instituty ochrany před domácím násilím.....	46
6.1.1. Ochrana před domácím násilím v občanském zákoníku	46
6.1.2. Další relevantní soukromoprávní ustanovení	49
6.2. Ochrana v rámci civilního procesu	51
7. Trestněprávní ochrana před domácím násilím	55
7.1. Trestní právo hmotné	55
7.1.1. Týrání osoby žijící ve společném obydlí, týrání svěřené osoby	55
7.1.2. Související trestné činy.....	59
7.2. Ochrana v trestním řízení.....	62
7.2.1. Souhlas poškozeného s trestním stíháním.....	62

7.2.2. Předběžná opatření	63
7.2.3. Práva poškozeného a oběti v trestním řízení	65
8. Ochrana a pomoc obětem domácího násilí	71
8.1. Zákon o obětech trestných činů	71
8.1.1. Zvlášť zranitelné oběti.....	72
8.1.2. Práva obětí trestných činů	73
8.2. Intervenční centra.....	78
8.2.1. Asociace pracovníků intervenčních center.....	80
9. Prevence domácího násilí.....	82
9.1. Prevence na mezinárodní úrovni.....	82
9.1.1. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí... 84	
9.2. Prevence zajišťovaná státem	87
9.3. Preventivní aktivity nevládních organizací.....	88
9.4. Návrhy pro zlepšení prevence a potírání domácího násilí	91
Závěr.....	94
Seznam použitých zdrojů	98
Abstrakt	106
Klíčová slova.....	106
Abstract	107
Key words	107

Úvod

Domácí násilí je velice závažný sociálně patologický jev, s nímž se společnost potýká odněpaměti. Veřejně hovořit se o tomto problému začalo v 70. letech minulého století, a od této doby se postupně mění pohled společnosti na domácí násilí, kdy mnoha lidmi již není chápáno jako čistě soukromá rodinná záležitost, do níž nemá nikdo právo zasahovat.

Specifikum domácího násilí nespočívá v podobě násilí, jemuž jsou oběti vystavovány, nýbrž v prostředí, ve kterém se odehrává. Vždy se jedná o soukromí rodiny, prostor za zavřenými dveřmi skrytý před zraky veřejnosti. To, co domácí násilí činí specifickým, jej zároveň činí velice nebezpečným a těžko odhalitelným společenským problémem, k jehož řešení je nutno přistupovat velice pečlivě, důsledně a s potřebnou odborností. Stejně tak je nutno zacházet i s jeho oběťmi, na nichž domácí násilí často zanechává velmi závažné následky, přičemž nelze opomínat též důkladnou práci s násilnými osobami s cílem zabránit dalšímu páchání domácího násilí.

S tématem domácího násilí jsem se blíže seznámila až v rámci studia na vysoké škole a zvolila jsem si jej v první řadě proto, že toto téma považuji za velice zajímavé a rozmanité. K jeho správnému uchopení je nutný interdisciplinární přístup. Problematika domácího násilí totiž zasahuje nejen do práva občanského, trestního, správního a dalších právních odvětví, ale dokonce přesahuje právo jako takové, jelikož je také předmětem zkoumání psychologie, sociologie, kriminologie, viktimologie a dalších společenských věd. Kromě toho je domácí násilí nepochybně stále aktuálním tématem, o což se v současnosti zaslouhují především četné diskuze na téma ratifikace Istanbulské úmluvy Českou republikou, ale také neustálé aktivity nevládních organizací a dalších subjektů. V neposlední řadě domácí násilí, i přesto, že již bylo dosaženo podstatného pokroku v jeho prevenci a potírání, stále zůstává častým a velmi závažným společenským problémem, který je jen těžko odhalován.

Cílem této práce je představit pojem domácí násilí, jeho druhy, formy, oběti a pachatele z hlediska teoretického a zároveň podat ucelený přehled aktuální právní úpravy, jejího vývoje a činnosti státních i nestátních (vč. mezinárodních) subjektů v oblasti potírání domácího násilí, jeho prevence a ochrany obětí a následně tuto úpravu a činnost zhodnotit, případně podat určité návrhy na její zefektivnění.

Práce je rozdělena do dvou částí, kdy první část poskytuje teoretický úvod do problematiky domácího násilí. V kapitole první se věnuji definici pojmu „domácí násilí“, popisu jeho znaků a také některým mýtům o domácím násilí. V závěru první kapitoly je závažnost domácího násilí

prezentována za pomoci jeho ekonomických dopadů. Druhá kapitola poskytuje přehled typologie domácího násilí a forem násilného jednání. Poslední, třetí kapitola první části zkoumá příčiny domácího násilí a jeho pachatele spolu s jejich možným členěním. Konec třetí kapitoly je věnován obětem domácího násilí, včetně jejich specifických skupin, možným reakcím obětí na tento jev a také následkům, které na nich násilí může zanechat.

Druhá část práce nese název „Právní ochrana před domácím násilím a jeho prevence“ a ve své podstatě je těžištěm práce, čemuž odpovídá i její rozsah. Úvodem je podán přehled vývoje české právní úpravy v oblasti domácího násilí. Následující kapitoly se věnují aktuální hmotněprávní i procesněprávní úpravě ve správním, občanském a trestním právu a ochraně, kterou obětem domácího násilí poskytuje. Kapitola osmá popisuje další možnosti ochrany obětí, konkrétně se zabývá zákonem o obětech trestných činů a také pomocí poskytovanou intervenčními centry. V poslední, deváté, kapitole se zaměřuji na prevenci domácího násilí, a to jak na úrovni mezinárodní, tak vnitrostátní, tedy na činnost mezinárodních organizací, států a nevládních organizací. V závěru deváté kapitoly uvádím stručné zhodnocení aktuálního řešení domácího násilí v České republice a předkládám několik návrhů pro jeho zlepšení.

Vzhledem k poměrně značnému rozsahu není v práci zařazena speciální kapitola věnující se srovnání české a zahraniční právní úpravy, nicméně na související dílčí úpravu jiných zemí je v některých kapitolách poukázáno.

K získání potřebných poznatků o tématu jsem použila především odborné publikace a články, aktuální znění příslušných zákonů a komentáře k nim a vzhledem k aktuálnosti tématu jsem čerpala i z odborných internetových zdrojů. Mezi metodami, které jsem při vypracování práce použila, lze uvést především analýzu, syntézu, dedukci a komparaci.

I. část: Teoretická východiska domácího násilí

1. Pojem domácí násilí

Domácí násilí je pojem, o kterém se hovoří již přes čtyřicet let, nicméně stále neexistuje jedna ucelená definice, na které by se shodla odborná veřejnost, legislativa, nevládní organizace a další subjekty v České republice i ve světě. V odborné literatuře, právních předpisech i v mezinárodních dokumentech nalezneme poměrně velký počet více či méně výstižných definic, každá přistupující k pojmu domácí násilí trošku z jiného úhlu. Jednotlivá pojetí, jejichž příklady uvádím níže, se liší především v tom, jaké jednání a jaké osoby zahrnují.

V určitém smyslu bychom v tomto kontextu nicméně mohli zmínit definici domácího násilí obsaženou v tzv. Istanbulské úmluvě, tedy v Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí z roku 2011, kterou Česká republika podepsala v roce 2016. S přihlédnutím k počtu států, které Úmluvu přijaly, se definice v ní obsažená, přinejmenším v oblasti Evropy, dá do určité míry označit za obecně přijímanou a jednotnou.

Vzhledem ke komplexnosti problematiky domácího násilí, která přesahuje nejen několik právních odvětví, ale i právo jako takové a zasahuje také do oblasti sociologie, kriminologie, viktimologie a dalších společenských věd, se výše zmiňovanému nelze divit. Dle mého názoru by fixace odborné veřejnosti jen na jeden pohled či jen na jednu definici tohoto pojmu byla pro další vývoj v oblasti domácího násilí zbytečně restriktivním faktorem.

S pojmem domácí násilí se, jak jsem již nastínila výše, setkáváme zhruba od 70. let 20. století, přičemž v této době byly za oběti domácího násilí považovány především ženy, pro které se vžil pojem tzv. týrané ženy (*battered women*), poprvé použit v roce 1979 americkou psychologkou L. E. Walkerovou, a za násilníky jejich partneři, popř. manželé. V této době se současně začalo hovořit také o problému tzv. týraných či zneužívaných dětí. Pro tuto problematiku se vžilo označení *Child Abuse and Neglect*, často zkracováno jako CAN.¹ Postupem času se ale množina možných obětí a násilníků začala rozšiřovat a bylo nutné používat obecnější pojmy, které za oběti neoznačovaly jen ženy jakožto manželky či partnerky, nebo děti.

Často užívaným pojmem, jehož vztah k pojmu domácí násilí dodnes není jasný, je pojem násilí v rodině, kterému odpovídá anglický termín *family violence* či *violence in the family*. Někteří autoři tyto pojmy navzájem ztotožňují a nečiní mezi nimi významové rozdíly. Nicméně v publikacích některých jiných autorů se můžeme setkat s odlišením těchto dvou pojmů.

---

¹ MACHALOVÁ, Tatiana. *Domácí násilí: filosofická analýza pojmu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6765-3. s. 13-18.

Ševčík a Špatenková například pojem násilí v rodině vymezují jako „využívání převahy (nejčastěji fyzické) k vykonávání bezpráví vůči jiné osobě, resp. osobám v rodinném systému“.² Uvádějí, že domácí násilí je specifickou variantou násilí v rodině, jakousi jeho podmnožinou. Aby šlo o domácí násilí, musí být vždy naplněny všechny jeho znaky (viz níže), které však v některých případech násilí v rodině naplněny být nemusí, půjde například o neměnné rozdělení rolí či eskalaci násilného jednání. Pro úplnost dodávám, že autoři ve své práci zmiňují ještě jednu podmnožinu násilí v rodině, a to výše zmiňovaný syndrom CAN. V některých případech se mohou obě podmnožiny, tedy domácí násilí i týrání a zneužívání dítěte, protínat. Zároveň ale autoři dodávají dle mého velmi významnou poznámku, která toto jejich vymezení dvou výše zmiňovaných pojmů upřesňuje, a to že domácí násilí, jakožto násilí mezi blízkými osobami, může hranice rodiny překročit a probíhat mezi osobami, které nejsou spjaty žádným příbuzenským vztahem, např. rozvedení manželé, nesezdaní partneři či homosexuální partneři, kteří sdílejí společnou domácnost. V tomto směru je potom pojem domácí násilí nepochybně pojmem širším a vztahuje se i na modernější formy soužití dvou blízkých osob.³

V odborné literatuře se také setkáme s vymezováním pojmů *domestic violence*, kterému odpovídá český termín domácí násilí v širším slova smyslu, a *domestic abuse*, který se používá pro označení násilí mezi partnery a kterému lépe odpovídá český pojem partnerské násilí. Tento typ násilí je někdy označován také jako *intimate violence*.⁴

1.1. Definice domácího násilí

Jak jsem již výše zmiňovala, existuje poměrně velké množství definic pojmu domácí násilí, a to jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni. Jedno z nejstarších vymezení pojmu pochází z Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy z roku 1985 o domácím násilí, které ale nehovoří výslovně o domácím násilí, nýbrž o výše zmiňovaném násilí v rodině (*violence in the family*) a mezi oběma pojmy v zásadě nečiní rozdíl. Násilí v rodině definuje poměrně široce jako „*any act or omission which prejudices the life, the physical or psychological integrity or the liberty of a person or which seriously harms the development of his or her personality*“⁵ (český překlad v následujícím odstavci). Je zřejmé, že toto pojetí domácího násilí vychází především z důsledků,

² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 23.

³ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 23-25

⁴ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 19-20

⁵ *Recommendation No. R (85) 4 of the Committee of Ministers to Member States on Violence in the Family*. Adopted on 26. March 1985. [online]. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804f120d>

kteře může domácí násilí u oběti vyvolat. Vyzdvihla bych zejména použití slova *omission*, v českém překladu opomenutí, jelikož domácí násilí nemusí spočívat pouze v konání, ale například i v zanedbávání určitých povinností osoby, která se tím domácího násilí dopouští.

Tuto definici zmiňuje, byť poněkud rozšířenou, i Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014 a uvádí ji v českém překladu jako „*jakýkoliv čin nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejich členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny nebo vážně poškozují rozvoj jejich osobnosti. Domácí násilí je chování, které u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé. Prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilná osoba chování osoby ohrožené. Domácí násilí může nabývat podoby fyzického, sexuálního a psychického násilí, vynucené sociální izolace a ekonomické deprivace*“.⁶ Tato definice mj. na závěr vypočítává možné formy domácího násilí.

Na půdě Rady Evropy byla vytvořena také další definice pojmu domácí násilí, kterou bych zde chtěla zmínit. Je obsažena v tzv. Istanbulské úmluvě, tedy v Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí z roku 2011, kterou Česká republika podepsala v roce 2016. Domácím násilím se dle úmluvy rozumí „*veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí*“.⁷ Pozitivum tohoto pojetí vidím především ve zdůraznění, že k domácímu násilí nemusí docházet pouze v rámci rodiny, ale může ji i přesahovat. Na rozdíl od definice uvedené výše se zde setkáváme s vymezením domácího násilí pomocí jeho forem, nikoli důsledků na oběť. Tuto novelizovanou definici Rady Evropy přejal také Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015–2018 vypracovaný na Úřadu vlády ČR v říjnu 2015.⁸ Až na drobné odchylky, např. zmínění možnosti dalších forem násilí, jsou definice totožné.

Z hlediska vnitrostátního je významná definice domácího násilí obsažená v důvodové zprávě zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jež uvádí, že „*Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde k*

---

⁶ Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014. [online]. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>

⁷ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí z roku 2011. [online]. Copyright © Council of Europe. 2018 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16808e95e1>.

⁸ Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015-2018. [online]. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili.pdf>

*nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.*⁹ Tato definice oproti ostatním navíc obsahuje výčet ohrožených zájmů, proti kterým násilí směřuje. Na druhou stranu zmiňuje jen pojem násilné jednání, a dále neuvádí formy jeho uskutečňování. V platné právní úpravě definici domácího násilí nenalezneme.

Na závěr bych uvedla definici, která mi přijde velice výstižná a která pečlivě shrnuje všechny hlavní znaky domácího násilí, kterým věnuji následující podkapitulu. Vytvořila ji expertní skupina Aliance proti domácímu násilí a domácí násilí definuje jako „*fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah*“.¹⁰ Především pozitivně vnímám zdůraznění onoho soukromí, ve kterém k domácímu násilí dochází, což je dle mého názoru jeden z hlavních důvodů tak složitého rozpoznání a postihu domácího násilí.

1.2. Znaky domácího násilí

Abychom mohli hovořit o domácím násilí, musí být v každém individuálním případě přítomny určité znaky, kterými se domácí násilí vždy vyznačuje. Základní znaky domácího násilí přehledně vymezila expertní skupina Aliance proti domácímu násilí a zahrnula do nich opakování a dlouhodobost, eskalaci, jasné a neměnné rozdělení rolí a neveřejnost.¹¹

Opakování a dlouhodobost útoků naznačuje, že o domácím násilí ještě nemůžeme hovořit, proběhla-li jedna hádka zakončená fyzickým útokem apod., nicméně může to být počátek tohoto problému. S opakováním útoků a v zásadě i s eskalací násilí se pojí jev, který je obecně označován jako tzv. spirála násilí. Spočívá v poměrně pravidelném střídání tří období, přičemž časový úsek mezi nimi se zpravidla zkracuje. Nejdříve mezi násilníkem a obětí panuje období klidu, někdy označované jako období líbánek, poté začne ve vztahu narůstat napětí, které následně vyvrcholí útokem, zprvu zpravidla verbálním, nicméně po určité době může přejít k čím dál závažnějším fyzickým útokům či jiným formám násilného jednání. Po této fázi dochází

---

⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

¹⁰ *Prevence domácího násilí*. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

¹¹ *Prevence domácího násilí*. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

k návratu do počáteční fáze líbánek a násilník se snaží oběť usmířit. Právě tato fáze klidu, odprošování a slibů je tím zásadním důvodem, proč oběť velmi často odmítá násilníka opustit.¹²

Co se eskalace týče, považuji za důležité zmínit, že odborná veřejnost na tomto znaku jako na definičním znaku domácího násilí nelpí, nemusí být tedy přítomen ve všech případech domácího násilí a je považován spíše za rizikový faktor. Eskalace se vztahuje nejen na útoky jako takové a jejich intenzitu, kdy od počátečních zpravidla verbálních útoků, urážek a nadávek násilník přechází k závažnějším formám fyzického či sexuálního násilí, ale také na frekvenci těchto útoků. Zpočátku ojedinělé epizody násilí, které má oběť i veřejnost tendenci přehlížet, se transformují na pravidelné psychické a fyzické týrání, které může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů proti životu a zdraví aj.¹³

Jedním z klíčových znaků je jistě neměnné rozdělení rolí mezi násilníka a oběť. Tato vztahová asymetrie je pevně daná a spočívá v tom, že ve všech případech je jedna osoba vždy pachatelem domácího násilí a druhá je vždy jeho obětí. V tomto směru od domácího násilí musíme odlišit určité případy především partnerského násilí, kde se role střídají nebo jsou rovné, tzv. italská manželství.

Neveřejnost je znak dle mého názoru nejvíce problematický z hlediska rozpoznání a postižení domácího násilí. K násilným incidentům totiž dochází v soukromí, za dveřmi bytu či domu, který spolu oba aktéři sdílejí, a proto může probíhat i řadu let, aniž by bylo detekováno okolím. Tento znak také často vyvolává mylnou domněnku, že domácí násilí je soukromou záležitostí a nikdo nemá právo se do něj vměšovat.

Jako další znaky domácího násilí někteří autoři výslovně zmiňují také „*společné bydlení, společná propojenost či závislost, „dvě tváře“ násilníka, ambivalentnost oběti, resp. ztráta schopnosti včas zastavit útoky a efektivně domácí násilí řešit*“.¹⁴

1.3. Mýty o domácím násilí

Velmi tíživým faktorem, který podstatně ztěžuje efektivní řešení společenského problému, kterým domácí násilí bezesporu je, jsou různé mýty a nepravdy, které se postupem času vytvořily v povědomí veřejnosti a které domácí násilí velmi často bagatelizují či ospravedlňují.

---

¹² Domácí násilí. profem, o.p.s.. Úvod. profem, o.p.s. [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/clanek.aspx?a=55>

¹³ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 38.

¹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEL. *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3. s. 6.

Takovým mýtem je například domněnka, že se domácí násilí týká jen sociálně slabších vrstev, nikoliv celé společnosti. Faktem je, že výskyt domácího násilí je nezávislý na ekonomické úrovni či vzdělání pachatele nebo oběti. Podobně zcestné je také domnívat se, že domácí násilí je velice ojedinělé a setká se s ním velmi malé procento osob, resp. rodin, což si dovoluji prezentovat na několika poměrně nedávných výzkumech, které proběhly v České republice.

Z výzkumu na téma Veřejnost a domácí násilí, který v roce 2015 provedla agentura STEM/MARK pro organizaci Čas Robinsonů, mj. vyplývá, že přímou zkušenost s domácím násilím, v roli oběti či očitého svědka, má v České republice 29 % dotazovaných žen a 15 % mužů. Fakt, že celkem 80 % respondentů vnímá domácí násilí jako celospolečenský problém, nicméně naznačuje, že některé mýty o domácím násilí se postupem času daří vyvracet.¹⁵

Dále uvedu např. výzkum Agentury Evropské unie pro základní práva na téma Násilí na ženách z roku 2014, ze kterého vyplynulo, že minimálně 32 % žen v České republice bylo obětí fyzického a/nebo sexuálního násilí ze strany svého partnera a/nebo jiného muže a 47 % žen zakusilo určitou formu psychického násilí od svého současného či bývalého partnera. Pro lepší představu výzkum uvádí jaké procento žen zakusilo fyzické a/nebo sexuální násilí ze strany svého partnera a/nebo jiného muže i v dalších evropských zemích: např. Slovensko 34 %, Rakousko 20 %, Velká Británie 44 %, Polsko 19 % nebo např. Německo 35 %.¹⁶

Mezi další mýty se řadí například tvrzení, že domácí násilí je zaviněno samotnou obětí, která pachatele provokuje a násilné jednání z jeho strany si zaslouží. Tento argument velmi často využívají sami pachatelé jako omluvu svého jednání, nicméně žádné jednání oběti není omluvou pro její fyzické napadení či jinou formu násilí. Faktem je, že každý ovládá své jednání a může se rozhodnout, zda se k násilí uchýlí či nikoliv.

Nelze také usuzovat, že by domácí násilí bylo zapříčiněno závislostí pachatele na alkoholu či jiných návykových látkách. Alkohol opět slouží velmi často jako výmluva násilníka, příp. jako spouštěč některých incidentů, samotnou příčinou domácího násilí však není. Absurdní je též domnívat se, že ženy mají násilí ve vztahu rády, tudíž domácí násilí samy vítají. Jsem přesvědčena, že žádná žena netouží po tom, aby byl její život ovládán strachem z jejího partnera.

---

¹⁵ *Veřejnost a domácí násilí*. Květen 2015. Domácí násilí po dobrém. Čas Robinsonů [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://casrobinsonu.cz/wp-content/uploads/2015/06/06-prezentace-cas-robinsonu.pdf>

¹⁶ Summary of the FRA Survey “*Violence against women across the EU: Abuse at home, work, in public and online*” – basic data about the 28 countries [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/source/pdf/Fra%20results%20-%20countries%20summery.pdf>

Častý argument veřejnosti, který pracuje s myšlenkou, že kdyby situace byla opravdu tak vážná, oběť by od násilníka odešla, je dle mého názoru velice krátkozraký. Existuje mnoho důvodů, které zapřičiňují, že oběť je neschopná násilníka opustit, např. k němu stále má silné citové vazby, které jsou udržovány výše popsaným cyklem násilí a domněnkou, že ona sama je alespoň zčásti za vzniklou situaci odpovědná. Nicméně hlavním faktorem při rozhodování oběti, zda odejít či nikoliv, je bezesporu strach, a to jak strach o sebe, tak o děti, strach z přístupu veřejnosti, ze ztráty podpory nejbližších.

Na závěr bych ještě zmínila, že oproti obecně rozšířené domněnce veřejnosti zásadně není snadné oběť a pachatele domácího násilí rozpoznat. Pachatelé velmi často na veřejnosti vystupují jako vzorní a ohleduplní partneři, na druhou stranu oběti se za domácí násilí stydí, tudíž na veřejnosti nedávají nic znát a svá případná zranění maskují či zastírají jejich skutečný původ.¹⁷

1.4. Ekonomické dopady domácího násilí

Závažnost domácího násilí, jakožto problému, který společnost zatěžuje v několika rovinách, vyjadřují také jeho ekonomické dopady, tedy náklady, které tento jev zapřičiňuje. Jednou z hlavních složek těchto nákladů jsou potom ty vynaložené státem na zdravotní péči o oběti domácího násilí, jelikož následkem domácího násilí nejsou jen akutní fyzická zranění, ale také vážné a dlouhodobé psychické potíže a chronická onemocnění, která přetrvávají i po ukončení násilného vztahu.

Na toto téma se zaměřuje jedna ze studií vzniklá na půdě organizace proFem s názvem Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví¹⁸, kterou bych zde chtěla stručně představit pro její jedinečnost v oblasti zkoumání domácího násilí. Studie se zaměřuje pouze na domácí násilí na ženách v partnerských vztazích, a to především proto, že z výzkumů organizace proFem a dalších institucí¹⁹ vyplývá, že ženy jsou oběťmi ve více než 90 % případech domácího násilí a také, že domácí násilí se vyskytuje především v partnerských vztazích.

Mezi hlavní zjištění tohoto výzkumu patří, že téměř 28 % dotázaných žen starších 18 let²⁰ zažilo ve svém životě domácí násilí, což při zobecnění na celou populaci žen v ČR dává 1,232 milionu žen (z celk. počtu 4,449 milionu žen starších 18 let). Téměř třetina (28 %) z těchto

---

¹⁷ *Domácí násilí* - ROSA nezisková organizace. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. Copyright © 2014 [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

¹⁸ HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0.

¹⁹ *Gender: Základní pojmy*. ČSÚ. Český statistický úřad. ČSÚ [online]. [cit. 05.06.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy

²⁰ Dotazník vyplnilo celkem 3058 respondentek.

žen byla nucena v souvislosti s domácím násilím vyhledat lékařskou pomoc. Naopak 24 % z žen, které domácí násilí zakusily, lékařskou pomoc nevyhledaly, ačkoliv ji vyhledat potřebovaly.

Odhadované náklady vynaložené na zdravotní péči v souvislosti s domácím násilím za rok 2014 činily přibližně 3 miliardy korun. Z toho 1,850 miliardy tvoří náklady veřejného zdravotního pojištění na ošetření a léčbu obětí, 1,088 miliardy představují náklady veřejného zdravotního pojištění na léčbu chronických onemocnění ovlivněných domácím násilím, jedná se např. o artritidu, astma, deprese, nespavost, apod., a v neposlední řadě celých 215 milionů korun z této částky vynaložily na svou zdravotní péči samy oběti domácího násilí.²¹

Tato studie je dle mého názoru velmi přínosná, jelikož poukazuje na další z mnoha negativních a pro společnost tíživých následků, které s sebou domácí násilí přináší, a které by efektivní řešení tohoto problému mohlo odstranit. Pochopitelně se jedná o částky, které jsou zjištěny odhadem, jelikož žádná přesná data o tom, kolik obětí domácího násilí lékařskou pomoc vyhledalo v ČR dosud neexistují. Autoři proto doufají, že výsledky jejich výzkumu by mohly iniciovat určité kroky směrem k řešení domácího násilí i v rámci oboru zdravotnictví, a to kroky spočívající nejen ve sběru dat a vedení statistik, ale také ve vzdělávání zdravotnických pracovníků v problematice domácího násilí, jeho rozpoznávání a přístupu k jeho obětem.

---

²¹ HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0. s. 33-41.

2. Kategorizace domácího násilí a násilného jednání

Všechny případy domácího násilí spojují určité základní znaky popsané výše v této práci, nicméně postupem času a se získávám více a více zkušeností s tímto společenským jevem začalo být zřejmé, že i v rámci samotného domácího násilí existují skupiny případů, které se svými znaky odlišují od jiných a vytvářejí určité typy či druhy domácího násilí. Odlišovat jednotlivé typy domácího násilí má význam především praktický, a to při následném výběru vhodné intervence a strategie pomoci oběti, ale také vhodné terapie pro pachatele.

2.1. Typologie domácího násilí

Stejně tak jako neexistuje jednotná definice pojmu domácí násilí, neexistuje ani jeho jednotná typologie. V odborné literatuře se setkáme s různými druhy domácího násilí, téměř vždy je ale mezi nimi uváděn tzv. intimní terorismus a situační (běžné, obecné) párové násilí. Setkáme se i s dalšími typy, kterými jsou např. dysforické domácí násilí, psychické domácí násilí a trvalá nátlaková kontrola.

Tím nejméně závažným a poměrně běžným typem domácího násilí je zmiňované situační párové násilí. Není spojeno se snahou násilníka získat nad obětí trvalou kontrolu, týrat ji a ovládat, naopak většinou vyplývá z určitého konfliktu či krize ve vztahu. O domácí násilí se ale jedná, jelikož i v tomto případě je násilí spojeno s uplatňováním moci a převahy. Hlavní roli zde tedy hrají vnější okolnosti a typické také je, že nejsou jasně vyhraněny role aktérů.

Naopak intimní terorismus je tím nejzávažnějším druhem domácího násilí. Jde o násilí, které je dlouhodobé a opakované, vyznačuje se eskalací a typicky probíhá v tzv. spirále násilí. V tomto případě jsou role aktérů zásadně neměnné a násilník má za cíl svou oběť kontinuálně kontrolovat a ovládat, uplatňovat vůči ní svou moc. Velice časté je fyzické násilí, ale výskyt i dalších forem násilí není ojedinělý. Probíhá především mezi partnery, kteří sdílí společnou domácnost a často jsou rodiči zejména nezletilých dětí. V 97 % případů jsou pachateli muži, ženy se ho dopouštějí jen ze 3 %. Toto násilí vždy vážně traumatizuje oběť, u které se setkáváme se syndromem týrané osoby, ale i případně další členy domácnosti, především děti.²²

Dysforické domácí násilí je do určité míry podobné intimnímu terorismu, někdy bývá označováno za jeho specifický druh.²³ Hlavním rozdílem mezi oběma typy je osoba pachatele, v tomto případě se jedná o osobnost, která je emocionálně závislá na svém partnerovi. Motivací

---

²² VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 23-25.

²³ viz např. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 46.

pachatele je především snaha k sobě partnera připoutat vedená strachem z opuštění. Typické je omezování oběti v sociálních interakcích s jinými osobami a celkově převažuje spíše psychické násilí. V tomto případě je velmi reálná hrozba tzv. separačního násilí, pokud se oběť pokusí pachatele opustit, hrozí silné projevy agrese a fyzické útoky, které mohou skončit až smrtí oběti.

Dalším typem domácího násilí, se kterým se můžeme setkat spíše ojediněle, je psychické domácí násilí, které se od ostatních typů odlišuje především absencí násilí fyzického. V tomto případě projevy násilí spočívají především ve zbavení možnosti oběti podílet se na rozhodování o chodu domácnosti, v urážkách a zesměšňování oběti, které ji zbavuje sebevědomí, nebo naopak její ignorování, zastrašování, vydírání apod. Velmi problematické u tohoto typu je jeho prokazování, jelikož zde absentují stopy po fyzickém či sexuálním násilí na těle oběti. Vzhledem k povaze násilí jsou pachateli tohoto typu domácího násilí ženy častěji, než u druhů předchozích.

Jako specifická varianta psychického násilí je uváděna tzv. trvalá nátlaková kontrola, u které se setkáváme s neustálým psychickým nátlakem a kontrolou oběti. I zde se s fyzickým násilím setkáme velice ojediněle, především jako s důsledkem pokusu oběti vzdorovat nátlaku. Hlavní odlišností je absence spirály násilí, není zde období klidu, oběť je kontinuálně ovládána a tyranizována násilníkem.²⁴

Na závěr si dovolím krátkou vsuvku týkající se tzv. ex-partner stalkingu, v českém překladu pronásledování bývalým partnerem. Nejedná se již sice o domácí násilí v pravém slova smyslu, jelikož pachatel a oběť už nesdílejí společnou domácnost, ale o pokračování domácího násilí v jiné nové podobě, které může být minimálně stejně nebezpečné jako domácí násilí samotné. Pokud se pachatel k ex-partner stalkingu uchýlí, spočívá v dalším týrání a terorizování oběti. Dle Čírtkové se „*typický pronásledovatel uchyluje k psychickému teroru, obtěžuje svou oběť nevyžádanými projevy zájmu, pokusy o kontrolu a kontakt s ní a nakonec se uchyluje i k nebezpečnému vyhrožování*“.²⁵ Ve výjimečných případech může dojít i k fyzickému útoku či vraždě oběti. Ex-partner stalking a domácí násilí pojí určité společné znaky, jsou to např. kontrola oběti, úzkostná vazba pachatele na oběť, zastrašování a vyhrožování, vydírání, snaha oběť izolovat, fyzické a sexuální násilí, apod.

---

²⁴ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 23-25.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada. 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 13,20.

²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada. 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 47.

Za důležité považuji zdůraznění, že domácí násilí a ex-partner stalking jsou dva odlišné jevy. Zdaleka ne každý případ domácího násilí následně pokračuje tímto způsobem. K ex-partner stalkingu také může dojít i po ukončení vztahu, ve kterém domácí násilí neprobíhalo.²⁶

2.2. Formy násilného jednání

Stejně jako rozlišujeme určité typy domácího násilí, můžeme rozlišovat různé formy násilného jednání, prostřednictvím kterých k domácímu násilí dochází. V drtivé většině případů se totiž pachatel domácího násilí nedopouští jen jedním druhem násilí, ale kombinuje více druhů.

Asi každý si pod pojmem domácí násilí představí násilí fyzické, které je nejvíce viditelné, jelikož na těle oběti zanechává stopy v podobě jizev, odřenin, popálenin, zlomenin apod. Jeho cílem je především způsobit oběti fyzickou bolest a utrpení nebo ji zastrašit. Konkrétně bude spočívat především v bití, fackování, řezání, pálení, škracení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku nebo v zavírání do tmavých místností. Velmi často končí vážnými zraněními oběti, v extrémních případech i její smrtí a naplňuje skutkové podstaty především trestných činů proti životu a zdraví.

Další velmi frekventovanou formou je násilí psychické (emocionální), které může doprovázet fyzické násilí anebo se může odehrávat i samostatně (viz výše). Psychické násilí je zpravidla prvním projevem domácího násilí, které až později přechází v útoky fyzické. Může mít podobu verbální, potom se projevuje např. urážkami, ponižováním, zesměšňováním, vydíráním či vyhrožováním (např. odebráním dětí, fyzickým napadením). Neverbální psychické násilí spočívá například v ničení oblíbených věcí oběti, v ubližování či likvidaci domácích mazlíčků apod. Psychické násilí bývá velmi těžké odhalit a následně prokázat, jelikož se navenek neprojevuje téměř žádnými příznaky, proto je někdy označováno jako neviditelné.

Násilí sociální se někdy řadí pod násilí psychické, nicméně kvůli jeho specifickým projevům je dle mého názoru vhodné uvést ho samostatně. Cílem je oběť izolovat od vnějšího světa a zabránit tvorbě vztahů s osobami mimo společnou domácnost oběti a pachatele a tím oběť ještě více k pachateli připoutat. Tato forma násilí se projevuje především zákazem kontaktů s rodinou a přáteli oběti, zablokováním či neustálou kontrolou telefonu, někdy i zákazem vycházení z bytu či domu. Pachatel tím nad životem oběti získává absolutní kontrolu, oběť nemá možnost svěřit se se svým problémem jiné osobě a především jsou vyloučeni případní svědci násilného jednání pachatele.

---

²⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada. 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 47-49.

V rámci partnerského násilí se můžeme setkat i s násilím sexuálním, Voňková a Spoustová ho vymezují jako „*všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány, které oběť podstupuje nedobrovolně či s nechutí*“.²⁷ Do sexuálního násilí se řadí především znásilnění, vynucování si sexuálního styku či sexuálních praktik apod.

Násilí ekonomické může mít různorodou podobu. Nejčastěji pachatel oběti znemožňuje nakládat s vlastními či rodinnými finančními prostředky, příp. toto nakládání soustavně kontroluje, podmiňuje poskytnutí prostředků na vedení domácnosti ponižováním oběti apod. Na druhou stranu také může spočívat v nucení oběti k finančnímu zajišťování pachatele.²⁸

Z výše uvedeného vyplývá, že domácí násilí rozhodně nespočívá jen ve fyzických útocích na oběť, ale může nabývat velmi rozmanitých podob. Povědomí veřejnosti o těchto dalších formách násilného jednání je ale v tomto ohledu poměrně nedostatečné. Jak vyplývá z již zmiňovaného výzkumu na téma Veřejnost a domácí násilí, který v roce 2015 provedla agentura STEM/MARK pouhých 33 % dotazovaných osob za projev domácího násilí považuje kontrolu telefonu/emailu partnerem a násilí ekonomické potom jen 13 % osob. Naopak celých 93 % dotazovaných osob za projev domácího násilí považuje fyzické napadení, 70 % osob také násilí psychické a 64 % dotazovaných do projevů domácího násilí řadí i násilí sexuální.²⁹

Zajímavé jsou také výsledky statistické sondy neziskové organizace ROSA za rok 2016, ze které vyplývá, že v zásadě všechny (100 %) klientky, které se na organizaci ROSA během roku 2016 obrátily byly oběťmi násilí psychického, 73,9 % z nich také násilí fyzického. Vůči překvapivě vysokému procentu klientek (71,3 %) se partner dopouštěl násilí ekonomického, násilí sexuálního potom vůči 37,1 %.³⁰

---

²⁷ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 27.

²⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 47-51.

Info o domácím násilí. Acorus. [online]. [cit. 07.06.2018]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

²⁹ *Veřejnost a domácí násilí*. Květen 2015. Domácí násilí po dobrém. Čas Robinsonů [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://casrobinsonu.cz/wp-content/uploads/2015/06/06-prezentace-cas-robinsonu.pdf>

³⁰ *Statistika za rok 2016*. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2017/11/ROSA-statistika-za-2016-web.pdf>

3. Kriminologické aspekty domácího násilí

Kriminologie, jakožto věda o kriminalitě (zločinnosti), jejích pachatelích, obětech a o její kontrole, zkoumá domácí násilí především z hlediska jeho příčin a rizikových faktorů, dále se věnuje pachatelům domácího násilí, jejich typologii a také terapeutickým programům pro ně a v neposlední řadě svou pozornost obrací také na oběti domácího násilí, jejich reakci na tento jev a na dopady domácího násilí na psychickou i fyzickou stránku jejich osobnosti.

Domácímu násilí se kriminologie začala věnovat v 80. letech minulého století, a to především na americké půdě. V Evropě se pozornost kriminologie na tento sociálně patologický jev začala soustředit až v posledních desetiletích, a to především v důsledku tlaku společnosti.

3.1. Příčiny domácího násilí a rizikové faktory

Mezi příčinami domácího násilí můžeme uvést celou škálu faktorů, od individuálních (osobnost, povahové rysy) až po faktory sociálně-psychologické (např. zážitky z dětství) a sociálně-kulturní (stav společnosti, její kulturní postoje a normy). Zpočátku se teorie vysvětlující příčiny domácího násilí soustředily vždy jen na jeden určující faktor, tzv. teorie jednofaktorové, které se nicméně v dnešní době považují za již překonané. Ty nejvýznamnější z nich níže stručně vysvětluji. V současnosti se upřednostňují teorie tzv. multifaktorové, které, jak napovídá název, berou v potaz více faktorů současně a jednofaktorové přístupy v sobě spojují.

Mezi teorie jednofaktorové řadíme například teorie biologicko-genetické, které příčinu domácího násilí vidí především v predispozici k agresivitě a nahlíží na něj jako na záležitost dědičnosti či instinktu. Tyto teorie jsou v současnosti překonány.³¹

Dále lze zmínit již propracovanější teorie psychologické, jejichž základem je tzv. psychoanalýza. Dle této teorie se u osob už v jejich raném vývoji vytváří určité předpoklady či dispozice k pozdějšímu násilnému chování nebo naopak k tomu, aby se násilí přizpůsobili a tolerovali ho. V tomto kontextu bývá často zmiňována rozporuplná Freudova koncepce masochismu, která naznačuje, že ženy domácího násilí ze strany mužů snášejí, tolerují či dokonce vyhledávají, protože nevědomky věří, že si toto utrpení zaslouží. Tuto teorii nicméně velká část odborné veřejnosti odmítá, či dokonce spojuje se vznikem sekundární viktimizace u žen jako obětí domácího násilí.³²

---

³¹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 32-36.

³² MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 24-26.

K jednofaktorovým psychologickým teoriím můžeme řadit i další, jako například poměrně rozšířenou teorii sociálního učení. Tento přístup spočívá na myšlence, že děti se již od malička učí různým vzorcům chování už jen z toho důvodu, že jsou jim vystaveny. Tímto způsobem může docházet k přenosu agresivního a násilného chování napříč generacemi, jelikož na základě této teorie lze usuzovat, že pokud jsou děti svědky násilí ve své primární rodině, dosti pravděpodobně budou toto chování napodobovat i ve svých dalších vztazích. V souvislosti s touto teorií se často zmiňuje také mnohými kritizovaný fenomén tzv. naučené bezmocnosti, který byl původně popsán Seligmanem v roce 1967 v rámci pokusu se psy.³³ Ve vztahu k týraným ženám se vykládá tím způsobem, že žena která je dlouhodobě vystavena domácímu násilí tento fakt po čase přijme a naučí se, že jakákoliv její snaha ji před násilím neochrání. Tím pádem přestává vnímat svou schopnost z násilného vztahu uniknout.

Sociálně psychologická teorie především vysvětluje a popisuje vztah mezi osobou násilnou a její obětí, tento vztah je v odborné literatuře označován jako tzv. traumatické spojení a je připodobňován k tzv. Stockholmskému syndromu. Teorie osobnosti předpokládala, že pachatelé a oběti domácího násilí se od ostatních liší v některých osobnostních rysech, nicméně k žádným konkrétním závěrům nedospěla. Teorie stresu spočívá na myšlence zvyšující se pravděpodobnosti výskytu násilí v rodině, která je pod tlakem a zažívá stres (především v rámci různých změn jako např. příchod potomka, svatba, rozvod, atp.).³⁴

Vedle již zmiňovaných jednofaktorových teorií (biologicko-genetická a psychologická) bych upozornila ještě na dvě skupiny neméně významných teorií. První z nich, teorie sociologické, se zaměřují na příčinu spočívající ve společnosti jako takové. Současné nastavení společnosti, nadřazenost mužů, výskyt a tolerance násilí, obviňování obětí násilných činů apod., to vše vede k násilnému chování jednotlivců, kteří násilí přijali jako účelné řešení problémů a dosahování svých cílů.³⁵

Druhou skupinou jsou teorie feministické, které příčinu domácího násilí, jehož oběťmi jsou ve většině případů ženy, vidí ve snaze mužů kontrolovat téměř všechny aspekty života ženy. Dle Voňkové a Spoustové „*toto týrání není o manželských konfliktech nebo o zvládnutí hněvu,*

---

³³ ACKERMAN, Courtney. *Learned Helplessness: Seligman's Theory of Depression (+ Cure)*. Positive Psychology Program - Your One-Stop PP Resource! [online]. [cit. 29.09.2018]. Dostupné z: <https://positivepsychologyprogram.com/learned-helplessness-seligman-theory-depression-cure/>.

³⁴ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 26-34.

³⁵ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 34.

ale o uplatnění moci“.³⁶ Tyto feministické přístupy a hnutí, která za nimi stojí, se v prvopočátcích zkoumání domácího násilí, tedy v 70. letech 20. století, významně zasloužily o jeho uznání jako problému celé společnosti a také o jeho medializaci a publicitu.

Mezi teorie multifaktorové se řadí především teorie D. G. Duttona, která je v současnosti odbornou veřejností všeobecně přijímána. Tato teorie nám představuje čtyři příčiny domácího násilí, které spočívají v makrosystému, exosystému, mikrosystému a v neposlední řadě v tzv. ontogenetické teorii násilí.

Makrosystémová rovina za příčinu domácího násilí považuje společnost a její hierarchické uspořádání, které je v současnosti stále patriarchální a vůdčí úlohu ve společnosti zastávají především muži. Toto společenské uspořádání v mnoha případech napomáhá bagatelizaci a ospravedlnění partnerského násilí. Exosystém můžeme chápat jako životní a sociální prostředí každého jedince, které na něj bezprostředně působí. Toto prostředí zahrnuje různé životní situace a struktury, např. nezaměstnanost, nízké příjmy, nedostupnost sociální sítě, stres z velkého množství pracovních úkolů atp. Mikrosystémem je potom rodina jako taková a rizika, která jsou s rodinným životem přirozeně spjata, jako např. soukromí, předepsané role v rodině, znalost druhého partnera, atp. Poslední součástí teorie je rovina ontogenetická, která příčiny domácího násilí spatřuje v individuálních povahových rysech pachatele a oběti a v jejich vzájemné interakci. Tato část teorie navazuje na výše zmiňované teorie psychologické.³⁷

S příčinami domácího násilí se úzce pojí také rizikové faktory, tedy faktory, které samy o sobě příčinou tohoto jevu nebývají, ale velmi často ho provázejí. Voňková a Spoustová mezi tyto faktory řadí především: nerovnost pohlaví, mladší věk (18-30 let), chudobu, odluku, kriminální kariéru, příslušnost k odlišnému etniku, nezaměstnanost, drogy, alkohol, partnerské soužití, základní vzdělání, násilí již v primární rodině nebo v předchozích vztazích.³⁸

3.2. Pachatelé domácího násilí

Problematika domácího násilí se vyznačuje různými zvláštními rysy, jedním z nich je i fakt, že zatímco o obětech domácího násilí, jejich reakcí na něj, vlivu tohoto jevu na jejich psychiku atp. bylo již napsáno mnoho odborných textů a provedeno mnoho výzkumů, informace o pachatelích domácího násilí, jejich typologii apod. jsou zatím poměrně kusé a nejednotné.

---

³⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 35-37.

³⁷ *Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. [online]. [cit. 30.09.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

³⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 26-27.

Stejně tak i terapeutické programy pro pachatele, na rozdíl od těch pro oběti, jsou v České republice zatím málo rozvinuté a praktikované, na rozdíl od některých jiných evropských zemí.

Nejnovější teorie a výzkumy docházejí k poměrně znepokojivému závěru, totiž že pachatelem domácího násilí může být zásadně kdokoliv bez ohledu na pohlaví, věk, původ, společenskou úroveň, vzdělání, rasu či náboženství nebo jakoukoliv jinou kategorii. Např. co se vzdělání týče Statistická sonda neziskové organizace ROSA za rok 2016 jasně uvádí, že celých 34,47 % pachatelů domácího násilí absolvovalo vysokoškolské či vyšší odborné vzdělání a 37,29 % disponovalo středoškolským vzděláním.³⁹

Dle Čírtkové postupem času vychází najevo, že „*jasně vybarvený osobnostní profil domácího násilníka neexistuje*“.⁴⁰ Jednoduše řečeno, pachatelé domácího násilí obecně nevykazují totožné povahové a osobnostní rysy a dle tohoto klíče je tedy není možno odlišovat od ostatních osob. Voňková a Spoustová však uvádějí určité osobnostní charakteristiky, které u většiny pachatelů domácího násilí můžeme nalézt. Zmiňují především nízkou sebeúctu, nedostatečnou sebekontrolu, extrémní žárlivost, reakce na stres, problematické sexuální chování, vyznávání tradičních patriarchálních hodnot a rozdělení genderových rolí. Dále také uvádějí, že „*povahové rysy násilnických mužů se někdy přibližují k povahovým rysům, které nacházíme v anamnéze při poruše osobnosti*“.⁴¹ U některých násilníků se tedy můžeme setkat s egocentriem, proradností, chybějícími pocity viny a studu, impulzivností a schopností manipulace s druhými.⁴²

Než přejdu k typologii pachatelů, dovoluji si zde stručnou vsuvku zaměřenou na ženy jako pachatelky domácího násilí. Drtivá většina oficiálních statistik, dle všeobecného očekávání, uvádí, že pachateli domácího násilí jsou ve většině případů zásadně muži, naopak ženy se domácího násilí na svých partnerech dopouštějí zhruba ve 2 % až 5 % případů.⁴³ Otázkou je, nakolik tyto statistiky reflektují skutečnou situaci ve společnosti. Velké procento mužů se totiž k tomu, že se stali obětí domácího násilí ze strany své partnerky, pravděpodobně nepřiznává a nevyhledává odpovídající pomoc, a to především z důvodu své hrdosti či pocitů studu a obav

---

³⁹ ROSA nezisková organizace. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2017/11/ROSA-statistika-za-2016-web.pdf>.

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Zatím víme víc o ohrožených osobách*. in Zpravodaj BKB 1/2003. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 04.10.2018] Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>.

⁴¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 44.

⁴² VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 40-44.

⁴³ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 65.

z reakce společnosti. Dalším důvodem, proč tyto statistiky nemusí být přesným odrazem stavu společnosti také může být fakt, že většina výzkumů byla dosud zaměřena především na ženy a mužům se věnuje pouze okrajově.

Existují nicméně i studie, které se k problému pachatelů a obětí domácího násilí snaží přistupovat co nejvíce genderově vyrovnaně a jejichž výsledky nás mohou překvapit. Čírtková například zmiňuje holandskou výzkumnou studii Van Dijka z roku 1998, kterého se zúčastnilo na 516 mužů a 489 žen. Tato studie mj. domácí násilí rozlišila z hlediska jeho intenzity, a to vzhledem k následkům, které byly v konkrétních případech způsobeny obětí. U násilí vysoké intenzity došla studie k očekávaným závěrům, oběťmi byly v těchto případech ze 60 % ženy. Naopak v případě násilí nízké intenzity se dostavily velmi nečekané výsledky, 61 % obětí v tomto případě bylo mužského pohlaví. Dalším zajímavým závěrem studie bylo částečné popření domněnky, že fyzické násilí je typickou doménou mužů jako pachatelů a psychické násilí naopak žen. Oběti fyzického násilí se cítilo celkem 35 % zúčastněných mužů a 34 % žen, procentuální podíl je zde nečekaně velmi vyrovnaný. Za oběť psychického násilí se překvapivě považovalo na 30 % žen a jen 26 % mužů, přičemž tento poměr bychom očekávali spíše opačný.⁴⁴

3.2.1. Typologie pachatelů domácího násilí

V odborné literatuře se setkáme s mnoha různými kategorizacemi jak pachatelů všeobecně, tak pachatelů domácího násilí, avšak žádná z nich není všeobecně uznávána jako typologie univerzální. V této kapitole se zaměřím na ty nejvýznamnější z nich.

Autory jedné z nejznámějších typologií pachatelů partnerského násilí jsou L. W. Sherman a R. A. Berk. Svou teorii představili v rámci studie nazvané „*The Specific Deterrent Effects of Arrest of Domestic Assault*“, která je výsledkem tzv. Minneapolis Domestic Violence Experiment, v němž byla hodnocena efektivita různých policejních zásahů či zákroků učiněných v rámci policejních výjezdů k různým případům domácího násilí v Minneapolis.⁴⁵ Násilníci jsou zde rozděleni do dvou skupin, první z nich, tzv. sociálně problémoví, se násilí nedopouštějí pouze v rámci soukromí rodiny, ale páchají násilí i na veřejnosti a typicky mívají záznamy v rejstříku trestů. Druhou skupinou jsou tzv. násilníci dvojí tváře, kteří na veřejnosti vystupují jako ideální muži, partneři či manželé, nicméně v soukromí se dopouští násilí vůči své partnerce

---

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Zatím víme víc o ohrožených osobách*. in Zpravodaj BKB 1/2003. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 04.10.2018] Dostupné z: <http://www.domacinasil.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>.

⁴⁵ SHERMAN L. W. a R. A. BERK. The Specific Deterrent Effects of Arrest of Domestic Assault, *American Sociological Review*. volume 49, issue 2. 1984. s. 261-272. ISSN: 0003-1224.

či jiným členům rodiny, čímž ventilují svou frustraci plynoucí z nespĺňování některých kritérií dokonalého muže, za kterého se považují.⁴⁶

Holtzworth-Munroe a Stuart došli ke kategorizaci lehce podobné, nicméně obohacené o jednu kategorii navíc, popisují tak tři různé typy pachatelů domácího násilí. Prvním z nich je tzv. agresor pouze v rodině, který, podobně jako výše zmiňovaný násilník dvojí tváře, je násilný jen vůči členům své rodiny a není obecně společensky problémový, většinou projevuje poměrně liberální postoje ohledně genderových rolí. Druhou skupinu tvoří obecně agresivní či antisociální typy pachatelů, ti jsou zásadně násilní jak uvnitř, tak mimo soukromí rodiny, typická je pro ně kriminální minulost. Třetím typem je pachatel dysforický či hraniční, který se vyznačuje sklony k depresím, je úzkostný a emocionálně labilní, většinou zastává tradiční postoj k rozdělení rolí mužů a žen ve společnosti. Násilí se dopouští především vůči rodině.⁴⁷

Velice oblíbená je typologie N. Jacobsona a J. Gottmana, která násilníky dělí podle toho, zda odpovídají profilu kobry či pitbula. Pro tzv. kobry je charakteristické, že jsou často násilní nejen vůči své partnerce, jsou chladní a velice klidní, netrpí pocity viny, nejsou schopni empatie a cítí se nadřazení. Touží po okamžitém uspokojení, útočí rychle a zuřivě, ale po celou dobu jsou schopni se ovládat. Obecně jsou velmi charizmatičtí a okouzlující, dokáží velmi přesvědčivě překrucovat fakta a nenechají se nikým ovládat, často byli traumatizováni násilím ve své primární rodině. Tento typ pachatele je téměř imunní vůči terapii.

Naopak pitbulové násilí obvykle zaměřují jen na svého partnera, jsou nejistí, depresivní, často také introvertně založení a lze u nich nalézt pocit viny. Motivováni jsou především strachem z opuštění, na partnerovi jsou silně závislí, snaží se ho ovládnout a kontrolovat jeho život. Jsou výbušní a fanatičtí, po opuštění svou oběť často ještě dlouhou dobu pronásledují. Oproti kobrám nejsou tak odolní vůči terapii.⁴⁸

Násilníky můžeme rozdělit do určitých kategorií také podle příčiny, která k násilí vedla. První kategorii tvoří tzv. self-image demonstrátor, který používá násilí k demonstraci svého postavení a síly, jeho cílem je imponovat partnerce. Self-image defender se naopak cítí ohrožen a

---

⁴⁶ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 118.

⁴⁷ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 116-117.

⁴⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 44-45.

násilí používá k obraně svého ega. Poslední kategorie, tzv. reputation defender, používá násilí k obraně nikoliv svého ega, ale ohrožených hodnot skupiny, které je součástí.⁴⁹

Na otázku, proč bychom se vůbec typologií pachatelů domácího násilí měli zabývat, se nabízí poměrně jednoznačná odpověď. Když budeme schopni určit typ, kterému konkrétní agresor odpovídá, budeme také schopni zvolit co nejvhodnější a nejúčinnější druh intervence a terapie.

3.2.2. Terapeutické programy pro pachatele domácího násilí

Terapeutické programy pro pachatele domácího násilí jsou především v USA a v některých evropských zemích, např. Velká Británie, Rakousko či Německo, již běžnou a fungující součástí integrovaného systému na ochranu proti domácímu násilí. Tzv. Vídeňský tréninkový program pro pachatele partnerského násilí, který je součástí rakouského systému pro boj s domácím násilím, byl dokonce Evropskou unií vyhodnocen jako nejlepší. Cílem těchto programů je dosáhnout toho, že pachatel přestane své jednání omlouvat a obhajovat, přijme za něj odpovědnost a následně toto jeho jednání a přesvědčení, z nichž pramení, změnit.⁵⁰

Úspěšnost těchto programů nelze jednoduše vymezit, liší se jednak v rámci jednotlivých terapeutických programů a také různí odborníci dochází při hodnocení efektivity těchto programů k odlišným závěrům. Motivací pro pachatele účastnit se těchto programů a hlavně je dokončit mohou být různé skutečnosti. Např. skutečná snaha změnit své chování a dosavadní vztah s partnerkou zachránit, vypočitatelnost spočívající v pouhé snaze dosáhnout tímto postupem mírnějšího trestu. V některých zemích může být povinnost zúčastnit se takového programu též uložena soudem v rámci trestního řízení.⁵¹ V České republice jsou terapeutické programy pro pachatele organizovány a prováděny především na úrovni nestátních neziskových organizací, nicméně snaha státu v této oblasti je také patrná.

Mezi nestátními neziskovými organizacemi hraje významnou úlohu především Liga otevřených mužů, která je od roku 2009 patronem kampaně Bílá stužka Česká republika: muži proti násilí na ženách a dětech. Svě klienty se snaží za pomoci tzv. metody zvládání agrese (anger management) učit efektivnímu zvládání své agresivity v partnerských vztazích i ve

---

⁴⁹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 118-119.

⁵⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 41-43.

⁵¹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 126-127.

výchově dětí a předchází tak případům domácího násilí.⁵² Mezi dalšími můžeme zmínit např. SOS centrum Diakonie ČCE, v rámci kterého probíhá program Stop násilí ve vztazích⁵³, Informační a poradenské centrum Centra sociálních služeb Praha, ve kterém probíhá program VIOLA⁵⁴ a v neposlední řadě i organizaci Persefona, která realizuje program Bezpečné soužití - poradenství a terapie osobám, které mají problémy se zvládnutím agrese.⁵⁵

Co se týče státních opatření k zavedení státem aprobovaného terapeutického programu pro pachatele domácího násilí a jeho začlenění do českého systému boje proti domácímu násilí, první krok v tomto směru učinilo Ministerstvo zahraničí ČR, které týmu odborníků zadalo zpracování výzkumu v oblasti „Terapie pachatelů domácího násilí v rámci komplexní ochrany před domácím násilím“. Výzkum probíhal v letech 2004–2006 a jeho výsledkem byl mj. program terapie partnerských agresorů, jehož cílem bylo působit na pachatele domácího násilí mimo výkon trestu odnětí svobody, tedy na svobodě. Program počítal jak s dobrovolným tak nedobrovolným vstupem klienta do programu, nicméně k jeho uskutečnění nedošlo.

Po dlouhé odmlce v této oblasti nedávno podniklo kroky Ministerstvo spravedlnosti ČR, které v roce 2017 začalo udělovat akreditace k Probačním a resocializačním programům pro dospělé pachatele. Za účelem rozvoje těchto programů také organizacím, jež získaly akreditaci, nabízí podporu ve formě dotací ze státního rozpočtu. Dle „Metodiky akreditačního procesu a pravidel pro žadatele o akreditaci Probačních a resocializačních programů pro dospělé pachatele“⁵⁶ se těmito programy rozumí specifický a strukturovaný způsob práce s pachatelem, jemuž byla uložena přiměřená povinnost dle § 48 odst. 4 písm. b) či d) tr. zákoníku. Z toho vyplývá, že soudy mohou v trestním řízení pachateli uložit povinnost zúčastnit se takového programu, a to i bez jeho souhlasu. Metodika upravuje několik typů programů, kdy pro pachatele domácího násilí jsou významné zejména programy zaměřené na snížení agresivity a na přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin.

---

⁵² Muži proti násilí na ženách a dětech. *Bílá stužka – Muži proti násilí na ženách a dětech*. [online]. Copyright © 2018 [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/>.

⁵³ *Násilí ve vztazích*. [online]. Copyright © 2018 [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.nasilivevztazich.cz/>.

⁵⁴ *Program Viola*. Centrum sociálních služeb Praha. [online]. Copyright © Centrum sociálních služeb Praha [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/24868-informacni-a-poradenske-centrum-viola>.

⁵⁵ *Bezpečné soužití - poradenství a terapie osobám, které mají problémy se zvládnutím agrese*. Persefona.cz. Pomoc obětem domácího násilí a znásilnění [online]. Copyright © Persefona 2015 [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/bezpecne-souziti-poradenstvi-a-terapie-osobam-ktere-maji-problemy-se-zvladanim-agrese>.

⁵⁶ *Dotací a akreditační řízení Ministerstva spravedlnosti na rok 2018 - Rozvoj probačních a resocializačních programů pro dospělé pachatele*. Portál justice. [online]. Copyright ©2017 Ministerstvo spravedlnosti ČR. [cit. 22.11.2018]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=6687&d=356848>.

Pro období 2017-2018 získalo akreditaci pro tyto programy celkem 10 organizací, mezi nimiž lze uvést např. Centrum sociálních služeb Praha, Nomia, z.ú. či Diakonii ČCE.⁵⁷ Za účelem dosažení co největší územní dostupnosti by bylo nicméně vhodnější, kdyby tyto programy byly organizovány Probační a mediační službou ČR.

Na závěr zmíním také dotační programy Ministerstva vnitra ČR, na jejichž základě jsou podporovány mj. i projekty zabývající se terapií pro pachatele domácího násilí. Jde např. o projekty neziskových organizací Diakonie ČCE, Občanské sdružení Spondea, ŽIVOT 90, Persefona, proFem a některých dalších. Příkladem lze uvést dotační program pro rok 2018 „Prevence sociálně patologických jevů se zaměřením na prevenci a eliminaci domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami a osobami nevládajícími agresi ve vztazích.“⁵⁸

3.3. Domácí násilí z pohledu viktimologie

Viktimologii můžeme jednoduše vyložit jako vědu o obětech trestných činů, která se postupem času vyčlenila z jiného vědního oboru - kriminologie. Pojem oběť ve smyslu viktimologickém se v mnohém liší od pojmu poškozený, který je užíván v rámci trestního řízení. Jako hlavní rozdíl vnímám především fakt, že obětí trestného činu může být pouze fyzická osoba (člověk), nicméně poškozeným může zásadně být i osoba právnická.

Stejně jako pachatelem i obětí domácího násilí se může stát prakticky kdokoliv bez ohledu na povahové rysy, věk, vzdělání, pohlaví, finanční situaci apod. V případě obětí ale, na rozdíl od pachatelů, nenalezneme vůbec žádné společné povahové rysy.⁵⁹ Vzhledem k tomu, že ve většině případů k domácímu násilí dochází v partnerských vztazích (vztah manžel-manželka, druh-družka, partner-partnerka) a také k tomu, že největší skupinu obětí dosud tvoří ženy⁶⁰, budu se dále zaměřovat především, ale ne výlučně, právě na ženy. Závěrečnou částí této kapitoly potom věnuji některým specifickým skupinám obětí, konkrétně mužům, dětem, seniorům a také migrantům. Vzhledem k výše uvedenému si dovoluji citovat např. ze statistik neziskové organizace Bílý kruh bezpečí, které dokumentují osobní konzultace v poradnách Bílého kruhu

---

⁵⁷ *Probační a resocializační programy pro dospělé pachatele akreditované na období 2017–2018*. Portál justice. [online]. Copyright ©2017 Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 22.11.2018]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=6687&d=354022>.

⁵⁸ *Domácí násilí - Vyhlášení dotačního titulu "Sociálně patologické jevy - domácí násilí" pro rok 2018*. Prevence kriminality v České republice - Prevence kriminality [online]. Copyright © 2018 [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/projekty/dotace-upr/domaci-nasili/vyhlaseni-dotacniho-titulu-socialne-patologicke-jevy-domaci-nasili-pro-rok-2018-554cs.html>.

⁵⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 54.

⁶⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 91.

bezpečí za první pololetí roku 2018. Z celkem 1137 osob, které konzultaci vyhledaly, 953 bylo ženského pohlaví, 166 mužského, přičemž konzultaci vyhledalo celkem také 18 párů.⁶¹

3.3.1. Reakce obětí na domácí násilí

To, jaký postoj oběť k domácímu násilí zaujme, se pochopitelně liší oběť od oběti, tyto reakce se ale různí také co do typu domácího násilí, jemuž je osoba podrobena. S touto problematikou úzce souvisí jedno z možných členění domácího násilí, jehož autorkou je C. Helfferich a které je založeno na hledisku subjektivním, přesněji řečeno vychází z vyprávění obětí domácího násilí o jejich prožitcích. V tomto směru bylo mj. zkoumáno jak se daná oběť cítila z hlediska možnosti jednat a své týrání ze strany partnera řešit. Helfferich tímto zkoumáním došla celkem ke čtyřem typům (vzorům) domácího násilí.

První vzorec, nazvaný rychlý odchod, odloučení, se vyznačuje prudkým a náhlým zhoršením partnerského vztahu (typicky s krátkou dobou trvání), násilí eskaluje velmi rychle, zpravidla v rámci jen několika málo epizod. Oběťmi v tomto případě bývají často aktivní, sebevědomé a mladé ženy, které mají jasné představy o zdravém partnerském vztahu, netrpí syndromem týrané ženy a nevěří lžím partnera o jeho nápravě. V těchto případech vztah končí velmi rychle, často po provedeném vykázání.

Nová šance je vzorec, kterým se označuje domácí násilí probíhající zpravidla v dlouho trvajících vztazích. Cyklus násilí zde probíhá poměrně pravidelně a vždy s dlouhým obdobím klidu. Oběť, typicky žena ve věku třiceti až padesáti let, existenčně závislá na partnerovi, v tomto případě vztah ukončit nechce, příčiny spatřuje v problémech partnera a věří v jejich odstranění jeho snahou či terapií. Na státní instituce se obrací jen v případech nezbytné nutnosti, nicméně trestní oznámení podat většinou nechtějí.

Třetím typem domácího násilí je tzv. pokročilé stadium procesu odloučení. V tomto případě oběť po poměrně dlouhé historii násilných epizod, které se náhle a dramaticky vystupňovaly, dochází k rozhodnutí vztah ukončit, jelikož jeho náprava už není možná. Tomuto typicky předcházely různé neúspěšné pokusy o vyřešení situace (právní poradenství, návštěva psychologické poradny atp.).

Posledním a nejzávažnějším vzorcem domácího násilí je tzv. ambivalentní vazba. Tato vazba oběti k pachateli se vytváří již od samého počátku vztahu, násilí nastupuje velmi brzy a nevede k ukončení vztahu, naopak pouze upevňuje vazbu oběti na partnera. U oběti se často

---

⁶¹ *Statistiky*. Bílý Kruh Bezpečí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 05.10.2018]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/statistiky/>.

jedná o první vážný vztah a tudíž postrádá obraz zdravého partnerského vztahu. Výsledkem pravidelně bývá syndrom týrané ženy, resp. partnera či osoby, se všemi jeho důsledky, kterým se věnuji dále v textu. Oběť nevyhledává pomoc, naopak partnera obhájí, soucítí s ním. Tento typ domácího násilí úzce koresponduje s tzv. intimním či partnerským terorismem popsáným výše v této práci.⁶²

Smysl tohoto třídění domácího násilí a jeho obětí je v zásadě stejný jako v případě členění jeho pachatelů, tedy především umožnit zasahujícím osobám a orgánům co nejlépe vyhodnotit danou situaci a také zvolit další kroky (způsob intervence, terapii, apod.), které budou pro oběť nejvhodnější a nezpůsobí jí žádnou další újmu.

Žádoucím ukončením spirály domácího násilí je konečné odpoutání se od násilného vztahu a „uzdravení se“. Tento proces, který popsala K. Landenburgerová, sestává celkem ze čtyř fází. Fáze připoutání se spočívá ve vzniku partnerského vztahu a také násilí v něm. Žena má o vztahu určité ideální představy, partnerovi se snaží vyhovět a jeho chování jako násilné ještě nevnímá. V druhé fázi, snášení násilí, se již násilí stává běžnou součástí vztahu a žena ho toleruje, přičemž se upíná k ještě poměrně dlouhým obdobím klidu. Nechce vztah ukončit a věří partnerovým slibům o nápravě. V této fázi se ale násilí postupně vyostřuje a žena „se cítí vztahem polapena“.⁶³ Domnívá se, že vztah nemůže ukončit, ale ani v něm nadále nemůže setrvat.

Postupně se žena dostává do třetí fáze, osvobození se od násilného vztahu, ve které je násilí už dominantní součástí vztahu. V této fázi si již žena uvědomuje svou situaci a své pocity a postupně se snaží vyhledat pomoc od okolí a ze vztahu uniknout. Právě tato fáze je nejrizikovější z hlediska sebevražd, žena totiž může dojít k závěru, že by byla radši mrtvá, než aby nadále snášela týrání. Poslední je fáze uzdravení se/odpoutání se, ve které žena po odchodu z násilného vztahu znovu získává moc nad svým životem. Žena se snaží přizpůsobit novému životu a nastolit v něm rovnováhu.⁶⁴ Z hlediska pomáhajících profesí je důležité vědět, v jaké fázi se žena nachází a jak ji vnímá, především z hlediska zaujetí odpovídajícího přístupu k ní.

Na závěr si dovolím stručnou poznámku ohledně výzkumu provedeného v roce 2013 Pikálkovou, Podanou a Buriánkem pod názvem „Násilí v partnerských vztazích 2013“. Ve svém šetření se zabývali mj. také bezprostřední reakcí žen na poslední násilný incident, přičemž zjistili, že na 36 % žen se především snažilo vyhnout se újmě (pasivní obrana), celých 25,5 % se

---

⁶² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 15-16.

⁶³ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 50.

⁶⁴ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 50-51.

pokusilo útok odrazit, ale v násilí nepokračovat, 11 % žen útok opětovalo (jednalo se tak o oboustranně násilný konflikt) a stejné procento žen nepovažovalo za vhodné se jakkoliv bránit. Zbýlé procento žen uvedlo, že obrana v zásadě nebyla možná.⁶⁵

3.3.2. Účinky domácího násilí na oběť

U obětí domácího násilí se můžeme setkat s poměrně širokou škálou důsledků, které na jejich fyzické či psychické stránce tento psychopatologický jev zanechal. Od méně závažných (modřiny, pohmožděniny, pocity viny) až po ty opravdu vážné (zlomeniny, popáleniny, potrat, deprese, pokus o sebevraždu a další).

K naznačení určitého obrazu o tom, které zdravotní či psychické obtíže jsou častější než jiné, uvádím některé příklady z šetření, které roku 2015 proběhlo mezi klientkami ROSA. Z tohoto šetření mj. vyplynulo, že největší procento klientek (91 %) zažívalo pocity trvalého napětí a ostražitosti, více než 80 % klientek trpělo poruchami spánku a úzkostí a více než 50 % bolestmi břicha a depresemi. Poměrně značný počet klientek zatěžovala také porucha příjmu potravy, migrény, sebevražedné myšlenky a zažívací potíže.⁶⁶

Mezi ty nejzávažnější následky, které mohou oběti domácího násilí postihnout, se bezpochyby řadí tzv. syndrom týrané ženy, pro který se v současnosti používá spíše označení syndrom týraného partnera, či ještě obecněji syndrom týrané osoby. Změna označení je důsledkem posunu v přístupu k obětem domácího násilí, za které nejsou v současnosti považovány pouze ženy, ale také muži, senioři, děti a některé další skupiny osob.

Autorkou syndromu týrané ženy (neboli Battered Woman Syndrome, zkratka BWS) je L. Walker, která jej popsala na přelomu 70. a 80. let. BWS se vyznačuje určitými specifickými znaky, přičemž L. Walker za klíčové považovala dva z nich – naučenou bezmoc a cyklus domácího násilí. Koncept naučené bezmoci, jehož autorem je M. Seligman, jsem již v této práci představila, kdy L. Walker jej v tomto kontextu chápala jako „ztrátu víry ve vlastní schopnosti odhadnout účinnost svých pokusů o zajištění vlastní bezpečnosti“.⁶⁷ Jinak řečeno, oběť se naučí, že jakákoliv její snaha ji před násilím neochrání. Cyklus domácího násilí je potom podrobně vysvětlen v kapitole první.

---

⁶⁵ PIKÁLKOVÁ, Simona, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-189-3. s. 70.

⁶⁶ #ZaIstanbul. Praha: Český svaz žen, 2016. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-04-6. s. 41-42.

⁶⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 26.

Kromě výše zmíněného se BWS dále projevuje nízkým sebevědomím, podléháním mýtům o domácím násilí a následným sebeobviňováním, setrváním v blízkosti násilníka a ambivalentním vztahem k němu, ospravedlňováním jeho násilných aktů a bagatelizací jejich následků, patologickým strachem z agresora, strachem z reakce okolí v případě zveřejnění, obavou o děti a o jejich ztrátu, sociální izolací, depresemi apod.⁶⁸

V tomto směru je nutno si uvědomit, že BWS není následkem jakéhokoliv případu domácího násilí a neprojevuje se tedy nutně u každé jeho oběti. Na to, zda se syndrom u oběti vyvine či nikoliv, má vliv především typ domácího násilí, kterému je vystavena, povahové rysy oběti a také reakce jejího okolí. Obecně je k vzniku BWS potřeba, aby se cyklus domácího násilí odehrál alespoň dvakrát, nicméně ve většině případů je syndrom důsledkem dlouhotrvajícího domácího násilí, které má charakter tzv. partnerského terorismu. Rizikovým faktorem, který může k vzniku syndromu také přispět, jsou nevhodné reakce okolí, které problém bagatelizuje či úplně ignoruje.⁶⁹

Některé závažné případy domácího násilí, zejména dlouhotrvajícího, mohou vyústit i v posttraumatickou stresovou poruchu („PTSP“), která je, na rozdíl od BWS, uvedena v Mezinárodní klasifikaci nemocí, a to mezi duševními poruchami a poruchami chování, konkrétně v rámci položky F43 - Reakce na těžký stres a poruchy přizpůsobení. Popsána je následovně: *„Začíná jako opožděná nebo protrahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, která je schopná způsobit silné rozrušení téměř u každého. ... Typické jsou epizody znovuožívání traumatu v neodbytných vzpomínkách („flashbacks“), snech nebo nočních můrách.“*⁷⁰ Mezi další příznaky se řadí zesílené úlekové reakce, zvýšená bdělost a nespavost. Oběť je neustále připravena na další trauma a vyhýbá se všemu, co s traumatickou událostí jakkoliv souvisí. Některými odborníky je syndrom týrané ženy chápán jako jedna z forem PTSP.⁷¹

Výše popsané účinky domácího násilí na jeho oběti, až na výjimky, představují tzv. primární viktimizaci. Viktimizace obecně je proces, v rámci kterého dochází k proměně potenciální oběti na oběť skutečnou, jinak řečeno, určité osobě je působena újma a ta se tím stává

---

⁶⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 55.

⁶⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 26-31.

⁷⁰ MKN *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. ÚZIS ČR. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. [online]. Copyright © World Health Organization 2016 [cit. 05.10.2018]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

⁷¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 26.

obětí trestného činu. Právě tento trestný čin, např. domácí násilí a jeho jednotlivé epizody, způsobuje viktimizaci primární. Tuto viktimizaci má ve své diskreci pachatel a v zásadě není možné jí zabránit.

Oběti domácího násilí nicméně nejsou vystaveny pouze primární viktimizaci, v drtivé většině případů se stávají oběťmi i viktimizace sekundární. K této zásadně dochází až po činu, např. v rámci trestního řízení, péče sociálních pracovníků apod., typickým příkladem je necitlivě vedený výslech či hrubé zacházení lékaře jako soudního znalce. Sekundární viktimizaci tedy nemá na svědomí pachatel činu, ale okolí oběti (médiá, orgány činné v trestním řízení, resp. obecně státní orgány, blízcí oběti, soudní znalci).⁷²

3.3.3. Některé specifické skupiny obětí

V této kapitole svou pozornost zaměřím na některé atypické skupiny obětí domácího násilí, jako např. muže, děti, seniory a některé další. Současné výzkumy nadále ukazují, že největší skupinou obětí domácího násilí jsou stále ženy, zároveň se ale pozornost odborníků čím dál více obrací i na tyto minoritní skupiny obětí.

Muži mohou být oběťmi domácího násilí v různých rolích, např. jako partneři, rodiče, senioři, děti atp. Vzhledem k tomu, že většině z těchto kategorií se věnuji dále v textu, zde se zaměřím na muže jako na oběti partnerského násilí.

Výzkumy a statistiky se příliš neshodují na tom, jaké procento obětí domácího násilí muži ve skutečnosti tvoří (ve vztahu k ženám). V odborné literatuře se setkáme s údaji od 2 % až do 50 %. Dle Čírtkové jsou tyto rozdílné výsledky způsobeny především odlišnými definicemi domácího násilí, které autoři výzkumů použili. Pokud se totiž zaměříme na konkrétní typy tohoto jevu, nalezneme zásadní odlišnosti v tom, jakým dílem se na tom kterém druhu domácího násilí podílí muži a jakým ženy. Schneider ve svém výzkumu došla k závěru, že v případě intimního terorismu, jako nejzávažnější formy domácího násilí, tvoří ženy 97 % obětí, muži potom zbylá 3 %, naopak v případě obecného (situačního) párového násilí je situace již poměrně vyrovnaná, ženy jsou oběťmi v 56 % případů a muži ve 44 %.⁷³

Obecně lze nicméně konstatovat, že problematika mužských obětí domácího násilí je doposud velmi málo prozkoumaná. Nejnovější výzkum na toto téma v České republice provedli J. Buriánek, S. Podaná a Z. Pikálková. Tento výzkum byl v roce 2014 publikován pod názvem „Násilí na mužích – sonda do zákoutí partnerských vztahů“. Autoři mj. zjistili, že celých 9,9 %

⁷² VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 50-53.

⁷³ *Muži jako oběti domácího násilí*. Prevence domácího násilí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 06.10.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasil.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>.

mužů zažilo v průběhu svého života fyzické násilí ze strany partnerky, naopak většina mužů (přes 80 %) se v některém svém vztahu minimálně občas setkávala s projevy psychického násilí.⁷⁴ Je tedy zjevné, že muži jsou ze strany svých partnerek vystaveni především násilí psychickému.

Ve vztahu k mužům jako obětem domácího násilí se často mluví o tzv. dvojí stigmatizaci či o dvojích zavřených dveřích, jelikož na muže se jednak vztahují obecné mýty o domácím násilí (např. kdyby to bylo tak hrozné, odešel by, apod.) ale také předsudky genderové (muž je silnější, ubránil by se). Důsledkem je potom především to, že muži tento problém mnohem intenzivněji skrývají či bagatelizují, jelikož mají strach z reakce okolí. V případě muže se nicméně setkáme i s „nevědomým“ utajováním násilí, které se vyznačuje tím, že muž sám se jako oběť domácího násilí necítí a neidentifikuje. V neposlední řadě muže od vyhledání pomoci odrazuje také strach z toho, že jim nebude uvěřeno a naopak budou oni sami označeni za násilníka.⁷⁵

Výše uvedené potvrdil i již zmiňovaný výzkum Buriánka a spol., který zjistil, že muži, kteří násilí ve vztahu zažili, ho nebrali příliš vážně (celých 47,5 %), naopak pouhých 7,1 % mužů násilí ve vztahu bralo jako situaci velmi vážnou.⁷⁶

Dítě je obětí domácího násilí jednak v případě, kdy je násilí ze strany rodiče či jiné osoby blízké namířeno přímo proti němu, přičemž se může jednat jak o násilí fyzické, psychické, sexuální či jiné. Velice často se děti stávají oběťmi domácího násilí také v situaci, kdy jsou svědky násilí probíhajícího mezi jinými osobami, především jejich rodiči. Je nutno si uvědomit, že dítě je obětí i v tomto druhém případě, jelikož násilí mezi rodiči je obecně (mj. i Světovou zdravotnickou organizací či Evropským hospodářským a sociálním výborem) považováno za psychické týrání dítěte.

Dle výzkumu agentury STEM pro Bílý kruh bezpečí z roku 2006 nezletilé děti žijí v 84 % českých domácností, ve kterých probíhá domácí násilí. V 69 % z nich jsou potom jeho přímými svědky.⁷⁷

Problematika dětí, jakožto obětí domácího násilí, není zatím dostatečně prozkoumána, což jí ale neodnímá na důležitosti. Tím, že je dítě byt' „jen“ svědkem násilí mezi rodiči, dochází

---

⁷⁴ BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-7308-545-2.

⁷⁵ *Muži jako oběti domácího násilí*. Prevence domácího násilí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 06.10.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>.

⁷⁶ BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-7308-545-2. s. 67.

⁷⁷ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 65-66.

k porušování některých jeho základních práv zakotvených v Úmluvě o právech dítěte z roku 1981 (např. právo na ochranu, na rozvoj, na péči rodičů).⁷⁸ Dle § 2 odst. 4 písm. a) zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů je dítě zvlášť zranitelnou obětí, má tedy určitá specifická práva (např. na bezplatnou odbornou pomoc), dále dítě, „*keré je ohrožováno násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami*“ je dle § 6 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí tzv. dítětem ohroženým, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana.

U dětí, které jsou oběťmi domácího násilí se často setkáváme s tzv. syndromem CAN (Child Abuse and Neglect), který je do češtiny překládán jako syndrom zneužívaného, zanedbávaného a týraného dítěte. Lze ho vymezit jako „*jakékoliv vědomé či nevědomé aktivity (pozn. rodiče, vychovatele nebo jiné osoby), které mají nedozírné následky na psychiku dítěte, tělesné zdraví a celkový vývoj*“⁷⁹. Týrání dítěte může být jak fyzické (bití, pálení), tak psychické (ponižování, vyhrožování, či právě vystavování násilí mezi rodiči), zneužíváním se rozumí především zneužívání sexuální, zanedbáváním potom např. zanedbávání v oblasti citové (odmítání dítěte), v oblasti vzdělání, hygieny, apod. Lze tedy uzavřít, že i v situaci, kdy je dítě „pouhým“ svědkem domácího násilí, dochází k jeho psychickému týrání a je nutno s ním zacházet jako se skutečnou obětí násilí (Králíčková tyto děti označuje jako „nepřímé oběti“).⁸⁰

V tomto směru si nejsem jistá vhodností pojmu „nepřímá oběť“, který se ve vztahu k dětem-svědčkům násilí někdy používá, dle mého názoru tento pojem ubírá na závažnosti tohoto problému a navozuje dojem, že dítěti ve skutečnosti není závažně ubližováno.

U těchto dětí se lze setkat s pocity úzkosti, strachu a bezmoci, poruchami pozornosti, depresemi či dokonce i sebevražednými myšlenkami. Může u nich proběhnout tzv. regrese, tj. návrat do předešlých vývojových stádií, která může vyústit např. v pomočování. Děti, které se stanou oběťmi domácího násilí často trpí nespavostí, bolestmi břicha či hlavy. V jejich chování lze nalézt neschopnost přizpůsobení, útěky z domova, projevy agrese, nerespektování hranic, apod. Vzhledem k teorii sociálního učení může také docházet k tomu, že dítě, které bylo obětí domácího násilí, si toto chování osvojí a bude ho aplikovat i v jiných svých vztazích.⁸¹

---

⁷⁸ Úmluva o právech dítěte z roku 1981. Knihovna OSN. United Nations. Informační centrum OSN v Praze [online]. Copyright (c) UNIC Praha. [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/knihovna/dokumenty/osn/>.

⁷⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEL. *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3. s. 12.

⁸⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEL. *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3. s. 12-13.

⁸¹ *Děti - svědci násilí*. ROSA nezisková organizace. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. Copyright © 2014 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/deti-svedci-nasili/>.

Dlouhodobě opomíjeným tématem je problematika domácího násilí páchaného na seniorech. Senioři mohou být obětí jednak partnerského násilí, kdy se násilí dopouští jeden z partnerů na druhém, přičemž k tomuto dochází v jejich pokročilém věku. Častým jevem je ale také domácí násilí, kterého se na seniorech dopouští jejich děti, vnoučata, příp. jiné pečující osoby. Obětí tohoto jevu se stávají především senioři, kteří jsou odkázáni na pomoc jiných osob (tělesně či duševně nemocní, senioři v tíživé finanční situaci), nicméně domácí násilí se nevyhýbá ani zdravým a aktivním seniorům.⁸²

Z výzkumu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích vyplynulo, že domácí násilí postihuje přibližně 13 % seniorů.⁸³ Otázkou je, nakolik tato statistika odpovídá skutečnosti, jelikož podobně jako u mužských obětí, se i u seniorů setkáváme s velkou ostýchavostí při oznamování tohoto problému. Důvodů, pro které senioři násilí ze strany svých blízkých skrývají a nechtějí ho řešit lze uvést vícero. Předně je to fakt, že senioři se bojí reakce okolí, stydí se za to, jak špatně své děti vychovali, dále, především pokud jsou na péči násilníka závislí, bojí se případného přemístění do ústavní péče. Někteří mohou mít také strach ze stigmatizace, z toho, že jim nebude uvěřeno a jejich tvrzení bude odůvodněno psychickou nemocí. Potom jsou zde případy, kdy senior psychickou nemocí opravdu trpí a domácí násilí si vůbec neuvědomuje. Vzhledem k tomu, že násilníky jsou často děti či vnoučata seniorů, oběť k nim má silný citový vztah, chrání je, nechce o ně přijít a vystavit je jakékoliv újmě. V neposlední řadě se oběť může bát odplaty násilníka. Vysoká pravděpodobnost neodhalení tohoto jevu u seniorů je dána také jejich izolací a osamělostí, kdy okolí nemá možnost si projevu násilí na starší osobě povšimnout.

Ve vztahu k seniorům se často hovoří o tzv. syndromu EAN (Elder Abuse and Neglect), který je do češtiny překládán jako syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného seniora nebo obecně jako špatné zacházení se seniory. Tento jev je důsledkem mj. i domácího násilí páchaného na seniorech a může spočívat např. v tělesném ubližování, finančním zneužívání, zanedbávání péče, citovém a psychickém týrání apod. Mezi typické příznaky syndromu EAN můžeme zařadit špatný zdravotní stav, nedostatek sebevědomí, pocity bezmoci, selhání a viny, sebeobviňování, vysokou oddanost vůči agresorovi, deprese a psychickou labilitu.⁸⁴

---

⁸² ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2. s. 56-63.

⁸³ *Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. [online]. [cit. 30.09.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

⁸⁴ MARTINKOVÁ, Milada, Jiří VLACH a Soňa KREJČOVÁ. *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku - se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie. ISBN 978-80-7338-087-8. s. 6-13.

Život90. *Novinky*. [online]. Copyright © Život90 2008 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/202-senior-telefon/223-tyrani>.

Organizací, které se zaměřují na pomoc seniorům, v České republice zatím příliš nenalezneme, tou nejznámější je organizace Život 90, založená v roce 1990. Život 90 provozuje linku důvěry pro seniory, tísňovou péči, pečovatelskou službu a další formy pomoci seniorům.⁸⁵

Veřejnost i odborná literatura dosud, až na výjimky, přehlíží výskyt domácího násilí u tzv. LGBT komunity. Zkratka LGBT označuje lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby, které ve společnosti představují menšinu oproti osobám heterosexuální orientace. Tyto osoby se stávají obětí domácího násilí poměrně často, přičemž násilí přichází pravidelně ze strany rodiny a ne pouze partnera. Násilí může nabývat všech již zmiňovaných forem, mezi příklady typickými pro tyto oběti lze zmínit např. fyzické násilí jako trest a snaha osobu její orientaci „odnaučit“, nucení do uzavírání tradičních manželství, citové vydírání a vyhrožování, nucení k léčbě, vyhrožování prozrazením sexuální orientace apod.

Pokud je LGBT osoba zároveň také příslušníkem určitého minoritního etnika, kultury, náboženství apod., hrozí i jiné, velice závažné formy domácího násilí. Především vyloučení z dané komunity, či naopak bránění v kontaktu s touto komunitou, hrozba „vyhoštěním“ do země původu, ve které je orientace osoby nelegální, nahlášení osoby na imigračním úřadu aj.⁸⁶

Zásadní odlišnost domácího násilí u LGBT osob spočívá mj. v tom, že oběť se nemusí potýkat pouze s násilím jako takovým, ale stáje ještě také s předsudky, nepochopením a odmítnutím ze strany široké veřejnosti. S tím souvisí i vysoká hrozba sekundární viktimizace, která je ale dána také nedostatečnou informovaností pomáhajících profesí o specifikách života LGBT osob (např. legislativní omezení, proces coming outu).⁸⁷ Z těchto důvodů oběti velice často odmítají požádat o pomoc, bojí se odmítnutí a nepochopení okolí.

Na závěr této kapitoly se krátce zmíním o tématu domácího násilí na migrantech. V současnosti v České republice, stejně jako v mnoha jiných státech, nalezneme vedle občanů i mnoho jiných osob, občanů jiných států, kteří jsou často označováni jako migranti. Je nutné si uvědomit, že ani těmto osobám se problém domácího násilí nevyhýbá, ať už jde o pár smíšený (jen jeden z partnerů je migrantem/migrantkou), či složený výhradně z osob cizí státní příslušnosti.

Kromě problémů, které zatěžují každou oběť domácího násilí, se migranti musí potýkat s dalšími obtížemi při snaze svou situaci řešit. Nabízí se především jazyková bariéra, kdy velká

---

⁸⁵ Život90. *Kdo jsme*. [online]. Copyright © Život90 2008 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/284-kdo-jsme>.

⁸⁶ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 111-114.

⁸⁷ #ZaIstanbul. Praha: Český svaz žen, 2016. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-04-6. s. 64-70.

část migrantů, kteří se v České republice nachází, ovládá pouze svůj mateřský jazyk, tudíž i když pomoc vyhledají, nejsou schopni svůj problém oprávněně osobě sdělit. S jazykovou bariérou potom úzce souvisí i sociální izolace migrantů, kteří často nemají v České republice rodinu, přátele a jiné blízké osoby, kterým by se s tímto problémem mohli svěřit, resp. kteří by ho mohli sami rozpoznat. Cizinci také většinou nemají téměř žádné povědomí o českém právu a o ochraně, kterou jim může poskytnout a neví na jaké orgány či organizace se mohou obrátit.

Jednou z největších obav, pro kterou cizinci probíhající domácí násilí nechtějí oznámit, je návrat do státu svého původu. V těchto případech je totiž oběť velice často závislá na násilníkovi nejen finančně, ale také z hlediska oprávnění pobytu na území ČR. Řeč je zde pouze o osobách které nemají na území ČR povolen trvalý pobyt a musí proto splňovat určitý účel svého pobytu na tomto území (např. studium, zaměstnání, či v nejhorším případě sloučení rodiny). V současné době české právo výslovně neposkytuje ochranu migrantům, kteří přestali účel pobytu splňovat právě proto, že se stali obětí domácího násilí. Ke své ochraně mohou tyto oběti použít pouze obecné instituty, jako změnu účelu pobytu nebo tzv. vízum strpění, které ale podléhá správnímu uvážení příslušného správního orgánu.⁸⁸

Problematikou domácího násilí v migraci se zabývají především dvě vzájemně spolupracující neziskové organizace, a to Sdružení pro integraci a migraci (SIMI) a ACORUS. V rámci různých projektů těchto organizací vzniklo již mnoho odborných a užitečných textů, zmíním především *Manuál Nebudu obětí!*, který je určený pro pracovníky pomáhajících profesí.⁸⁹

---

⁸⁸ #ZaIstanbul 2. Praha: Český svaz žen, 2017. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-05-3. s. 33-38.

⁸⁹ *Publikace*. Sdružení pro integraci a migraci [online]. Copyright © 2011 [cit. 10.10.2018]. Dostupné z: <http://www.migrace.com/cs/podpora/publikace>.

II. část: Právní ochrana před domácím násilím a jeho prevence

Domácí násilí je jev již dlouhá léta zkoumaný a popisovaný, nicméně v každodenním životě nás zajímá spíše to, co můžeme učinit, abychom násilí zabránili, pachatele potrestali (ideálně i napravili) a také pomohli oběti vyrovnat se s traumatizujícím zážitkem a začít život bez násilí. K tomu je samozřejmě potřeba mít odpovídající a funkční právní úpravu, která zakotvuje oprávnění pro příslušné orgány provést potřebné zásahy a vydat rozhodnutí k zamezení dalšímu násilí a vyřešení krizové situace i do budoucna, a která také přiznává obětem násilí práva potřebná k jejich ochraně.

4. Vývoj české právní úpravy

V České republice trvalo poměrně značnou dobu, než legislativa adekvátně zareagovala na teoretické a praktické poznatky odborné veřejnosti ohledně výskytu domácího násilí a jeho závažnosti, a začala jej řešit. První iniciativy nestátních neziskových organizací (ROSA, proFem, Bílý kruh bezpečí) či jednotlivých poslanců zůstaly prakticky bez odezvy. Skutečné kroky k přijetí potřebné právní úpravy začaly probíhat až poté, kdy v roce 2002 Česká republika obdržela podněty ze strany hned dvou mezinárodních organizací. Šlo jednak o Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen, který vyhodnotil plnění závazků plynoucích pro ČR z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen jako nedostatečné, a dále o Výbor ministrů Rady Evropy, který svým doporučením vyzval členské státy aby přijaly potřebná opatření na ochranu obětí domácího násilí.⁹⁰

Za první krok směřující k účinnému řešení domácího násilí lze označit zakotvení nového trestného činu do tehdejšího zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a to zákonem č. 91/2004 Sb. s účinností od 1. 6. 2004. Šlo o skutkovou podstatu „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“ obsaženou v § 215a cit. zákona. Brzy se ale ukázalo, že pouze represivní přístup, spočívající ve výslovné kriminalizaci domácího násilí, nebude dostačující.⁹¹

V březnu roku 2006 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (dále jen „zákon na ochranu před domácím násilím“). Tento zákon změnil celkem pět právních předpisů o nichž krátce pojednám níže. Na procesu jeho přijetí se podílela především expertní skupina zřízená v roce 2004 při Alianci proti domácímu

---

⁹⁰ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právem proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s.17-18.

⁹¹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-341-9. s. 8.

násilí. Sama Aliance vznikla roku 2002 na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR z iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Philip Morris ČR a.s.⁹²

Zákon na ochranu před domácím násilím novelizoval v první řadě tehdejší zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, a to zavedením nového oprávnění rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj, za splnění předem zákonem stanovených podmínek.

Změnil se také zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který nově umožňoval vydání speciálního předběžného opatření pro případy domácího násilí. Toto předběžné opatření bylo upraveno § 76b cit. zákona, který soudům založil oprávnění „uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje zejména aby dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval“, a dále „se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním“. Předběžné opatření bylo zamýšleno jednak jako další krok navazující na policejní vykázání, nicméně mohlo být uplatněno i nezávisle na něm, především v situaci kdy samotné vykázání nebylo možno použít (zejm. když oběť a násilník nesdíleli společné obydlí).⁹³ Povinnosti, které bylo možno předběžným opatřením uložit, byly už tehdy zakotveny demonstrativním výčtem, soudce tedy mohl uložit i jinou povinnost, kterou si konkrétní situace vyžadovala.

Tehdejší zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, nově v § 171 odst. 1 písm. e) postihoval závažné nebo opakované jednání, kterým pachatel zmařil rozhodnutí o vykázání nebo rozhodnutí o nařízení předběžného opatření. V neposlední řadě byly novelizovány také (v současnosti již zrušené) zákony č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, a to v souvislosti se zřízením intervenčních center za účelem pomoci osobám ohroženým domácím násilím.

V souvislosti se zákonem na ochranu před domácím násilím byl téhož roku přijat také nový zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, kterým byly zřízeny intervenční centra a azylové domy a vymezena jejich působnost.

Dalším významným posunem bylo přijetí zákona č. 134/2006 Sb., kterým byl novelizován zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Nově byly mezi děti, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje zařazeny také děti, „na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je

---

⁹² Zákon na ochranu před domácím násilím. Bílý Kruh Bezpečí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 11.10.2018]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>.

⁹³ HRDLIČKOVÁ, Ivana. Domácí násilí a jak se mu bránit. *Zdravotnictví a právo*. 2010, 14(2). s. 14-17. ISSN 1211-6432.

podezření ze spáchání takového činu „, (§ 6 písm. e) cit. zákona), a dle § 6 písm. g) cit. zákona také děti „*kteřé jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami*“.⁹⁴

Z důvodové zprávy k zákonu na ochranu před domácím násilím vyplývá, že tento právní předpis je postaven na několika základních principech. Především je to princip priority práv, dle kterého je zásah do soukromí osob možný pouze, je-li dle zásad demokratického právního státu nezbytný zejména k ochraně práv a svobod, zdraví a života ohrožené osoby. Dalším je princip subsidiarity, na jehož základě má být oběť násilí chráněna primárně prostředky netrestními. S výše uvedeným souvisí i princip přiměřenosti a minimalizace zásahů, podle něhož se použité prostředky (zejm. zásahy policistů) použijí pouze v míře nezbytné k dosažení jejich účelu, a to tak, aby zásah do práv a svobod zúčastněných osob byl co nejmenší. Dle principu hrozby nebezpečí je nutno na veškerá opatření zakotvená v zákoně nahlížet jako na preventivní reakci na násilné chování agresora vzhledem k riziku dalších útoků. Princip výměny informací spočívá v zajištění předávání informací mezi všemi institucemi zúčastněnými na systému ochrany před domácím násilím (zejm. Policie ČR, intervenční centra, orgány sociálně-právní ochrany dětí, soudy, aj.).⁹⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že systém zákonné úpravy na ochranu před domácím násilím je postaven na třech pilířích. Prvním z nich je policie, resp. policejní zásah, jehož cílem je zastavit aktuálně probíhající násilí v rodině, a to za pomoci institutu vykázaní ze společného obydlí. Druhým pilířem jsou intervenční centra, jejichž úkolem je nabídnout oběti domácího násilí pomoc, ať už na základě informace ze strany policie o proběhnuvším vykázaní, na vlastní žádost oběti nebo jiné osoby, nebo z vlastního podnětu. Pomoc poskytovaná intervenčními centry je všeobecná, od psychologického, sociálního či právního poradenství, až po ubytovací služby. Poslední pilíř potom představují soudy, které v občanskoprávním řízení jednak vydávají, na návrh oběti, předběžná opatření a dále rozhodují o rozvodu manželství, vypořádání společného jmění manželů, ve věcech péče o děti, o výživném, atp.⁹⁶

Od roku 2006 již uplynulo 12 let a mnoho právních předpisů se změnilo nebo bylo zrušeno. V současnosti nalezneme opatření na ochranu proti domácímu násilí v těchto předpisech: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,

---

⁹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEL. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3. s. 23-25.

⁹⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb. kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

⁹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb. kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství, zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a v neposlední řadě je to zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Ochranu, kterou tyto a další právní předpisy před domácím násilím poskytují, podrobněji rozebírám v následujících kapitolách.

5. Ochrana před domácím násilím ve správním právu

Správní právo je právní odvětví, které má, především v případě správního trestání, blízko k právu trestnímu. Nicméně pokud k dosažení účelu zákona postačí uplatnění prostředků správního práva, vzhledem k zásadě subsidiarity trestní represe, trestní právo vůbec nepoužijeme. Ve vztahu správního práva a ochrany proti domácímu násilí nás budou zajímat především dvě oblasti, tou první je institut vykázání a oprávnění Policie ČR, které s ním souvisí. Druhou oblast potom tvoří některé vybrané přestupky postihující určité formy domácího násilí.⁹⁷

5.1. Institut vykázání

Původní úprava tohoto institutu zavedená zákonem na ochranu před domácím násilím a obsažená v § 21a až 21d zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, byla později s jistými změnami převedena do nového zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jako „zákon o Policii ČR“), a to konkrétně do hlavy sedmé, ust. § 44 až § 47.

V prvé řadě je nutno institut vykázání chápat jako opatření preventivní, které reaguje na již proběhlé násilné chování agresora vzhledem k hrozbě jeho opakování, zásadně se tudíž nejedná o sankci pro násilnou osobu. Tento krok je z úřední povinnosti, jsou-li splněny zákonné předpoklady, povinna učinit Policie ČR, bez ohledu na vůli osoby násilím ohrožené, jelikož ta se již může nacházet ve stavu, kdy sama od násilníka odejít nedokáže (ať už z důvodu strachu či vyvinutému ambivalentnímu vztahu k násilníkovi). Cílem je ohroženou osobu od násilníka na určitou dobu oddělit, vymanit ji z jeho vlivu, poskytnout jí pomoc a poučit ji o jejích právech a možnostech postupu, nicméně další kroky (zejména podání návrhu na nařízení předběžného opatření) jsou ponechány na uvážení oběti.⁹⁸

Názor Vangelio ohledně smyslu vykázání, kterým je podle něj mj. také poskytnutí času oběma osobám za účelem smírného vyřešení konfliktu, shledávám ne zcela správným. Pokud jde o ojedinělý výskyt násilí v dané rodině nebo o domácí násilí ve velmi rané fázi, smírné vyřešení situace za pomoci např. mediace by v některých těchto případech v úvahu přicházelo. Nicméně pokud by se v daném případě jednalo o již dlouhodobější domácí násilí, smírné vyřešení konfliktu v zásadě není možné, především z důvodu psychického stavu oběti, která již zpravidla není schopna ve vztahu k násilné osobě racionálně uvažovat.⁹⁹

---

⁹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEĽ. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3. s. 81-82.

⁹⁸ STŘÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-020-0. s. 40-41.

⁹⁹ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5. s. 176-182.

Základní ustanovení zakotvující oprávnění policisty násilnou osobu ze společného obydlí vykázat nalezneme v § 44 odst. 1 zákona o Policii ČR, které stanoví následující: „*Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí.*“

Nelze si nepovšimnout, že předpoklady provedení vykázání nejsou totožné s teoretickou definicí domácího násilí (chybí např. dlouhodobost, opakovanost incidentů, jasné rozdělení rolí). Za účelem co nejrychlejšího oddělení oběti od pachatele není žádoucí, aby policisté na místě incidentu všechny tyto faktory zjišťovali a tím zákrok neúměrně prodlužovali, zároveň nelze zaručit, že by policista v krizové situaci došel ke správnému závěru. Svou roli na tom hraje bezpochyby i fakt, že dosud nemáme v právním řádu oficiální definici domácího násilí zakotvenou.

K tomu, aby policista mohl k vykázání přikročit tedy postačí dojde-li k závěru, že na základě zjištěných skutečností lze důvodně předpokládat opakování násilných incidentů. V tomto směru jsou policisté školeni pro rozpoznávání domácího násilí, a to především za použití diagnostické metody SARA DN, které se věnují dále v textu.

Jednou z hlavních odlišností úpravy vykázání v „novém“ zákoně o Policii ČR je povaha tohoto opatření. V současnosti má vykázání povahu tzv. faktického pokynu, nikoliv správního rozhodnutí, přičemž pokud osoba pokynu policisty nevyhoví, může dojít i k jejímu vyvedení, tedy k tzv. bezprostřednímu zásahu. Důvodem byla především neúměrná administrativní zátěž celého procesu, který se subsidiárně řídil také zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád.¹⁰⁰

V souvislosti s tím se změnila i obrana vykázané osoby, která původně spočívala především v odvolání se proti rozhodnutí o vykázání k nadřízenému správnímu orgánu. V současnosti zákon o Policii ČR v § 44 odst. 5 umožňuje osobě vykázané podat proti vykázání námítky, a to buď ústně ihned na místě (potom je policista uvede v tzv. potvrzení o vykázání) nebo písemně do 3 dnů od provedení vykázání. Námítkami se potom zabývá příslušné krajské ředitelství, které může provedené vykázání buď potvrdit, nebo ukončit. Následně se vykázaný může také domáhat náhrady škody dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

---

¹⁰⁰ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5. s. 176-182.

Kromě toho se vykázánému nabízí také postup dle § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, tedy podání žaloby proti nezákonnému zásahu, pokynu nebo donucení správního orgánu. Dle Nejvyššího správního soudu je vykázání osoby z obydlí, ve kterém žije a které sdílí se členy své rodiny, významným zásahem do jejích práv a proto je nezbytné důsledně zvažovat, zda jsou pro tak omezující opatření dány dostatečné důvody. I přesto že vykázání je obvykle nutno provést v jisté časové tísní, i takový postup musí být přezkoumatelný za účelem vyloučení libovůle.¹⁰¹

Co se týče samotného průběhu vykázání, ten je obecně upraven v již zmiňovaných ustanoveních zákona o Policii ČR. Proces obvykle začíná přivoláním Policie ČR samotnou obětí, osobou blízkou, sousedy, či jinými osobami, příp. podáním trestního oznámení. Vzhledem k § 47 odst. 2 zákona o Policii ČR je policista povinen k vykázání přibrat nezúčastněnou osobu (např. kolemjdoucího, souseda apod.), tuto povinnost nemá pouze, hrozí-li nebezpečí z prodlení.

Dle Žatecké je nutným prvním krokem oddělení oběti od násilné osoby, za účelem její ochrany a také zabránění možnosti její kontroly a zastrašování ze strany násilníka. Současně je nezbytné zajistit veškeré zbraně, které byly použity násilníkem, nebo se nacházejí ve společném obydlí. Není-li nutné poskytnutí první pomoci či přivolání zdravotníků, policisté zjistí totožnost obou osob a případných svědků a požádá je o podání vysvětlení.¹⁰²

Po vyhodnocení situace, jsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady, policista může provést vykázání, a to tak, že jak osobě vykázané tak osobě ohrožené vykázání ústně oznámí a poté vyhotoví tzv. potvrzení o vykázání, které oběma předá. Kromě uvedení totožnosti obou osob, poučení o právech a povinnostech vykázáného a adresy na které si může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání, je nezbytnou součástí potvrzení také vymezení prostoru, na nějž se vykázání vztahuje (viz § 44 odst. 3 zákona o Policii ČR). Podle § 47 odst. 1 zákona o Policii ČR tento prostor stanoví policista dle svého uvážení tak, aby ochrana ohrožené osoby byla dostatečně účinná.

Vzhledem k právní úpravě se vykázání vždy vztahuje také na bezprostřední okolí společného obydlí, které Vangeli vymezuje jako „*takové okolí nemovitosti, v níž je společné obydlí, které s ním přímo sousedí, a vstup do něho je proto podmínkou přístupu do společného obydlí*“.¹⁰³ Pokud k napadení dojde v jiném místě než ve společném obydlí, vykázání se bude

---

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 5 As 84/2008, [1859/2009 Sb. NSS].

¹⁰² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEL. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3. s. 83.

¹⁰³ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5. s. 176-182.

i přesto týkat společného obydlí, které násilník a oběť skutečně sdílejí, nikoliv tohoto přechodně obývaného místa (např. hotel, chata apod.).¹⁰⁴

Vykázání zásadně nebrání, není-li vykazovaná osoba při procesu přítomna. V tom případě ji policista o jejích právech a povinnostech poučí při prvním kontaktu s ní a současně s tím jí předá potvrzení o vykázání (§ 44 odst. 1 a 4 zákona o Policii ČR).

Dle § 47 odst. 5 zákona o Policii ČR je policista povinen po návratu ke svému útvaru sepsat o provedených úkonech úřední záznam. Kopii tohoto záznamu poté do 24 hodin odešle příslušnému intervenčnímu centru, soudu příslušnému k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření a také příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, žije-li ve společném obydlí také nezletilá osoba (viz. § 47 odst. 3 cit. zákona). Tato povinnost zajišťuje interdisciplinární spolupráci jednotlivých orgánů na tomto procesu zúčastněných a pojí se s ní např. povinnost intervenčních center nabídnout ohrožené osobě pomoc do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázání dle § 60a odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Po provedení vykázání je policista v souladu s ustanovením § 47 odst. 4 zákona o Policii ČR také povinen provést ve lhůtě 3 dnů od vykázání kontrolu, zda osoba vykázaná dodržuje povinnosti, které pro ni z vykázání plynou.

Za účelem zajištění jednotného provádění vykázání jednotlivými policisty byl v roce 2009 vydán závazný pokyn policejního prezidenta o provádění vykázání, který obsahuje podrobnější pokyny ohledně provádění vykázání (např. věcnou příslušnost policistů, apod.).¹⁰⁵

Dobu trvání vykázání pevně stanovuje § 44 odst. 2 zákona o Policii ČR na 10 dní od jeho provedení, přičemž policista tuto dobu nemůže zkrátit ani prodloužit. Desetidenní doba počíná běžet dnem následujícím po provedení vykázání a trvá do půlnoci desátého dne.¹⁰⁶

Totéž ustanovení nicméně zakotvuje jednu výjimku z této pevně stanovené doby, kdy pokud je v průběhu trvání vykázání podán návrh na vydání předběžného opatření podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, doba trvání vykázání se prodlužuje do dne, kdy rozhodnutí soudu o tomto návrhu nabude právní moci. Soud o návrhu na vydání takového předběžného opatření musí v souladu s § 404 cit. zákona rozhodnout bezodkladně, nejpozději do 48 hodin, dobu trvání vykázání tedy můžeme takto prodloužit maximálně na celkem 12 dní.

---

¹⁰⁴ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5. s. 176-182.

¹⁰⁵ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166, ze dne 23. prosince 2009, o provádění vykázání.

¹⁰⁶ ŠUBRT, Milan. Domácí násilí a vykázání. *Trestní právo*. 2011, 15(6). s. 18-24. ISSN 1211-2860.

Zákon o policii ČR ohrožené osobě poskytuje pomoc mj. prostřednictvím povinnosti policisty poučit ohroženou osobu o jejích právech a dalších možnostech. Především o možnosti podat návrh na nařízení předběžného opatření dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a dále o možnosti využít psychologických, sociálních, právních a dalších služeb v oblasti pomoci obětem násilí, zejm. poskytne oběti kontakty na příslušné poradny, bezplatné linky, azylové domy, intervenční centra apod. V neposlední řadě policista také osobu ohroženou poučí o následcích, které vyplývají z uvedení vědomě nepravdivých údajů (zejm. odpovědnost za přestupek či dokonce trestný čin).

V § 45 odst. 1 zákon o Policii ČR vypočítává povinnosti osoby vykázané, které pro ni z vykázání plynou. Především je to povinnost neprodleně opustit prostor vymezený v potvrzení o vykázání a zdržet se vstupu do tohoto prostoru (tzv. teritoriální ochrana oběti). Nový zákon o Policii ČR zavádí též personální ochranu oběti, když vykázanému ukládá povinnost zdržet se styku a jakéhokoliv navazování kontaktu s ohroženou osobou, která již není vázána na konkrétní území. Tato komplexní ochrana je žádoucí pro dosažení účelu vykázání, kterým je poskytnutí dostatku času ohrožené osobě pro rozhodnutí o dalších krocích, bez jakéhokoli vlivu násilné osoby.

V neposlední řadě je vykázaný povinen vydat policistovi všechny klíče od společného obydlí které drží, přičemž cílem této povinnosti je ztížit vykázané osobě případné pozdější pokusy o maření vykázání. V souvislosti s tím je policista povinen vykázaného poučit o následcích neuposlechnutí výzvy k vydání klíčů. Takovým následkem může být především odpovědnost za přestupek proti veřejnému pořádku spočívající v neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci dle § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.¹⁰⁷

Následné maření vykázání může být v závislosti na své intenzitě posouzeno buď jako přestupek proti veřejnému pořádku spočívající v maření vykázání ze společného obydlí provedené podle zákona o Policii České republiky dle § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, nebo jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Práva vykázané osoby jsou zakotvena v § 45 odst. 2 zákona o Policii ČR, a nalezneme mezi nimi především právo vzít si ze společného obydlí (před jeho opuštěním) věci sloužící osobní potřebě vykázaného, osobní cennosti a osobní doklady. Po opuštění společného obydlí,

---

¹⁰⁷ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5. s. 183-186

tedy v průběhu trvání vykázaní má vykázaná osoba právo za přítomnosti policisty společně obydlí jednou navštívit a kromě již uvedených věcí si vzít také věci nutné pro její podnikání či výkon povolání (o tomto musí být ohrožená osoba předem informována). O tom, které věci si vykázaný může odnést rozhoduje vždy přítomný policista, přičemž v praxi se pro toto rozhodování používá kritérium „*modelové situace uspokojení potřeb v rámci desetidenního pobytu mimo domov*“ (např. dovolená či pracovní cesta).¹⁰⁸

Vykázaný má dále právo ověřovat si provedení vykázaní na lince 158 a také vyzvednout si u příslušného útvaru policie kopii úředního záznamu o provedení vykázaní (např. pro účely podání námitek, žaloby, apod.). V neposlední řadě je policista povinen vykázané osobě poskytnout informace o možnostech náhradního ubytování a poskytnout v souvislosti s tím potřebnou součinnost (např. možnost zatelefonovat si). Pro účely doručování písemností si policista také vyžádá od vykázaného novou adresu pro doručování.

Z výše uvedeného plyne, že požadavky kladené právní úpravou na policisty při řešení incidentů domácího násilí jsou poměrně vysoké, policista musí být jednak schopen rozpoznat přítomnost násilí mezi zúčastněnými osobami, a dále také komunikovat jak s osobou, kterou vykazuje, tak s obětí domácího násilí. Přístup policistů k těmto incidentům má často významný vliv na pozdější ochotu oběti svou situaci řešit, policista tudíž musí umět s obětí zacházet citlivě, trpělivě a s pochopením, a to i přesto, že její reakce a projevy mu mohou připadat v dané situaci nesmyslné či nevěrohodné.¹⁰⁹

5.1.1. Odhad rizika domácího násilí

Pro zjišťování existence a rizika dalšího pokračování domácího násilí používají zejména policisté, ale i jiné profese, tzv. metodu SARA (Spousal Assault Risk Assessment), která původně vznikla v Kanadě a poté byla adaptována pro policisty ve Švédsku. Do České republiky se metoda dostala pod názvem SARA DN díky projektu Hráz, který zaštiťoval Bílý kruh bezpečí. Ten také od tvůrců metody získal výhradní povolení k přizpůsobení metody místním podmínkám, k jejímu používání a ke školení osob za tímto účelem.¹¹⁰

Metoda je založena na dotazníku, který obsahuje 15 otázek strukturovaných do tří skupin, kdy každá skupina se zaměřuje na určitý typ rizikového faktoru. První skupina zjišťuje rizika vyplývající ze současného vztahu, tedy hodnotí chování násilníka ve vztahu k oběti. Druhá

---

¹⁰⁸ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5. s. 183-186

¹⁰⁹ ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 135.

¹¹⁰ *Metoda SARA DN*. DONA linka [online]. [cit. 12.10.2018]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>.

skupina otázek se zaměřuje na projevy násilí obecně, tedy na veřejnosti a vůči jiným osobám (např. kriminální minulost, závislost na návykových látkách, apod.). Posledních pět otázek se zaměřuje na zranitelnost oběti, její chování k násilníkovi, extrémní strach z něj aj. Na otázky osoba odpovídá pouze ano/ne, což podstatně zrychluje vyhodnocení situace. Čím více kladných opovědí, tím je zpravidla vyšší riziko že se jedná o domácí násilí a že incidenty se budou opakovat.¹¹¹

Uživatelé této metody musí být řádně proškoleni a schopni adekvátně zhodnotit danou situaci, jelikož i „*přítomnost malého počtu rizik může znamenat pro oběť velké ohrožení*“.¹¹²

Ze statistik vykázání, které každoročně vytváří Bílý kruh bezpečí, jasně vyplývá, že četnost využívání tohoto institutu postupem času roste. V roce 2007 došlo na území ČR k vykázání celkem v 862 případech, zatímco v roce 2017 tento počet dosáhl 1348 případů vykázání.¹¹³ Tento trend je dle mého názoru jistě pozitivní, jelikož spíše než o růstu případů domácího násilí v ČR svědčí o postupné ztrátě ostychu mezi policisty tento způsob zásahu proti násilí v rodině využívat.

5.2. Vybrané přestupky

1. 7. 2017 nabyl účinnosti nový zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (dále jako „zákon o některých přestupcích“), který nahradil zvláštní část původního zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Zbylá úprava správního trestání, tedy odpovědnost za přestupky a přestupkové řízení, je nyní obsažena v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jako „zákon o odpovědnosti za přestupky“).

Ve vztahu k domácímu násilí přichází v úvahu v první řadě přestupky proti veřejnému pořádku dle § 5 zákona o některých přestupcích. Dle tohoto ustanovení se fyzická osoba dopustí přestupku mj. tím, že „*neuposlechne výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci*“, nebo tím že „*poruší noční klid*“ a také pokud „*maří vykázání ze společného obydlí provedené podle zákona o Policii České republiky nebo rozhodnutí soudu o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí podle zákona o zvláštních řízeních soudních*“. Poslední zmíněná skutková podstata odráží přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku a použije se v případě, kdy jednání pachatele nedosahuje intenzity trestného činu.

---

¹¹¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 62-63.

¹¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada, 2008. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 14.

¹¹³ *Statistiky*. Prevence domácího násilí [online]. Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 12.10.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>.

Ve vztahu k podávání vysvětlení obětí domácího násilí lze zmínit i přestupek křivého vysvětlení dle § 6 zákona o některých přestupcích, kterého se dopustí ten, kdo „*jako osoba podávající před orgánem činným v trestním řízení vysvětlení o trestném činu spáchaném jiným úmyslně uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí*“. S tímto souvisí již zmiňovaná povinnost policisty poučit ohroženou osobu o následcích, které vyplývají z uvedení vědomě nepravdivých údajů.

Agresor se může v rámci jednotlivých násilných incidentů dopustit některého z přestupků proti občanskému soužití, které nalezneme v § 7 zákona o některých přestupcích. Takového přestupku se dopustí ten, kdo ublíží jinému na cti, tím že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí, dále ten, kdo ublíží jinému na zdraví a v neposlední řadě ten, kdo úmyslně naruší občanské soužití tak, že jinému vyhrožuje újmou na zdraví, jiného nepravdivě obviní z přestupku, vůči jinému se dopustí schválnosti, nebo jiného hrubého jednání. Téměř všechny tyto skutkové podstaty odpovídají typickým formám násilí používaným pachateli domácího násilí.

V neposlední řadě můžeme zmínit také přestupky proti majetku upravené v § 8 zákona o některých přestupcích, kdy v případě domácího násilí se bude jednat především o způsobení škody na cizím majetku (zničením, poškozením, krádeží) a o neoprávněné užívání cizího majetku.

§ 35 zákona o odpovědnosti za přestupky umožňuje za přestupek uložit celkem 5 druhů správních trestů, jsou jimi napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci nebo náhradní hodnoty a zveřejnění rozhodnutí o přestupku. U většiny z výše uvedených přestupků bude jako trest přicházet v úvahu především pokuta, jejíž maximální výše je stanovena u každého přestupku zvlášť, a dále případně trest propadnutí věci.

Za velký přínos zákona o odpovědnosti za přestupky považují nový typ omezujícího opatření, které je možno uložit vedle trestu za některé z výše uvedených přestupků. Omezující opatření totiž dle § 52 odst. 1 cit. zákona může mít také podobu „*povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládnání agrese nebo násilného chování*.“ Toto opatření lze uložit jen fyzické osobě, která se dopustila přestupku vykazujícího zejména znaky užití násilí v rodině nebo partnerském vztahu. Příslušný program má být správním orgánem zvolen tak, aby odpovídal individuálním potřebám konkrétního pachatele.

6. Ochrana před domácím násilím v občanském právu

Dne 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen jako „občanský zákoník“), doznalo občanské právo mnoha změn, mj. jiné i v oblasti ochrany před domácím násilím. Poprvé totiž bylo do občanského zákoníku zakotveno výslovné ustanovení na ochranu proti domácímu násilí, nicméně ani v tomto zákoně nenalezneme jasnou definici pojmu „domácí násilí“. Z hlediska procesního práva občanského nalezneme ustanovení k ochraně obětí domácího násilí především v zákoně č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních (dále jen jako „zákon o zvláštních řízeních soudních“).

6.1. Hmotněprávní instituty ochrany před domácím násilím

6.1.1. Ochrana před domácím násilím v občanském zákoníku

Občanský zákoník ochranu obětem domácího násilí poskytuje především prostřednictvím tzv. zvláštních ustanovení proti domácímu násilí, která nalezneme v části druhé hlavě první občanského zákoníku (§ 751 až § 753). Tato úprava poskytla hmotněprávní základ pro předběžné opatření upravené v § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních.

Ustanovení § 751 odst. 1 občanského zákoníku, které je základem zmiňované úpravy stanoví následující: *„Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet“*. Tato úprava se zabývá pouze tzv. teritoriální ochranou obětí, jejím důsledkem může proto být pouze omezení či vyloučení práva násilného manžela (popř. jiné osoby) v daném domě či bytě bydlet.¹¹⁴

Zákon zde ochranu neposkytuje pouze manželé, ale i *„jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije“*. Může tak jít např. i o společné dítě manželů (příp. jen jednoho z nich), rodiče jednoho z nich či jinou osobu.

Vzhledem k poměrně úzkému dosahu úpravy obsažené v § 751 odst. 1 občanského zákoníku, které k domáhání se ochrany opravňuje pouze jednoho z manželů, a to za podmínky, že manželé společně bydlí v bytě/domě, kde se nachází jejich rodinná domácnost, považují za velice přínosné přijetí i dalších souvisejících ustanovení. § 751 odst. 2 stanoví, že postup dle

---

¹¹⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-341-9. s. 22.

odstavce 1 lze použít i v případě, že se jedná o rozvedené manžele, a také v situaci, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

Ustanovení § 753 obč. zákoníku potom rozšiřuje právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí také na každého, kdo žije spolu s manželi nebo rozvedenými manželi v rodinné domácnosti.

Občanský zákoník respektoval fakt, že v současné době žije velké množství párů v nesezdaném partnerství (nebo příp. v registrovaném partnerství) a také, že domácí násilí se neodehrává pouze mezi partnery, když v § 3021 zakotvil, že zvláštní ustanovení proti domácímu násilí se použijí i v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé. Tím pádem umožnil, aby se ochrany domáhal v zásadě kdokoli, kdo s násilnou osobou sdílí společné bydlení.

Jelikož z dikce ust. § 751 odst. 1 občanského zákoníku nepochybně plyne, že manžel nebo rozvedený manžel se ochrany proti domácímu násilí může domáhat i v případě, kdy násilí nesměřuje přímo proti němu, ale vůči jiné s manželi společně žijící osobě, nabízí se otázka, zda i „jiná osoba“ disponuje tímto oprávněním. Vzhledem k tomu, že účelem příslušných ustanovení je, s přihlédnutím k § 751 odst. 1 (který ochranu přiznává i „jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije“) a dále k § 753 a § 3021 (které umožňují domáhat se ochrany i jiným osobám), především všeobecná ochrana osob proti domácímu násilí, přikláním se k názoru Čuhevové¹¹⁵ a domnívám se že zmiňovaná ustanovení by měla být vykládána v souladu s tímto účelem, tedy široce. Dle mého názoru tedy i „jiná osoba“ může návrh ve věci ochrany proti domácímu násilí podat v případě, kdy násilí není namířeno přímo proti ní.

Vzhledem k výše uvedenému, Hulmák a Hrušáková uzavírají, že „*okruh osob, které se mohou domáhat ochrany ... je omezen jen podmínkou společného soužití v domě či bytě s agresorem (v nejširším slova smyslu) a na existenci tělesného či duševního násilí v tomto obydlí probíhajícím.*“¹¹⁶

Ustanovení § 752 občanského zákoníku stanovuje také maximální dobu trvání omezení/vyloučení práva násilného manžela v daném bytě či domě bydlet, a to na šest měsíců. Nicméně dodává, že jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, soud rozhodne na návrh znovu.

Občanský zákoník se neomezuje jen na poskytování teritoriální ochrany. Cestou ochrany osobnosti člověka poskytuje obětem domácího násilí (ale i např. ex-partner stalkingu) též

---

¹¹⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-341-9. s. 15.

¹¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN: 978-80-7400-503-9. s. 431-440.

ochranu personální, ačkoliv se v tomto případě nejedná o výslovnou ochranu proti domácímu násilí.

Dle § 81 odst. 1 občanského zákoníku je chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv, mezi která odst. 2 téhož ust. řadí především právo na život, na ochranu zdraví, důstojnosti, soukromí, vážnosti a cti. Každý, jehož osobnost byla dotčena, má dle § 82 odst. 1 cit. zákona právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Vedle těchto zvláštních nároků, které plynou přímo z ustanovení na ochranu osobnosti se může oběť domáhat také náhrady škody a v případě nemajetkové újmy též přiměřeného zadostiučinění (§ 2894 občanského zákoníku a násl.).¹¹⁷

Občanský zákoník se o domácím násilí výslovně zmiňuje také ve své části třetí, hlavě třetí, a to konkrétně ve vztahu k dědické nezpůsobilosti. Dle ust. § 1482 odst. 1 je manžel zůstavitele vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic, probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí. Přičemž v tomto případě, oproti ostatním případům dědické nezpůsobilosti, na místo vyloučeného manžela nenastupuje jeho potomek (viz § 1483 občanského zákoníku).

Je zřejmé, že aby byl manžel z dědického práva po zůstaviteli vyloučen, musí být splněno několik podmínek, jednak ke dni smrti zůstavitele musí být zahájeno a nikoli již skončeno řízení o rozvod manželství, dále toto řízení bylo zahájeno na zůstavitelův návrh a v neposlední řadě tento návrh byl zůstavitelem podán v důsledku domácího násilí páchaného druhým manželem. Vzhledem k absenci výslovné definice domácího násilí se zde bude vycházet z § 751 odst. 1 obč. zákoníku a půjde o „*tělesné nebo duševní násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije*“.

Co se druhé podmínky týče, ztotožňuji se s názorem Fialy¹¹⁸ a domnívám se, že není morálně přípustné, aby se zmiňované ustanovení neaplikovalo pouze z toho důvodu, že návrh na rozvod manželství byl podán manželem, který se domácího násilí dopouštěl, popř. oběma manželi společně, a nikoliv zůstavitelem samotným. I přes poměrně jasný jazykový výklad nelze připustit, aby násilný manžel v tomto směru odvrátil důsledky svého jednání pouze tím, že podá návrh na rozvod dříve než tak učiní oběť.

---

¹¹⁷ LAVICKÝ, Petr. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9. s. 468-498.

¹¹⁸ FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-570-1. s. 41-44.

Poslední ustanovení, ve kterém občanský zákoník domácí násilí výslovně reflektuje, je ust. § 762 odst. 2, které se vztahuje k nemožnosti bývalého manžela, který se vůči druhému manželovi dopustil jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, získat výživné rozvedeného manžela dle odst. 1 téhož ustanovení, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.

Dle zvláštní části důvodové zprávy k občanskému zákoníku zákonodárce znění § 762 odst. 2 formuloval natolik konkrétně mj. i proto, že „*zkušenosti z praxe ukazují, že dosavadní obecný poukaz zákona na dobré mravy není pro judikaturu dostatečným vodítkem, a že se tedy podrobnější vymezení (pozn. skutečností, které je nutno při rozhodování reflektovat) jeví jako vhodné*“.¹¹⁹

6.1.2. Další relevantní soukromoprávní ustanovení

V žádném jiném ustanovení, vyjma těch zmíněných výše, se občanský zákoník o domácím násilí výslovně nezmiňuje, to ale neznamená, že v něm nenajdeme další úpravu, která může být pro oběť domácího násilí přínosem.

Předně lze zmínit ust. § 687 a § 688 občanského zákoníku, ve kterých nalezneme úpravu vzájemných práv a povinností manželů. Manželé jsou především povinni projevovat si úctu, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti, přičemž ve všech těchto právech a povinnostech jsou si rovni. V neposlední řadě má také manžel právo, aby mu druhý manžel sdělil mj. údaje o svých příjmech a jmění. Vynutitelnost těchto osobních povinností bude nicméně poměrně problematická.

Občanský zákoník dále v § 697 upravuje výživné mezi manželi. Rozsah této vyživovací povinnosti je stanoven tak, aby oba manželé měli zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Typicky v případě tzv. ekonomického násilí bude násilný manžel tuto povinnost porušovat.

Pro oběť domácího násilí také není zanedbatelná možnost získat výživné rozvedeného manžela, které jí může pomoci vyrovnat se s často závažnými ekonomickými dopady domácího násilí. Tou hlavní podmínkou pro jeho získání je dle § 760 obč. zákoníku neschopnost rozvedeného manžela sám se živit, která má svůj původ v manželství. Vzhledem k často velmi špatnému psychickému stavu obětí domácího násilí lze uzavřít, že tuto podmínku budou v mnohých případech splňovat. Tento proces nicméně téměř vždy probíhá v rámci soudního

---

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 760).

řízení a jak vyplynulo z výzkumu Ježkové, oběti z důvodu hrozby dalšího setkání s agresorem (a také z důvodu efektivnosti) tento institut téměř nevyužívají.¹²⁰

Ochranu bydlení manžela nalezneme v § 744 a § 745 obč. zákoníku. Tato ustanovení zakládají tomu z manželů, který k bytu či domu, jenž je obydlím manželů, nemá výhradní právo umožňující zde bydlet, právo bydlení. Stejně tak má-li druhý z manželů k danému bytu či domu nájemní právo, vzniká uzavřením manželství společné nájemní právo oběma manželům.

Co se týče společného jmění manželů, násilný partner se v tomto směru často uchyluje ke zcizování společného majetku nebo zatěžování domácnosti dluhy. V tomto směru je významný jednak § 714 obč. zákoníku, dle kterého o záležitostech nikoli běžných týkajících se společného jmění nemůže jednat jen jeden z manželů bez souhlasu druhého. Pokud by k tomu došlo, druhý manžel se může dovolat relativní neplatnosti takového jednání. Ve vztahu k dluhům je nutno zmínit, že dle ust. § 731 občanského zákoníku je možné ze společného jmění uspokojit i dluh jen jednoho z manželů. Druhý manžel je chráněn § 732, který mu umožňuje, vznikl-li dluh proti jeho vůli, projevit tento nesouhlas bez zbytečného odkladu vůči věřiteli. Pokud tak učiní, lze společné jmění postihnout jen co do „vypořádacího podílu“ manžela dlužníka, který by získal při vypořádání společného jmění.¹²¹

Ohledně vypořádání společného jmění soudem občanský zákoník pouze stanoví, že podíly obou manželů jsou stejné, přičemž mj. soud přihlíží k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost a dále k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění (viz § 742 odst. 1 o.z.).

V tomto směru v občanském zákoníku výrazně postrádám výslovné ustanovení, které by při vypořádání společného jmění reflektovalo závažnou újmu, kterou jeden z manželů druhému způsobil v souvislosti s domácím násilím. Dle mého názoru totiž ze zmiňovaných ustanovení povinnost soudu k tomuto přihlížet dostatečně jasně neplyne. Jiný názor zastávají např. Buriánová a Vnenk, dle nichž je zjevné, že ve většině těchto případů (tedy bude-li důvodem rozvratu manželství např. násilí jednoho z manželů) „budou splněny podmínky pro soudní modifikaci velikosti podílu na základě užití § 742 odst. 1 písm. e) nebo f) obč. zák.“¹²²

---

¹²⁰ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právek proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s. 27.

¹²¹ MELZER, Filip. TÉGL, Petr. ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy* č. 19/2014, s. 649. ISSN 1210-6410.

¹²² BURIÁNOVÁ, P. VNENK, V. Důsledky domácího násilí na civilní řízení. *Rodinné listy* č. 11/2016, s. 4-6. ISSN 1805-0824.

Velice významným je v tomto směru rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012, v němž bylo judikováno: „Při vypořádání BSM (SJM) je třeba při úvaze o stanovení výše podílů zohlednit i skutečnost, že se účastník dopouštěl vůči členům rodiny násilného jednání (domácího násilí); přitom je třeba vzít do úvahy i jeho intenzitu, dobu trvání a všechny další okolnosti případu, které mohou mít vliv na posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů.“

Stejně jako v případě vypořádání společného jmění postrádám v občanském zákoníku výslovné zakotvení domácího násilí, jako hlediska k němuž soudy musí přihlížet při rozhodování o svěřeni dítěte do péče po rozvodu manželství. Vzhledem k zásadnímu dopadu, který domácí násilí na dítě má, se domnívám, že by toto hledisko mělo být v zákoně uvedeno explicitně. (viz § 907 obč. zákoníku).

Zcela se ztotožňuji s názorem Ježkové, která uvádí, že „svěření dítěte do péče agresora je nepřijatelné již ze své podstaty. Takováto osoba ... nerozhodně na tom, zda (násilí) směřuje proti matce, nikoli proti dítěti samotnému, nemůže zajistit zdravý fyzický, psychický a morální vývoj dítěte.“¹²³ Jak již bylo zmíněno výše v této práci, hrozí zde také riziko, že toto dítě chování násilného rodiče přijme jako přirozené a stane se násilníkem nebo obětí v budoucnu.

6.2. Ochrana v rámci civilního procesu

Hlavním nástrojem ochrany proti domácímu násilí, který obětem poskytuje občanské právo procesní, je bezpochyby speciální předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, jehož úpravu nalezneme v § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Účelem předběžných opatření obecně je především prozatímně upravit poměry účastníků a zabránit tak újmě, která by jinak pravděpodobně vznikla do vydání pravomocného rozhodnutí soudu ve věci samé.

K vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je věcně příslušný soud okresní, místně příslušný je potom obecný soud navrhovatele, tj. soud v jehož obvodu má bydliště. Toto předběžné opatření je možno vydat pouze na návrh, který kromě obecných náležitostí musí obsahovat též pečlivé vylíčení skutečností, které osvědčují potřebu urychlené zatímní úpravy poměru účastníků. V případě teritoriální ochrany je tedy nutno osvědčit, že společné bydlení navrhovatele a odpůrce je pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, v případě ochrany personální je nutno osvědčit nežádoucí obtěžování či sledování navrhovatele.

---

¹²³ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právek proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s. 31.

Neobsahuje-li návrh potřebné náležitosti a není-li na výzvu soudu ve stanovené lhůtě adekvátně doplněn, bude soudem odmítnut. V souvislosti s tímto, ale např. i s možností nechat se při soudním jednání zastoupit a nesetkat se tak a agresorem, dle Voňkové a Spoustové vyvstává potřeba zakotvit pro oběti domácího násilí bezplatnou právní pomoc, a to pro všechna řízení.¹²⁴ S tímto bezpochyby souhlasím, jelikož 10 dní, které oběti poskytne vykazání (pokud proběhlo), není dostatek času pro osobu bez právního vzdělání a často též ve špatném psychickém stavu k přípravě návrhu na vydání předběžného opatření se všemi potřebnými náležitostmi.

Co se týče aktivní legitimace k podání návrhu, odkazuji na předchozí kapitolu, kde se této problematice věnuji podrobněji. Lze shrnout, že v případě teritoriální ochrany, může návrh podat ten, kdo sdílí společné obydlí s násilnou osobou, ať už násilí směřuje vůči němu či nikoliv a dle § 8 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních též státní zastupitelství. V případě ochrany personální je to potom pouze ten, vůči komu násilí (příp. stalking) směřuje a státní zastupitelství.

Zákon o zvláštních řízeních soudních počítá s možností podání návrhu osobou nezletilou, která, je-li starší 16 let, má pro řízení plnou procesní způsobilost. Není-li starší 16 let, návrh jejím jménem může podat zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, má-li nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost.

Účastníky řízení jsou dle § 7 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních, navrhovatel, odpůrce a příp. i osoba, vůči níž násilí směřuje. Čuhelová upozorňuje, že pokud by v případě návrhu podaného osobou, vůči které násilí přímo nesměruje, osoba násilím skutečně postižená nebyla účastníkem řízení, došlo by k zásahu do její autonomie vůle.¹²⁵

Soud je povinen o návrhu rozhodnout do 48 hodin od jeho podání a pochopitelně proto nenařizuje jednání. Pokud návrhu vyhoví, může odpůrci uložit zejména, aby opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se v těchto místech nebo do nich nevstupoval (teritoriální ochrana). V rámci ochrany personální potom může soud odpůrci uložit především, aby se zdržel setkávání s navrhovatelem a také nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem. Tento výčet povinností je nicméně demonstrativní, soud tedy může dle svého uvážení a potřeby případu uložit odpůrci i jiné povinnosti.

Rozhodnutí soudu v této věci je vykonatelné již vydáním, přičemž po jeho vydání soud bezodkladně zajistí jeho výkon. Není tedy nutné podávat za tímto účelem další návrh.

---

¹²⁴ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 116.

¹²⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-341-9. s. 16.

Ust. § 405 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních ukládá soudu povinnost poučit jak odpůrce tak navrhovatele. Odpůrce poučí o tom, které věci si může ze společného obydlí odnést. Navrhovateli soud poskytne poučení o dalších vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé a v neposlední řadě též o možnosti podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření. Toto poučení soudu shledávám velice přínosným pro oběť, jelikož poučení, které se jí dostává při vykazání (došlo-li k němu), probíhá za velmi stresujících okolností a může se lehce minout účinkem.

V souvislosti s výše uvedeným se nabízí otázka co se vlastně rozumí řízením ve věci samé. Ve vztahu k ochraně personální bezpochyby je možné podat žalobu ve věci ochrany osobnosti (§ 81 a násl. obč. zákoníku) a zahájit tak sporné řízení ve věci samé. Co se týče ochrany teritoriální, jejíž hmotněprávní základ nalezneme v § 751 a násl. obč. zákoníku, názory odborné veřejnosti se rozcházejí.

Dle mého názoru ust. § 751 a násl. obč. zákoníku představuje hmotněprávní základ pouze pro předběžné opatření, na které již žádné specifické řízení ve věci samé nenavazuje, a to především proto, že v procesním právu nenalezneme speciální úpravu takového řízení. Tento názor zastává také např. Hrušáková a Hulmák ve svém komentáři k § 751 obč. zákoníku.¹²⁶ V tom případě „*věcí samou je vše, co může přispět k vyřešení stavu porušení či ohrožení práv navrhovatele*“¹²⁷, např. zrušení a vypořádání společného jmění, vypořádání spoluvlastnictví, vyklizení nemovité věci, rozvod manželství apod. S jiným názorem se setkáme např. u Čuhelové a Šínové, podle kterých je občanský zákoník nutno vykládat tak, že zavádí věc samu ve věcech ochrany proti domácímu násilí.¹²⁸

Předběžné opatření trvá 1 měsíc od jeho vykonatelnosti, přičemž pokud jeho vydání předcházelo vykazání dle zákona o Policii ČR a lhůta pro trvání vykazání ještě neuplynula, prodlužuje se doba trvání předběžného opatření o tu dobu, jež do vykonatelnosti předběžného opatření neuplynula (viz. § 408 zákona o zvl. říz. soudních).

Dle ust. § 410 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních je možné na návrh, podaný před uplynutím výše uvedené doby 1 měsíce, dobu trvání předběžného opatření prodloužit, přičemž předběžné opatření vždy zanikne nejpozději uplynutím 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Již samotným podáním tohoto návrhu se doba trvání předběžného opatření prodlužuje do doby,

---

¹²⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN: 978-80-7400-503-9. s. 431-440.

¹²⁷ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 761-763.

¹²⁸ ČUHELOVÁ, K., ŠÍNOVÁ, R. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekonstrukcí soukromého práva. *Právní rozhledy* č. 3/2013. s. 104. ISSN 1210-6410.

než soud o tomto návrhu rozhodne, tj. nejdéle o 2 měsíce (viz níže). Maximální doba trvání předběžného opatření je sice 6 měsíců, nicméně pokud soud návrhu na prodloužení vyhoví, dobu trvání předběžného opatření prodlouží vždy jen na dobu nezbytně nutnou.

Institutem prodloužení doby trvání předběžného opatření zákon o zvláštních řízeních soudních vyhověl maximální době, po kterou lze omezit či vyloučit právo násilné osoby ve společném domě či bytě bydlet, stanovené v § 752 obč. zákoníku. Jak již bylo zmíněno výše, po uplynutí této doby 6 měsíců, lze návrh ze zvlášť závažných důvodů podat znovu.

O návrhu na prodloužení doby trvání soud rozhodne do 2 měsíců od jeho podání, tato delší lhůta je stanovena především proto, že soud k rozhodnutí o tomto návrhu zpravidla nařídí jednání k němuž předvolá účastníky řízení. Jak jsem již zmiňovala, takové jednání může být pro oběť násilí velice stresující, je proto žádoucí těmto osobám zajistit bezplatnou možnost nechat se při jednání zastoupit a vyhnout se tak osobnímu kontaktu s agresorem.

Odpůrce se může předběžnému opatření bránit především včas podaným odvoláním, které je soud prvního stupně povinen předložit soudu odvolacímu do 15 dnů od jeho podání. Odvolací soud poté rozhodne do 7 dnů od předložení věci. Zákon těmito krátkými lhůtami reaguje především na to, jak citelný zásah do práv odpůrce může předběžné opatření představovat. Mimoto je možné podat návrh na zrušení předběžného opatření dle § 414 zákona o zvláštních řízeních soudních, který, oproti odvolání, je možno podat po celou dobu trvání předběžného opatření. Na druhou stranu, je-li návrh na zrušení zamítnut, lze jej opětovně podat nejdříve až po uplynutí 3 měsíců od právní moci zamítavého rozhodnutí.

Na závěr dodávám, že závažné či opakované porušování povinností uložených odpůrci rozhodnutím soudu o nařízení předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí může naplnit skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 2 trestního zákoníku, v méně závažných případech potom může jít o přestupek dle § 5 odst. 1 písm. c) zákona o některých přestupcích.

Jsou-li domácímu násilí přítomny děti, nezřídka může dojít také k využití druhého speciálního předběžného opatření, které je upraveno v § 452 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o předběžné opatření upravující poměry dítěte a soud k jeho vydání přistoupí *„ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen“*. V takovém případě soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí (viz § 452 zákona o zvl. říz. soudních).

7. Trestněprávní ochrana před domácím násilím

Hlavním účelem trestního práva je ochrana těch nejvýznamnějších hodnot, především zájmu společnosti, práv fyzických a právnických osob, ústavní zřízení České republiky, před trestnými činy. Trestněprávní ochranu před domácím násilím jsem systematicky zařadila za ochranu poskytovanou správním a občanským právem, a to především vzhledem k zásadě subsidiarity trestní represe. Tato zásada, vyjádřená v ust. § 12 odst. 2 trestního zákoníku, označuje trestní právo za tzv. prostředek poslední instance (ultima ratio), který je možno použít až v situaci, kdy prostředky jiných právních odvětví selhávají.¹²⁹

7.1. Trestní právo hmotné

Vzhledem k výše zmiňovanému pokládám za překvapivé, že to bylo právě trestní právo hmotné, které jako první přikročilo k potírání domácího násilí v právní rovině. Stalo se tak zákonem č. 91/2004 Sb., který s účinností od 1. 6. 2004 zavedl do tehdejšího zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon skutkovou podstatu „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“ (§ 215a cit. zákona).

V této kapitole se budu věnovat především jednotlivým trestným činům, které s domácím násilím souvisejí, tedy zvláštní části trestního zákoníku. Co se obecné části tr. zákoníku týče, nelze nezmínit relevantní přitěžující okolnosti, které budou v případě skutků souvisejících s domácím násilím pravidelně naplněny. Jejich účelem je především pomoci konkretizovat druh a výměru trestu. Významná je především přitěžující okolnost zakotvená v § 42 písm. h), která spočívá ve spáchání trestného činu „*ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí*“. Vzhledem k tomu, že tyto okolnosti nejsou u trestných činů postihujících domácí násilí (§ 198 a § 199 tr. zákoníku) výslovně uvedeny jako okolnosti zvlášť přitěžující, bude možno brát na ně ohled v souvislosti se zákazem dvojího přičítání.

7.1.1. Týrání osoby žijící ve společném obydlí, týrání svěřené osoby

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí je často označován za trestný čin postihující domácí násilí, trestní zákoník však tento pojem, na rozdíl od občanského práva, nezná a nedefinuje. Fakt, že trestní zákoník s pojmem domácího násilí neoperuje považuji spíše za kladný, především vzhledem k poměrně problematickému vymezení tohoto pojmu.

---

¹²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 24,33.

Skutkovou podstatu tohoto trestného činu nalezneme v § 199 tr. zákoníku, jehož odst. 1 stanoví následující: „*Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*“ Ke spáchání tohoto trestného činu trestní zákoník vyžaduje úmyslné zavinění.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí. Určujícím znakem je potom předmět útoku, kterým může být právě jen ten, kdo s pachatelem žije ve společném obydlí, vedle zákonem výslovně zmíněné osoby blízké to může být i kdokoliv jiný (podnájemník, spolubydlící apod.). Na tento zákonný znak („žijící ve společném obydlí“) nelze nahlížet jako na určení místa, kde může ke spáchání trestného činu dojít, ale jako na vyjádření zvláštního vztahu mezi pachatelem a týranou osobou. Tento vztah se vyznačuje jistou závislostí, která vyplývá právě ze sdílení společného obydlí, typická je pro tyto osoby také ztížená možnost společné obydlí opustit.¹³⁰

Pachatelem může být pouze ten, kdo s týranou osobou žije ve společném obydlí, mohou to tedy být i osoby, jejichž vztah k týranému vyplývá jen ze sdílení obydlí a nejsou příbuznými či osobami blízkými.

Co se týče pojmu společné obydlí, v trestním zákoníku nalezneme pouze definici pojmu obydlí, a to v § 133: „*Obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.*“ Tímto vymezením jsou v pojmu obydlí obsaženy např. i chaty, hotelové pokoje, ubytovny aj. Zásadně nezáleží na vedení společné domácnosti (podílení se na nákladech apod.), ale na faktickém spolubydlení osob, nehledě na titul, který je jeho důvodem.¹³¹

Objektivní stránka spočívá v týrání osoby, která s pachatelem sdílí společné bydli. Tento pojem není definován zákonem, nicméně dle ustálené judikatury je jím nutno rozumět „*takové jednání pachatele, které se vyznačuje zlým nakládáním buď s blízkou osobou, nebo i jinou osobou, s níž pachatel žije ve společném bytě či domě, a současně se vyznačuje i určitou mírou trvalosti a dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který pociťuje postižená osoba jako těžké příkoří, resp. psychické nebo i fyzické útrapy. Zákon přitom nevyžaduje, aby týrání mělo povahu fyzického násilí, popřípadě též spojeného s následky na zdraví týrané osoby...*“.¹³² Je tedy zjevné, že týrání může mít podobu jak psychického tak fyzického násilí.

---

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 621.

¹³¹ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 7. vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1. s. 305.

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005, R 20/2006 tr.

Jak naznačuje znění § 199 odst. 1 tr. zákoníku slovy „*kdo týrá*“, trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí je trestným činem trvajícím, což vyplývá také z judikatury.¹³³ Toto pojetí dle mého názoru komplexně vystihuje povahu domácího násilí, které není jen sérií jednotlivých po sobě jdoucích útoků, ale kontinuálním negativním působením na oběť ze strany pachatele. Jako takový je tento trestný čin posuzován jako jediné jednání, bez ohledu na trvání protiprávního stavu.

Mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (neboli znaky kvalifikované skutkové podstaty) trestní zákoník v § 199 odst. 2 řadí spáchání činu zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobení těžké újmy na zdraví, spáchání činu nejméně na dvou osobách a dále páchání činu po delší dobu. Co se týče poslední okolnosti zvláště přitěžující, je nutno přihlídnout nejen k celkové době týrání, ale též k jeho intenzitě, způsobu provedení činu, apod. Touto delší dobou bude zpravidla doba v řádu měsíců, jelikož již ze samotného pojmu týrání vyplývá, že muselo probíhat určitou dobu.¹³⁴ V § 199 odst. 3 tr. zák. nalezneme dva další znaky kvalifikované skutkové podstaty, a to způsobení těžké újmy na zdraví nejméně dvou osob či smrti.

Došlo-li v důsledku týrání k ublížení na zdraví (úmyslně či z nedbalosti), nastane tzv. faktická konsumpce skutkových podstat a jednání se posoudí jen podle speciálního ust. § 199 a nikoliv dle § 146 či § 148 tr. zákoníku. Pokud ale pachatel v rámci týrání úmyslně způsobil těžkou újmu na zdraví či smrt osoby, půjde o jednočinný souběh trestného činu těžkého ublížení na zdraví dle § 145 nebo vraždy dle § 140 a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 tr. zákoníku. Stejně tomu bude také např. v případě znásilnění oběti v rámci týrání, půjde o jednočinný souběh trestného činu znásilnění dle § 185 a trestného činu dle § 199 tr. zák.¹³⁵

Trestní zákoník za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 odst. 1 stanoví trestní sazbu v rozpětí 6 měsíců až 4 léta. V případě kvalifikovaných skutkových podstat potom 2 až 8 let, resp. 5 až 12 let odnětí svobody. Tento trestný čin tedy může být jak přečinem, tak zločinem a dokonce i zvláště závažným zločinem.

Trestný čin týrání svěřené osoby, který je upraven v § 198 trestního zákoníku, je speciálním trestným činem ve vztahu k trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí

---

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014, R 17/2015 tr.

¹³⁴ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1. s. 305.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. 8 Tdo 105/2008, R 58/2008 tr.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1939-1944.

dle § 199 tr. zákoníku. Jeho skutková podstata spočívá v týrání osoby, která je v péči nebo výchově pachatele. Objektem trestného činu týrání svěřené osoby je „zájem společnosti na ochraně osob, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiného důvodu v péči nebo výchově jiných“.¹³⁶ Tímto trestným činem je tak poskytována ochrana nejen nezletilým dětem, ale také zletilým osobám, které jsou z jakéhokoliv důvodu odkázáni na péči jiných osob.

Určujícím znakem tohoto trestného činu je vztah mezi pachatelem a týraným, kdy tímto musí být vztah péče či výchovy. Z judikatury vyplývá, že tento vztah může být založen i jen fakticky (konkludentně) a mezi jeho znaky se řadí nejen odkázanost týraného na pachatele ale také určitá stabilita. Nevyžaduje se ale, aby týraný byl výhradně v péči pachatele.¹³⁷

Co se týče pojmu týrání, jak již bylo výše uvedeno, je vymezen ustálenou judikaturou, a rozumí se jím v tomto případě „*takové zlé nakládání se svěřenou osobou, které se vyznačuje hrubším stupněm necitelnosti a bezohlednosti a určitým trváním. Nevyžaduje se, aby u svěřené osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho hrubost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké přikopání.*“¹³⁸

Pachatelem tohoto trestného činu může být jen ten, kdo týranou osobu vychovává nebo ji má v péči, např. rodič či jiný příbuzný, učitel, vychovatel, pečovatelský pracovník apod. Předmětem útoku je potom každá osoba, která je pachateli svěřena do výchovy či péče. Zákon požaduje zavinění úmyslné.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou totožné s těmi uvedenými u trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, nebudu se jimi proto zde důkladněji zabývat. Možnost souběhu trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 s trestným činem ublížení na zdraví dle § 146, těžkého ublížení na zdraví dle § 145 nebo vraždy dle § 140 tr. zákoníku se posoudí obdobně, jako v případě trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 tr. zák.

V tomto případě nicméně přichází v úvahu také souběh trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 a trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 tr. zák., jelikož dlouhodobější odpírání stravy či neposkytování potřebného oděvu může představovat i zanedbání zákonné povinnosti vyživovat či zaopatřovat jiného.¹³⁹

---

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 620.

¹³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1459/2012. R 71/2013 tr.

¹³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 3. 6. 1983 sp. zn. 5 Tz 14/83. R 20/1984 tr.

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1933-1938.

Vzhledem k trestním sazbám, které tr. zákoník u tohoto trestného činu uvádí, může být stejně jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 tr. zák., přečinem, zločinem i zvláště závažným zločinem.

Na závěr této kapitoly si dovoluji zmínit jistou souvislost mezi trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 a týráním svěřené osoby dle § 198 tr. zákoníku. Již výše v této práci jsem zmiňovala, že jsou-li děti svědky násilí, které se odehrává mezi jejich rodiči (příp. jedním rodičem a jeho druhem apod.), dochází k jejich psychickému týrání a je nutno je považovat za oběti tohoto násilí. Pokud se pachatel dopustil trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 tr. zák. např. na svém manželci, druhovi aj., a tomuto jeho jednání byly přítomny také nezletilé děti, které byly svěřeny do výchovy pachatele, je nutno uzavřít, že se pachatel zároveň dopustil také trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zákoníku, a to vůči těmto nezletilým dětem.

Za velice pozitivní považuji, že takovéto propojení trestných činů dle § 198 a § 199 tr. zák. nalezneme i v judikatuře Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. 4 Tdo 525/2013 uvedl: „...nezletilé děti byly dlouhodobě také svědky fyzického a psychického týrání své matky ... je tak zřejmé, že takové jednání obviněného jeho nezletilé děti musely pociťovat přinejmenším jako bezohledné, hrubé a bolestivé, tedy jako těžké příkoří“, a dále „dle názoru Nejvyššího soudu není proto pochyb o tom, že obviněný svým předmětným jednáním naplnil všechny zákonné znaky ... zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 ... tr. zákoníku a zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 ... tr. zákoníku.“

7.1.2. Související trestné činy

Vedle výše zmiňovaných trestných činů, které bychom mohli označit za speciální ve vztahu k domácímu násilí, se v souvislosti tímto patologickým jevem můžeme setkat i s jinými trestnými činy. V úvahu přichází např. již zmiňovaná vražda (§ 140 tr. zák.), ublížení na zdraví (§ 146 tr. zák.), těžké ublížení na zdraví (§ 145 tr. zák.), účast na sebevraždě (§ 144 tr. zák.), zbavení osobní svobody (§ 170 tr. zák.), omezování osobní svobody (§ 171 tr. zák.), vydírání (§ 175 tr. zák.), znásilnění (§ 185 tr. zák.) a některé další trestné činy z hlavy III. druhé části tr. zákoníku, zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zák.), ohrožování výchovy dítěte (§ 201 tr. zák.), poškození cizí věci (§ 228 tr. zák.), maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 tr. zák.), křivé obvinění (§ 345 tr. zák.), nebezpečné vyhrožování (§ 353 tr. zák.) aj.

Krátce se zastavím u trestného činu nebezpečného pronásledování dle § 354 tr. zák., který postihuje tzv. stalking, s nímž se ve vztahu k domácímu násilí můžeme setkat poměrně často. Tohoto trestného činu se dopustí ten, „kdo jiného dlouhodobě pronásleduje“, a to tím, že

vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej jakýmkoliv způsobem kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu. Přičemž toto jednání pachatele je způsobilé v pronásledované osobě vzbudit důvodnou obavu o její život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jí blízkých.

Tento trestný čin je založen na opakujících se incidentech, které se musí vyznačovat dlouhodobostí, tou je nutno rozumět alespoň několik vynucených kontaktů či pokusů o ně. Pokud by se jednalo pouze o jednorázové a ojedinělé projevy takového nežádoucího chování, o tento trestný čin nepůjde. Obecně lze uvést, že čím vyšší je četnost a různorodost jednotlivých projevů pronásledování, tím kratší časové období bude možno pod pojem „dlouhodobé pronásledování“ podřadit. Jednání pachatele dále musí být způsobilé vyvolat v pronásledovaném důvodnou obavu, kterou lze vymezit jako „*obava objektivně způsobilá vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na poškozeného působeno, přičemž však není nutné, aby takový pocit v poškozeném skutečně vyvolala*“.¹⁴⁰ Vzbuzení důvodné obavy musí být z hlediska subjektivní stránky trestného činu zahrnuto úmyslem pachatele.

Dle Voňkové a Spoustové více než dvě třetiny případů nebezpečného pronásledování představují pokračování domácího násilí. Nebezpečnost tohoto trestného činu spočívá nejen v opakované viktimizaci oběti, ale také v hrozbě eskalace, kdy ty nejzávažnější případy stalkingu mohou končit fyzickým napadením, či dokonce vraždou oběti.¹⁴¹

V souvislosti s aktuálně hojně diskutovanou Istanbulskou úmluvou, neboli Úmluvou Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, je některými odborníky poukazováno na nedostatečnou úpravu trestného činu znásilnění dle § 185 tr. zákoníku. S tímto trestným činem se lze v případech domácího násilí setkat také poměrně frekventovaně, jelikož se ho dopustí ten, „*kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.*“ Mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby lze uvést např. spáchání tohoto činu souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, na dítěti či se zbraní.

Takto koncipovaná skutková podstata bohužel v některých případech vede k tomu, že soudy vyžadují, aby byl přítomen a prokázán vážně míněný odpor oběti a fyzická obrana dostatečné intenzity, kterou pachatel musel překonávat. V tomto směru bylo krokem kupředu

---

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5. s. (3)3290 – 3301.

¹⁴¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 172-173.

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014, dle něhož „*není nezbytné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor, postačí, pokud pachateli musela být zjevná nevole této osoby s jeho jednáním.*“ Tento názor Nejvyššího soudu ČR nicméně dosud není ve všech případech dostatečně respektován.¹⁴²

Istanbulská úmluva sexuální násilí, včetně znásilnění, upravuje v článku 36, dle něhož se o toto násilí jedná především „*dojde-li přes nesouhlas oběti k vaginální, anální či orální penetraci sexuální povahy do těla druhé osoby jakoukoli částí těla nebo předmětem*“. Nedobrovolnost je zde dovozována z „pouhého“ verbálního nesouhlasu oběti, který již nemusí být doprovázen fyzickou obranou vůči pachateli.

Ježková dochází k závěru, že vzhledem k nedostatečnému respektování výše zmiňovaného názoru Nejvyššího soudu ČR a s přihlédnutím k chystanému přijetí Istanbulské úmluvy, je nutné změnit ust. § 185 tr. zákoníku tak, aby vyhovovalo dikci této úmluvy. Nesouhlasí tak s názorem Ministerstva spravedlnosti, které dosavadní úpravu České republiky v tomto směru považuje za vyhovující požadavkům Úmluvy. Ježková v tomto směru také poukazuje např. na úpravu Belgie, Německa aj., kteří již svou úpravu znění Istanbulské úmluvy přizpůsobili.¹⁴³

Trestného činu se v reakci na domácí násilí může dopustit také jeho oběť vůči agresorovi, přičemž v mnohých případech bude takové jednání oběti posuzováno podle některé z tzv. privilegovaných skutkových podstat. V úvahu přichází především zabití dle § 141 tr. zák., jehož se dopustí ten, „*kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného*“. Jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu ve vztahu k úmyslnému zabití člověka. V tomto směru bude důvodem uplatnění této skutkové podstaty především předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného, kterým bude páchaní domácího násilí vůči pachateli.

Za zmínku stojí též trestný čin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a tr. zák., jež představuje privilegovanou skutkovou podstatu k trestným činům těžkého ublížení na zdraví dle § 145 a ublížení na zdraví dle § 146 tr. zák. Skutková podstata je koncipována v zásadě obdobně jako u trestného činu zabití s tím rozdílem, že zde dochází k úmyslnému způsobení ublížení na zdraví (§ 146a odst. 1) či těžké újmy na zdraví (§ 146a odst. 3).

---

¹⁴² JEŽKOVÁ, Veronika. *Jen ano je ano: Trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2017. ISBN 978-80-904564-9-5. s. 10-13.

¹⁴³ JEŽKOVÁ, Veronika. *Jen ano je ano: Trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2017. ISBN 978-80-904564-9-5. s. 16-20,43,44.

7.2. Ochrana v trestním řízení

Hlavním účelem trestního řízení je zajištění realizace trestního práva hmotného, odhalení pachatelů trestných činů a jejich spravedlivé potrestání.¹⁴⁴ Zjišťováním pachatelů a jejich potrestáním trestní právo procesní (resp. trestní právo obecně) zajišťuje ochranu proti domácímu násilí jednak skrze individuální represi a prevenci ve vztahu k již dopadeným pachatelům a také prostřednictvím odstrašení potencionálních pachatelů (tzv. generální prevence).

Oběť domácího násilí má v trestním řízení postavení poškozeného, resp. oběti trestného činu, a přísluší jí proto odpovídající práva, o nichž musí být příslušnými orgány činnými v trestním řízení náležitě poučena. Vzhledem k zásadě zajištění práv poškozeného zakotvené v § 2 odst. 15 trestního řádu jsou orgány činné v trestním řízení povinny umožnit poškozenému plně uplatnění jeho práv, srozumitelně ho o těchto právech poučit a chovat se k němu ohleduplně, zdvořile a šetrně.

Jelikož za účelem dopadení a spravedlivého potrestání pachatele trestného činu je často nezbytná jistá účast poškozeného v trestním řízení (např. je jediným svědkem), může v jeho průběhu docházet k tzv. sekundární viktimizaci této osoby, a to zejména necitlivým přístupem orgánů činných v trestním řízení a jiných osob. V této kapitole se budu věnovat především prostředkům, jejichž cílem je ochrana či pomoc obětem domácího násilí v rámci trestního řízení.

7.2.1. Souhlas poškozeného s trestním stíháním

Ust. § 163 trestního řádu taxativně vyjmenovává trestné činy, u kterých je za určitých podmínek k zahájení trestního stíhání či pokračování v něm nutno získat souhlas poškozeného. Touto podmínkou je existence blízkého vztahu mezi pachatelem a poškozeným, kdy pachatel musí být ve vztahu k poškozenému osobou blízkou (viz. § 100 odst. 2 tr. řádu a § 125 tr. zákoníku). V případě trestného činu znásilnění dle § 185 tr. zákoníku potom musí jít o manžela, partnera nebo druha poškozeného.

Tato poměrně zásadní výjimka ze zásady oficiality a legality byla do trestního řádu zakotvena za účelem zmírnění následků (finančních aj.), které potrestání pachatele často má na osoby jemu blízké.¹⁴⁵ Tento v zásadě rozumný krok je ovšem z pohledu pachatele takového trestného činu skvělým nástrojem, jak se vyhnout trestnímu stíhání a potrestání.

Především ve vztahu k domácímu násilí se toto ustanovení zcela míjí účinkem a často dochází k tomu, že agresor využije svého dlouhodobě budovaného vlivu na oběť a donutí ji

---

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 25.

¹⁴⁵ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 179.

k odepření souhlasu s trestním stíháním. I přesto, že již může jít o situaci, kdy je oběť od násilníka oddělena, stále je pronásledována strachem z něj a v obavě o sebe či své blízké násilníkovi vyhoví. Jelikož souhlas s trestním stíháním je možno odvolat do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě, je násilníkovi poskytnut dostatek času k uplatňování svého vlivu na oběť a jejímu zastrašování. Jako negativní v tomto směru vnímám též nemožnost udělení souhlasu, byl-li již poškozeným výslovně odepřen.

Trestné činy týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 a týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zákoníku do zmiňovaného ustanovení začleněny nejsou, tyto trestné činy jsou tedy stíhány bez ohledu na vůli poškozeného. V § 163 odst. 1 trestního řádu ale nalezneme mnoho jiných trestných činů, které domácí násilí často doprovázejí, přičemž nedá-li poškozený souhlas s trestním stíháním pro tyto trestné činy (spáchané v souběhu s trestným činem dle § 199 či 198 tr. zák.) pachatel ohledně nich nebude stíhán a ve výsledku mu bude uložen mírnější trest, než v případě stíhání pro všechny trestné činy, které spáchal.

V roce 2001 byl do trestního řádu vložen § 163a, který měl negativní dopady § 163 tr. řádu zmírnit. Spočívá v tom, že za splnění určitých podmínek souhlasu poškozeného s trestním stíháním není třeba, přestože se jedná o trestný čin obsažený v § 163 odst. 1 trestního řádu. Ve vztahu k domácímu násilí bude relevantní především ust. § 163a odst. 1 písm. d), které stanoví, že souhlasu není třeba pokud „z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností“. Vzhledem k tomu, že o těchto okolnostech musí být učiněna skutková zjištění a ta musí být také prokázána, je uplatnění tohoto ustanovení poměrně problematické.¹⁴⁶

7.2.2. Předběžná opatření

Institut předběžných opatření byl do trestního řádu zaveden s účinností od 1. 8. 2013, a to novelou obsaženou v tehdy novém zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“). Nalezneme je v části první hlavě čtvrté trestního řádu.

Předběžná opatření v trestním řízení bychom mohli charakterizovat jako okruh povinností, které je možné obviněnému uložit, a to již od zahájení trestního stíhání. Jejich trvání je omezeno účelností, nejdéle však mohou trvat do právní moci rozsudku či jiného rozhodnutí, kterým řízení končí. Účelem tohoto institutu je zejména ochrana poškozených, resp. obětí trestných činů, osob jim blízkých a ochrana společnosti jako celku, a to již v průběhu trestního řízení. Oběť domácího

---

¹⁴⁶ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2123-2126.

násilí je zde chráněna především před prohlubováním primární viktimizace a před vznikem viktimizace sekundární. Účelem je též zajištění účinného provedení trestního řízení.¹⁴⁷

Důvodem pro zavedení předběžných opatření byla zejména nedostatečná dosavadní právní úprava. Výše zmíněného účelu bylo možno dosáhnout, vyjma institutu vazby, prostřednictvím některých institutů nahrazujících vazbu dle § 73 tr. řádu (písemný slib, dohled probačního úředníka) či zákazu vycestování do zahraničí (§ 77a tr. řádu). Použití předběžných opatření není, oproti vazbě, omezeno jen na trestné činy od určité horní hranice trestní sazby.¹⁴⁸

Taxativní vymezení povinností, které lze obviněnému uložit nalezneme v § 88c tr. řádu. V případě domácího násilí bude vhodné uložit zejména zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (§ 88c písm. a) tr. řádu) a dále též zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (§ 88c písm. b) tr. řádu). O prvé ze zmiňovaných povinností může v přípravném řízení rozhodnout státní zástupce, o druhé na návrh státního zástupce soudce. V průběhu řízení před soudem o uložení jakéhokoliv předběžného opatření rozhoduje předseda senátu. Obranou proti těmto rozhodnutím je stížnost (viz § 88m tr. řádu).

Hlavním rozdílem mezi předběžnými opatřeními dle trestního řádu a občanského soudního řádu, resp. zákona o zvláštních řízeních soudních, je především vymezení povinností, které je v trestním řádu taxativní. Podstatnou odlišností také je, že v trestním řízení o předběžných opatřeních rozhodují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti a poškozený může k takovému rozhodnutí dát pouze podnět, který pro rozhodující orgány není závazný. V občanském soudním řízení soud nejenže o návrhu na vydání předběžného opatření musí (nikoli však nutně kladně) rozhodnout, zákon mu také stanovuje lhůtu, ve které tak musí učinit. V neposlední řadě je trvání předběžného opatření dle občanského soudního řádu jasně časově ohraničeno, čemuž tak v trestním řízení není. Tato skutečnost dle mého názoru v oběti vyvolává jistě nepříjemné pocity nejistoty ohledně skončení jeho účinků.

Rozdílné jsou také důsledky, které nastávají při neplnění uloženého předběžného opatření. Porušování občanskoprávního předběžného opatření je sankcionováno zásadně hmotněprávně, a to prostřednictvím trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 2 tr. zákoníku či, v méně závažných případech, přestupku dle § 5 odst. 1 písm. c) zákona o některých přestupcích. Naopak neplnění trestněprávního předběžného opatření je řešeno zejména procesněprávně v rámci trestního řízení. Dle § 88o tr. řádu může být takovým důsledkem uložení

---

¹⁴⁷ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1. s. 774.

¹⁴⁸ JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie* č. 5/2013. s. 27. ISSN 1210-6348.

pořádkové pokuty (§ 66 tr. řádu), uložení jiného druhu předběžného opatření či vzetí do vazby, jsou-li pro to splněny podmínky. Nelze úplně vyloučit uplatnění trestného činu maření úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 tr. zák. i v případě neplnění předběžného opatření dle trestního řádu, nicméně Růžička a Šámal uzavírají, že toto řešení by bylo příliš zdlouhavé a neodpovídající povaze předběžných opatření, jakožto institutů procesního práva.¹⁴⁹

K vztahu mezi těmito dvěma druhy předběžných opatření se vyjádřil též Ústavní soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 3512/14 (22/2014 USu), když v souvislosti s ochranou proti domácímu násilí zdůraznil, že „*předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí ve smyslu ust. § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních, a předběžné opatření podle ust. § 88b a násl. trestního řádu mají shodný účel spočívající v poskytnutí včasné a prozatímní ochrany (...) dotčenému jednotlivci (poškozenému, resp. oběti trestného činu), příp. jeho blízkým proti škodlivému chování odpůrce (obviněného) s nimi žijícího ve společné domácnosti.*“ Dále zdůraznil, že jsou-li splněny podmínky stanovené trestním řádem pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření státním zástupcem, tento tak má učinit přednostně podle trestního řádu a nikoliv dle zákona o zvláštních řízeních soudních, a to z důvodu zajištění ucelenosti probíhajícího trestního řízení a také jeho speciality.

Ústavní soud tím ale zásadně nevylučuje možnost podání návrhu na nařízení předběžného opatření dle zákona o zvláštních řízeních soudních osobou odlišnou od státního zástupce. Je tomu tak především z toho důvodu, že trestní řád takové osobě umožňuje podat pouze nezávazný podnět k vydání předběžného opatření, což znamená že její ochrana (či ochrana osob jí blízkých) by v tomto případě zcela závisela na aktivní činnosti orgánů činných v trestním řízení.

7.2.3. Práva poškozeného a oběti v trestním řízení

Již jsem zmiňovala, že jistá minimální účast poškozeného, resp. oběti trestného činu, v trestním řízení, je za účelem dopadení a spravedlivého potrestání pachatele nezbytná. Poškozený je totiž často jedinou osobou, která spáchání trestného činu bezprostředně vnímala svými smysly, tedy jediným svědkem. Za účelem ochrany před prohlubováním primární viktimizace či vznikem sekundární viktimizace v průběhu trestního řízení přiznává trestní řád a zákon o obětech trestných činů obětem jistá práva. Přestože právům obětí dle zákona o obětech trestných činů se věnuji především v následující kapitole, některá z nich uvádím zde z důvodu jejich úzké souvislosti s ochranou oběti při úkonech trestního řízení.

---

¹⁴⁹ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1305-1307.

Vzhledem k tomu, že oba výše zmiňované zákony pracují s dvěma odlišnými pojmy, v úvodu této kapitoly vymezím hlavní rozdíly mezi nimi. Procesněprávní pojem „poškozený“ je definován v § 43 odst. 1 tr. řádu a rozumí se jím „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil*“. Ust. § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů poskytuje definici oběti jakožto pojmu spíše kriminologického, kdy obětí je „*fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*.“

V první řadě je nutno poukázat na to, že poškozeným může být jak osoba fyzická tak právnická (v některých případech i jejich právní nástupce), naopak obětí může být jen člověk. Na druhou stranu poškozeným se osoba stává pouze v situaci, kdy k ublížení na zdraví, vzniku újmy, škody či bezdůvodnému obohacení opravdu došlo, v případě oběti postačí, že k tomu dojít mělo (je tedy postihován i pokus a příprava trestného činu). Ve vztahu k oběti se za trestný čin považuje i čin jinak trestný, tzn. obětí je i ten, komu byla způsobena újma osobou, jež není trestně odpovědná.¹⁵⁰

Zákon o obětech trestných činů v § 2 odst. 3 vymezuje také tzv. nepřímé oběti. Takovou obětí je příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel, registrovaný partner či druh oběti, které byla trestným činem způsobena smrt. Zákonem č. 56/2017 Sb. bylo toto ustanovení s účinností k 1. 4. 2017 novelizováno, nově se vyžaduje, aby tyto osoby utrpěly jistou újmu v důsledku smrti oběti (typicky psychickou). Dále byl rozšířen okruh nepřímých obětí, mezi které se nově řadí také „*osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu*.“ Zvlášť zranitelným obětem a jejich specifickým právům se, vzhledem k jejich významu pro oběti domácího násilí, věnuji podrobněji v následující kapitole. Některá práva těchto obětí nicméně, pro jejich úzkou souvislost s trestním řízením, zmiňuji již v této části práce.

Z výše uvedeného vyplývá, že oběť domácího násilí bude mít pravidelně jak postavení poškozeného v trestním řízení tak postavení oběti trestného činu a budou jí náležet práva z toho plynoucí. Mezi nejvýznamnější z nich řadím právo poškozeného nechat se zastupovat zmocněncem dle § 50 tr. řádu.. Tím může být jak osoba právnická tak plně svéprávný člověk, přičemž se nevyžaduje, aby tato osoba měla právnické vzdělání. Vzhledem k funkci zmocněnce, jakožto osoby, která zastupuje poškozeného a dbá na zachování jeho práv, jsem nicméně toho

---

¹⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 262-263.

názoru, že právnické vzdělání alespoň v určitém rozsahu je v tomto směru žádoucí. Dle § 51 tr. řádu je zmocněnec oprávněn např. činit za poškozeného návrhy, účastnit se již od zahájení trestního stíhání některých vyšetřovacích úkonů, klást vyslychaným otázky apod.

Zvlášť zranitelné oběti a poškození mladší 18 let mají již ze zákona nárok na bezplatné zastoupení zmocněncem (nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 196 tr. zák.). Za splnění určitých podmínek toto právo náleží též poškozenému, jemuž byla úmyslným trestným činem způsobena těžká újma na zdraví, poškozenému, který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt a také poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení (viz § 51a tr. řádu).

S výše uvedeným úzce souvisí též právo oběti na doprovod důvěrníkem, a to k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení dle § 21 zákona o obětech trestných činů. Na rozdíl od zmocněnce může být důvěrníkem pouze fyzická osoba a jeho funkcí je poskytování zejména psychické pomoci oběti, s čímž souvisí i nemožnost důvěrníka zasahovat do průběhu úkonu. Zmocněncem a důvěrníkem může být i tatáž osoba (§ 50 odst. 1 tr. řádu a § 21 odst. 2 zákona o obětech trestných činů), v tom případě má taková osoba jak práva zmocněnce tak důvěrníka a do průběhu úkonu zasahovat zásadně může.¹⁵¹ Oba tyto instituty jsou velmi významné pro zamezení především sekundární viktimizaci oběti, poskytují oběti psychickou oporu, dbají o zachování jejích práv (např. při výslechu) apod.

Zákon o obětech trestných činů v části první, hlavě druhé, dílu pátém (právo na ochranu před druhotnou újmou), upravuje též podmínky podání vysvětlení a výslechu oběti. Smyslem ust. § 18 cit. zákona je co nejvíce omezit kladení otázek intimní povahy, které budou oběti z povahy věci velmi nepříjemné. Takové otázky je možno klást pouze, je-li to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, musí být kladeny zvlášť šetrně a tak aby výslech nebylo nutno opakovat. Proti otázce, kterou oběť považuje za zasahující do intimní oblasti může oběť kdykoliv podat námitku, o níž rozhoduje vyslychající orgán.

Zákon o obětech trestných činů v § 19 odst. 1 oběti přiznává právo požádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného či opačného pohlaví. Jde-li o zvlášť zranitelnou oběť, této žádosti je nutno, až na výjimky, vyhovět. Zvlášť zranitelná oběť má takové právo též ve vztahu k tlumočnickovi. Toto právo oběti je omezeno jen na přípravné řízení, a to především z důvodu zachování práva obviněného na zákonného soudce. Zákon toto právo přiznává bez ohledu na povahu trestného činu a také nerozlišuje, zda je výslech prováděn policejním orgánem či státním

---

¹⁵¹ GRIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-513-8. s. 145-147.

zástupcem. Gřivna v tomto směru uzavírá, že zmiňované právo oběti náleží i pokud výslech provádí státní zástupce, jelikož ze zákona opačný výklad neplyne a pro takové omezování práv oběti tu není ani jiný důvod. Fakt, že směrnice č. 2012/29/EU z 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů, vylučuje aplikaci tohoto práva pro případ výslechu státním zástupcem (či soudcem), není relevantní, jelikož přímá aplikovatelnost směrnice ve směru vertikálně sestupném (tj. stát vůči jednotlivci) je nepřípustná.¹⁵² K opačnému závěru dochází ve svém komentáři ke zmiňovanému ustanovení Jelínek, což odůvodňuje právě poukazem na čl. 23 odst. 2 písm. d) cit. směrnice.¹⁵³ V tomto směru se přikláním k prvnímu z přístupů, jelikož se domnívám, že práva oběti by neměla být omezována, nejsou-li k tomu podstatné důvody a jasný zákonný podklad.

Pro zvlášť zranitelné oběti se uplatní zvláštní výslechová pravidla zakotvená v § 20 zákona o obětech tr. činů. Jejich výslech musí být veden obzvláště citlivě s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Je-li to možné, výslech v přípravném řízení provádí osoba k tomu vyškolená a v prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených. Výslech je nutno provádět tak, aby nemusel být znovu opakován, přičemž je-li nutno výslech opakovat, provádí ho tatáž osoba. Zvlášť zranitelná oběť má též právo na zabránění bezprostředního vizuálního kontaktu s osobou podezřelou či osobou proti níž se vede trestní řízení. Tato pravidla se uplatní též pro podávání vysvětlení.

Vzhledem k povaze domácího násilí bude pro jeho oběti velice významné právo požádat, aby při úkonech, jichž se účastní, bylo zabráněno jejich kontaktu s osobou, kterou označily za pachatele, nebo proti níž se vede trestní řízení (§ 17 zákona o obětech trestných činů). Toto právo může oběť využít již před zahájením trestního řízení a poté v kterémkoliv jeho stádiu. Smyslem cit. ustanovení je jednak zabránit prohlubování primární viktimizace a vzniku viktimizace sekundární, dále je to též zajištění schopnosti oběti vypovídat. Povinnost žádosti vyhovět (nebrání-li tomu povaha prováděného úkonu) je zákonem stanovena opět pouze v případě zvlášť zranitelné oběti. Pokud žádosti vyhovět nelze, zabrání se kontaktu oběti s touto osobou alespoň před úkonem a po jeho skončení.

Možnými prostředky k naplnění tohoto práva jsou oddělené čekárny pro oběti v budovách orgánů činných v trestním řízení, využití videokonferenčního zařízení (§ 111a tr. řádu) či výslech

---

¹⁵² GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-513-8. s. 137-139.

¹⁵³ JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 111.

v nepřítomnosti obžalovaného dle § 209 tr. řádu. Nově, od 1. 4. 2017, zákon přiznává právo požádat o zabránění kontaktu s pachatelem vedle oběti samotné též osobě blízké oběti.

V případech domácího násilí, kdy pachatel totožnost a podobu oběti velice dobře zná, bude spíše než § 55 odst. 2 trestního řádu využíván § 16 zákona o obětech tr. činů, který oběti přiznává právo požádat o vedení jejích osobních údajů (bydliště, místo zaměstnání apod.) tak, aby k nim měly přístup jen orgány činné v trestním řízení a některé další úřední osoby činné v dané věci. Toto právo je vhodné uplatnit co nejdříve, jelikož obviněný má právo nahlížet do spisu již v přípravném řízení.¹⁵⁴

Ve vztahu k zákazu zveřejňování informací umožňujících zjištění totožnosti oběti zákon o obětech trestných činů odkazuje na úpravu v tr. řádu. Pro oběti domácího násilí je podstatný především § 8b odst. 2 tr. řádu, který zakotvuje všeobecný a absolutní zákaz zveřejnění informací umožňujících zjištění totožnosti některých skupin poškozených, který trvá po celé trestní řízení. Mezi nimi nalezneme např. osoby mladší 15 let či poškozené vůči nimž byl spáchán trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199, týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zákoníku aj.

Další významné právo oběti je zakotveno v § 11 odst. 3 a násl. zákona o obětech trestných činů a § 103a tr. řádu. Je jím právo oběti (svědka) na informace o nebezpečném obviněném a odsouzeném, konkrétně např. o jeho propuštění/uprchnutí z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody, ze zabezpečovací detence apod. Tyto informace jsou oběti prostřednictvím policejního orgánu, který vede/vedl trestní řízení v dané věci, poskytnuty i bez její žádosti, nastane-li některá z výše zmiňovaných skutečností a je-li důvodná obava, že oběti v důsledku toho hrozí nebezpečí.

Zákon o obětech trestných činů také v § 22 zakotvil do té doby v ČR neznámý institut prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život, v zahraničí označovaný jako tzv. „Victim Impact Statement“. Spočívá v právu oběti v kterémkoliv stádiu trestního řízení (nejpozději však v závěrečné řeči viz § 212a tr. řádu), učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její dosavadní život. Na rozdíl od závěrečné řeči, která nesmí zřejmě vybočovat z rámce projednávané věci, obsah prohlášení zákon žádným způsobem nevymezuje. Oběť v něm zpravidla uvede jaké konkrétní psychické, fyzické, finanční a jiné dopady měl trestný čin na její život.

Skrze institut prohlášení o dopadech je především realizováno právo oběti být slyšena, může jí také pomoci se s činem lépe psychicky vyrovnat. Obviněnému potom umožňuje

---

¹⁵⁴ DANKOVÁ, K., PELC, V. *Právní pomoc obětem trestných činů*. 1. vydání. Praha: CSSP. 2014. s. 45-46. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/24898-publikace-k-domacimu-nasilii>.

pochopit, co vše činem způsobil. Soudu může pomoci při rozhodování o konkrétním trestu pro obviněného a také o nároku oběti na náhradu škody či nemajetkové újmy.¹⁵⁵

Na závěr jen velmi stručně zmíním neméně významné právo poškozeného navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal (§ 43 odst. 3 tr. řádu). Tento návrh je nutno učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování a musí v něm být obsaženo především z jakých důvodů a v jaké výši je nárok na náhradu uplatňován. Obětím domácího násilí může včasné podání takového návrhu se všemi jeho náležitostmi činit potíže, proto je velice důležité právo na právní pomoc zakotvené v § 4 a násl. zákona o obětech trestných činů a právo nechat se zastoupit zmocněncem, které je popsáno výše.

---

¹⁵⁵ GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-513-8. s. 148-149.

8. Ochrana a pomoc obětem domácího násilí

8.1. Zákon o obětech trestných činů

Zákon o obětech trestných činů nabyl v plném rozsahu účinnosti dne 1. 8. 2013. Jedná se o průlomový právní předpis, který komplexně upravuje práva, pomoc a ochranu obětí trestných činů, čímž významně zlepšuje postavení těchto osob. Předmětem úpravy tohoto právního předpisu jsou jednak práva obětí trestných činů, včetně práva na poskytnutí peněžité pomoci, a dále vztahy mezi státem a subjekty poskytujícími služby obětem trestných činů.

Tento právní předpis reaguje též na legislativu evropské unie a zapracovává příslušné předpisy, především směrnici Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu. Snaha o zdokonalení implementace druhé ze zmiňovaných směrnic byla jedním z důvodů pro přijetí nedávné novely zákona o obětech trestných činů provedené zákonem č. 56/2017 Sb.¹⁵⁶

Zákon o obětech trestných činů v § 3 vymezuje základní zásady, ze kterých je nutno při výkladu a aplikaci tohoto předpisu vycházet. V prvním odstavci jsou obsaženy tři, zásada presumpce postavení oběti, která spočívá v tom, že každého, „*kdo se cítí být obětí trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak*“. Dále je to zásada zákazu zneužití postavení oběti, jako projev obecné zásady, že nikdo nesmí těžit z vlastní nepoctivosti. V prvním odstavci nalezneme též zásadu nezávislosti statusu oběti na trestním řízení, jelikož tento status se neodvíjí od zjištění či odsouzení pachatele.

Druhý odstavec cit. ustanovení zakotvuje zásadu zvláštního přístupu k obětem trestných činů, a to tak, že orgánům činným v trestním řízení, Policii ČR a dalším subjektům ukládá povinnost přistupovat k oběti zdvořile a šetrně, podle možností jí vycházet vstříc a postupovat vůči ní s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu, rozumové vyspělosti a kulturní identitě tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy způsobené oběti trestným činem nebo k druhotné újmě. Tuto zásadu ve vztahu k právu na informace konkretizuje § 3 odst. 4 cit. zákona.

V § 3 odst. 3 zákona o obětech trestných činů nalezneme zásadu zákazu diskriminace a v odstavci pátém cit. ustanovení zásadu spolupráce, spočívající v povinnosti Policie ČR a orgánů činných v trestním řízení spolupracovat se všemi subjekty, které obětem poskytují pomoc.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*. č. 9/2017. s. 195. ISSN 1213-5313.

¹⁵⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 40-46.

Než přejdu k jednotlivým právům obětí, dovolím si krátkou poznámku k aktuálním poznatkům v oblasti pomoci obětem trestných činů. Dle mého názoru je velice důležité sledovat nejnovější vývoj v této oblasti a postupně na něj reagovat též v právní úpravě. K tomuto tématu mne především zaujala tzv. základní trojčlenka principů pomoci obětem trestných činů, kterou v jednom ze svých posledních článků popisuje Čírtková. Tato trojčlenka se skládá jednak z principu zmocňování oběti, který klade důraz na aktivitu oběti samotné a do českého práva se promítá např. skrze prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její život (§ 22 zákona o obětech tr. činů). Dále je to princip komplexní pomoci, dle něhož efektivní pomoc musí obsahovat veškeré služby, které oběť v dané situaci vyžaduje (právní, psychologické, sociální apod.). Na závěr je zmíněn princip reálného času, v souladu s ním je nutné oběti poskytovat vždy jen ty a právě ty služby, které aktuálně potřebuje. Je-li služba poskytnuta v nevhodnou dobu, může situaci oběti i zhoršit. V České republice se tento princip uplatňuje v rámci služeb tzv. klíčového sociálního pracovníka, které nabízí Bílý kruh bezpečí. Tento pracovník koordinuje služby poskytované oběti v průběhu času a je pro ni centrální kontaktní osobou.¹⁵⁸

8.1.1. Zvlášť zranitelné oběti

Některé oběti jsou vzhledem k riziku způsobení druhotné újmy či prohloubení té primární označovány za tzv. zvlášť zranitelné a zákon jim přiznává více práv než ostatním obětem. Výčet zvlášť zranitelných obětí byl výše zmiňovanou novelou, zákonem č. 56/2017 Sb., s účinností od 1. 4. 2017 rozšířen, a to např. o osobu vysokého věku, oběť trestného činu teroristického útoku dle § 311 tr. zákoníku či oběť trestného činu, který zahrnoval nátlak.

Přesný výčet těchto obětí nalezneme v § 2 odst. 4 zákona o obětech tr. činů, přičemž ve vztahu k obětem domácího násilí vyzdvihují, že zvlášť zranitelnou obětí je mj. dítě, osoba vysokého věku či osoba postižená fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem či smyslovým poškozením (mohou-li jí tyto skutečnosti bránit v plném uplatnění ve společnosti).

Dále je to také oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti či trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, je-li v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy. Tyto osoby tedy nejsou považovány za zvlášť zranitelné oběti bez dalšího, ale pouze jsou-li zde dány další konkrétní okolnosti, které je činí zvlášť zranitelnými, zákon za tyto okolnosti považuje např. věk, rasu, pohlaví, zdravotní stav, životní situaci, vztah k osobě podezřelé ze spáchání činu či závislost na ní aj.

---

¹⁵⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Aktuální principy pomoci obětem trestných činů a násilí. *Právo a rodina*. č. 9/2018. s. 1-6. ISSN 1212-866X.

Z výše uvedeného je zřejmé, že většina obětí domácího násilí bude splňovat podmínky zákonem stanovené pro přiznání postavení zvlášť zranitelné oběti a budou jim proto náležet veškerá práva, která zákon této skupině obětí svěřuje.

Mezi speciálními právy, která zákon o obětech trestných činů zvlášť zranitelným obětem přiznává, lze zmínit např. právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci (§ 5 cit. zák.), právo na zabránění kontaktu s osobou, kterou označily za pachatele nebo proti níž se vede trestní řízení (§ 17 odst. 2 cit. zák.), v přípravném řízení právo na výslech osobou zvoleného pohlaví (toto právo má také ve vztahu k tlumočnickovi, viz. § 19 cit. zák.). Pro zvlášť zranitelné oběti se uplatní též zvláštní výslechová pravidla zakotvená v § 20 zákona o obětech tr. činů. Dle § 51a odst. 2 tr. řádu má zvlášť zranitelná oběť ze zákona nárok na bezplatné zastoupení zmocněncem, přičemž nemusí prokazovat nedostatek prostředků.¹⁵⁹ Na tato a další práva zvlášť zranitelných obětí upozorňuji v kontextu práv všech obětí trestných činů, a to zčásti v předchozí a zčásti v následující kapitole.

8.1.2. Práva obětí trestných činů

Zákon o obětech trestných činů práva obětí upravuje v druhé hlavě první části, kterou rozděluje do šesti dílů. V každém z dílů je upravena určitá skupina práv obětí, jedná se o právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou a právo na peněžitou pomoc. Některými z těchto práv, konkrétně těmi uvedenými v dílu čtvrtém a pátém, jsem se podrobněji zabývala již v předchozí kapitole, zde je proto znovu uvádět nebudu.

a. Právo na poskytnutí odborné pomoci

Odbornou pomoc dle § 4 zákona o obětech trestných činů poskytují obětem pouze subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (dále jako „registr“), který vede Ministerstvo spravedlnosti. Do registru, který je veřejně přístupný, se zapisují 4 typy subjektů, jsou jimi subjekty poskytující obětem služby psychologického a sociálního poradenství, subjekty akreditované dle § 39 odst. 1 cit. zákona, advokáti a střediska Probační a mediační služby. Poskytování pomoci těmito subjekty je limitováno rozsahem zapsaným v registru, a dále podmínkami stanovenými příslušnými právními předpisy. Pomoc je poskytována dokud to vyžaduje její účel.

---

¹⁵⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 34-39.

Odbornou pomocí zákon o obětech trestných činů rozumí v první řadě psychologické a sociální poradenství, které obětem poskytují subjekty k tomu oprávněné dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (§ 39 odst. 2 zákona o obětech trestných činů).

Právní pomocí se, na rozdíl od poskytování právních informací, rozumí především zastupování oběti v řízení před soudy a jinými orgány, dále také udílení právních porad apod. Právní pomoc mohly dle původního návrhu zákona poskytovat též akreditované subjekty, nicméně vzhledem k jejich možnosti získat na tuto svou činnost dotace od státu, bylo od této původní úpravy upuštěno, jelikož zakotvovala nerovnost mezi akreditovanými subjekty a advokáty, kteří na dotace nárok nemají (viz § 38 zákona o obětech trestných činů).¹⁶⁰ V současnosti tedy mohou právní pomoc za úplatu dle zákona o obětech tr. činů poskytovat pouze advokáti (§6 odst. 2 cit. zákona). Výše uvedené však neznamená, že akreditované subjekty nemohou vystupovat např. jako zmocněnec poškozeného v trestním řízení, pouze na tuto činnost nemohou čerpat státní dotace.

Poskytování právních informací zahrnuje především podávání informací o aktuální právní úpravě, a to v zásadě v jakékoliv právní oblasti. Zejména však půjde o vysvětlení práv oběti. Tato forma odborné pomoci je jedna ze dvou služeb, pro které je možné získat akreditaci a následně čerpat dotace dle § 38 a násl. zákona o obětech trestných činů. Akreditovanými subjekty jsou především nevládní neziskové organizace, přičemž k získání této akreditace je nutné, aby v rámci subjektu působila alespoň jedna fyzická osoba, která získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo v magisterském studijním programu. Poskytovat právní informace může kromě akreditovaných subjektů také Probační a mediační služba (§ 6 odst. 3 cit. zákona).

Posledním typem odborné pomoci jsou restorativní programy, které jsou zároveň druhou službou, pro kterou lze získat akreditaci. Hlavním cílem těchto programů je za aktivní účasti oběti, pachatele, příp. i jiných osob a zpravodla i zprostředkovatele dosáhnout opětovného začlenění oběti a pachatele do společnosti.¹⁶¹ Restorativní programy zajišťuje především Probační a mediační služba, v současnosti je nicméně začínají poskytovat i nevládní neziskové organizace jakožto akreditované subjekty (např. ADRA, o.p.s., Pro Dialog, z. s. aj.).

Právo na bezplatnou odbornou pomoc zakotvuje § 5 zákona o obětech trestných činů, a to pro zvláště zranitelné oběti, s výjimkou obětí trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 tr. zák. (nevzniklo-li tímto činem nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek).

---

¹⁶⁰ JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 47.

¹⁶¹ GRÍVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-513-8. s. 43-49.

Podmínkou poskytnutí bezplatné odborné pomoci je podání žádosti touto obětí a skutečná potřeba pomoci.

§ 6 odst. 1 zák. o obětech trestných činů, který se vztahuje na všechny oběti dle tohoto zákona, speciálně zakotvuje, že „*právní pomoc je oběti na její žádost poskytována bezplatně za podmínek a v rozsahu stanoveném v jiném právním předpise*“. Tímto předpisem je nutno rozumět především trestní řád a jeho úpravu práva na bezplatné zastoupení zmocněncem (§ 51a tr. řádu).¹⁶²

Dle Ježkové je stávající právní úprava poskytování bezplatné právní pomoci obětem trestných činů roztržštěná a neefektivní a vyžaduje komplexní úpravu ve speciálním zákoně. Po několika neúspěšných pokusech o přijetí takového zákona je v současnosti Ministerstvem spravedlnosti připravován zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozšířením státem zajištěné právní pomoci.¹⁶³

b. Právo na informace

V § 7 a násl. zákona o obětech trestných činů nalezneme úpravu práva oběti na informace, které především umožňuje realizaci ostatních práv. V souvislosti s tím, že velké množství informací je oběti poskytováno i bez žádosti, je nutno podotknout, že oběť má na tyto informace právo, nejedná se o její povinnost, tzn. pokud oběť odmítá vyslechnout poučení, nelze ji k tomu nutit proti její vůli. Ideální je v tomto případě oběti jen předat písemný formulář a ústní poučení poskytnout, až s tím bude oběť souhlasit.¹⁶⁴

Na tento problém „vnucování“ informací oběti proti její vůli reaguje již zmiňovaná novela zákona o obětech trestných činů (zákon č. 56/2017 Sb.), a to tím, že do § 13 zákona o obětech trestných činů přidává větu: „*prohlásí-li oběť, že nechce být informována, orgány činné v trestním řízení informace neposkytnou, ledaže je třeba tyto informace poskytnout k řádnému uplatnění práv poškozeného v trestním řízení.*“ Toto prohlášení oběť může vzít kdykoliv zpět.

Zákon o obětech trestných činů v ust. § 8 a násl. upravuje rozsah informační povinnosti jednotlivých subjektů. Dle § 8 odst. 1 cit. zákona jsou Policie ČR a policejní orgán povinni poskytnout oběti i bez její žádosti poměrně velké množství informací (např. kde podat trestní oznámení, na které subjekty zapsané v registru se může obrátit a jaká má práva apod.), a to již při

---

¹⁶² JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 48-54.

¹⁶³ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právev proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s.62-64.

¹⁶⁴ DANKOVÁ, K., PELC, V. *Právní pomoc obětem trestných činů*. 1. vydání. Praha: CSSP. 2014. s. 28-30. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/24898-publikace-k-domacimu-nasili>.

prvním kontaktu s ní. Dle Jelínka a Pelce je právě formulace „*při prvním kontaktu s obětí*“ jedním z největších nedostatků cit. zákona, jelikož v praxi způsobuje policejním orgánům neúměrnou administrativní zátěž. Co je důležitější, takové informování oběti se často zcela míjí svým účinkem, protože oběť je zpravidla ihned po útoku (ve stavu rozrušení) zahlcena mnoha informacemi, které nemůže vstřebat.¹⁶⁵

Též tento nedostatek se snaží výše zmíněná novela řešit, a to opět změnou § 13 cit. zákona. Nově se v tomto ustanovení mj. uvádí, že „*jednotlivé informace se oběti poskytnou v rozsahu, který odpovídá jejím konkrétním potřebám s ohledem na povahu a závažnost trestného činu*“. Tím, že oběti mají být nově sdělovány jen informace, které jsou pro ni v dané situaci relevantní, se novela snaží dosáhnout účinného a srozumitelného informování oběti.¹⁶⁶

Ve výše zmiňovaných ustanoveních je dále upravena informační povinnost státního zástupce, subjektů zapsaných v registru, obecní policie, zdravotnického zařízení aj.

Informace se oběti poskytují především písemně, zpravidla prostřednictvím předtištěného formuláře, některé informace musí být oběti vysvětleny též ústně. Dle § 13 zákona o obětech trestných činů je nutné oběť informovat „*srozumitelným způsobem se zohledněním jejího věku, rozumové a volní vyspělosti, gramotnosti a zdravotního stavu*“. Prohlásí-li oběť, že neovládá český jazyk, poskytnou se jí informace v jazyce, o němž prohlásí, že mu rozumí, nebo v úředním jazyce státu, jehož je občanem (blíže viz § 12 zákona o obětech trestných činů).

Některé informace jsou oběti poskytovány pouze na žádost, jedná se např. o informace o propuštění či uprchnutí obviněného/odsouzeného z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody, ze zabezpečovací detence apod., přičemž za jistých podmínek se ke sdělení těchto informací žádost nevyžaduje (k tomuto blíže viz předchozí kapitola). Dále je to např. informace, že trestní řízení nebylo zahájeno, informace o stavu trestního řízení aj. (viz § 11 cit. zákona).

c. Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

V ust. § 14 zákona o obětech trestných činů, které upravuje právo oběti na ochranu před hrozícím nebezpečím, nenalezneme žádná nová práva oběti, jedná se spíše o jistý přehled dalších nástrojů sloužících k její ochraně. Jedná se např. o povinnost policistů, celníků, příslušníků Vězeňské služby aj. přijmout v mezích příslušných předpisů potřebné úkony a opatření, dochází-li k ohrožení bezpečí oběti. Ve vztahu k policistům se zde odkazuje na

---

¹⁶⁵ JELÍNEK, J., PELC, V.: Zákon o obětech trestných činů-jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*. č. 11/2015, s. 19. ISSN 1210-6348.

¹⁶⁶ GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*. č. 9/2017. s. 195. ISSN 1213-5313.

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, který upravuje např. připoutání a zajištění osoby, vydání a odebrání zbraně a prohledání osoby, použití donucovacích prostředků apod.

V dalších odstavcích zmiňovaného ustanovení je odkazováno na institut krátkodobé ochrany (§ 50 zák. o Policii ČR), institut vykázání (§ 44 až § 47 zák. o Policii ČR), dále na předběžná opatření vydávaná v občanském soudním řízení (§ 400 a násl. zák. o zvláštních řízeních soudních) a předběžná opatření vydávaná v trestním řízení (§ 88b a násl. tr. řádu). V neposlední řadě je zde poukazováno i na možnost poskytnutí zvláštní ochrany svědka dle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a na možnost utajení totožnosti a podoby oběti v postavení svědka dle § 55 odst. 2 tr. řádu.¹⁶⁷

d. Právo na peněžitou pomoc

V ust. § 23 až § 37 zákona o obětech trestných činů nalezneme úpravu práva oběti na peněžitou pomoc (tzv. odškodnění), které na základě žádosti oběti poskytuje jménem státu Ministerstvo spravedlnosti. Tato žádost musí být podána do dvou let ode dne, kdy se oběť o způsobené újmě dozvěděla, nejpozději do pěti let od spáchání trestného činu. Ministerstvo spravedlnosti o žádosti rozhodne do tří měsíců (lhůtu lze výjimečně prodloužit, viz § 30 cit. zákona). Tato krátká lhůta pro rozhodnutí odpovídá potřebě obětí domácího násilí, které se po odchodu od agresora často ocitají v akutní potřebě mj. i finanční pomoci.

Dle § 25 odst. 1 cit. zákona je primárním účelem peněžité pomoci, která spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky, „*překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem*“. Z § 25 odst. 2 či § 33 cit. zákona vyplývá i další účel, kterým je reparace újmy způsobené oběti trestným činem.¹⁶⁸

Za splnění zákonem stanovených podmínek mají na peněžitou pomoc právo jak občané České republiky, tak cizinci (viz § 23 cit. zákona). Peněžítá pomoc nicméně není poskytována všem obětem dle zákona o obětech trestných činů, ale pouze těm uvedeným v § 24 cit. zákona. Jedná se o oběti, kterým bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví či způsobena těžká újma na zdraví, oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (vznikla-li jim nemajetková újma), dále se jedná též o děti, které jsou obětí trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zákoníku (též pouze pokud jim vznikla nemajetková újma).

---

¹⁶⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 96-101.

¹⁶⁸ DANKOVÁ, K., PELC, V. *Právní pomoc obětem trestných činů*. 1. vydání. Praha: CSSP. 2014. s. 48-49. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/24898-publikace-k-domacimu-nasili>.

K podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci jsou oprávněny též tzv. nepřímé oběti, tedy pozůstalí po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela. Okruh těchto pozůstalých (s právem na poskytnutí peněžité pomoci) je nicméně vymezen lehce odlišně od pozůstalých kterým zákon v § 2 odst. 3 přiznává postavení oběti. Zákon toto právo přiznává pouze osobě, která byla rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, dále pak osobě, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Na rozdíl od ustanovení § 2 odst. 3 cit. zák. zde nenalezneme např. druhá.¹⁶⁹

Tím základním předpokladem pro poskytnutí peněžité pomoci je takový stav, kdy nejsou důvodné pochybnosti o tom, že se stal trestný čin, v důsledku kterého byla oběti způsobena smrt, škoda na zdraví nebo nemajetková újma, přičemž není nezbytně nutné, aby byl pachatel uznán vinným či zproštěn obžaloby pro nepřičetnost (viz § 26 odst. 2 zákona o obětech tr. činů).

Výši peněžité pomoci, která má být konkrétní oběti poskytnuta, nalezneme v § 28 cit. zákona, přičemž takto zjištěná částka se vždy snižuje o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela. Zákon o obětech trestných činů také v § 33 nově zakotvuje, že poskytnutím peněžité pomoci dochází k přechodu nároku oběti na náhradu škody či újmy vůči pachateli na stát, a to v rozsahu poskytnuté peněžité pomoci.

Pro oběti domácího násilí bude jistě relevantní ust. § 27 zákona o obětech tr. činů, které zakotvuje důvody neposkytnutí peněžité pomoci. Mezi těmito důvody se totiž nachází i odepření souhlasu k trestnímu stíhání pachatele či vzetí tohoto souhlasu zpět, v situaci, kdy tento souhlas je podmínkou zahájení trestního stíhání (resp. pokračování v něm), dále je to též neposkytnutí potřebné součinnosti orgánům činným v trestním řízení (např. využití práva odepřít výpověď). S takovýmto jednáním se lze u obětí domácího násilí setkat poměrně často v souvislosti s přetrvávajícím vlivem pachatele na oběť či jejich špatným psychickým stavem.

8.2. Intervenční centra

Intervenční centra byla zřízena zákonem na ochranu před domácím násilím jako tzv. druhý pilíř systému ochrany před domácím násilím, který by měl především navazovat na policejní vykazání a nabídnout oběti domácího násilí psychologickou sociální a jinou potřebnou pomoc. V současnosti jejich úpravu nalezneme v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen jako „zákon o sociálních službách“), který intervenční centra řadí mezi služby sociální prevence.

---

¹⁶⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1. s. 130-131.

Sociální službu intervenčního centra zajišťuje každý z krajů a je poskytována zásadně bezplatně. V současnosti je v České republice registrováno 18 intervenčních center.¹⁷⁰ Dle § 60a zákona o sociálních službách tato služba zahrnuje sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Je-li poskytovaná jako služba pobytová, obsahuje též poskytnutí ubytování a stravy či pomoc při jejím zajištění, nejčastěji je však poskytována formou ambulantní, výjimečně terénní.

Obecně lze říci, že hlavním smyslem této služby je poskytnout oběti odborné poradenství a pomoc v oblasti sociální, psychologické a právní, dále dle okolností též zdravotní pomoc, ubytování, stravu apod. (konkrétně jde např. o podporu při jednání s orgány veřejné moci, pomoc při vypracování žádostí, návrhů a podání, odborné konzultace apod.), a to mj. s cílem usnadnit rozhodování oběti o dalších krocích. Za tímto účelem intervenční centra spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany dětí, azylovými domy, sociálními odbory, Policií ČR apod.¹⁷¹

Pomoc oběti přichází většinou ze strany intervenčního centra, jelikož to je povinno osobě ohrožené nabídnout pomoc nejpozději do 48 hodin od okamžiku, kdy je mu Policií ČR doručena kopie úředního záznamu o vykázání. Pomoc může být nicméně poskytnuta i na základě žádosti ohrožené osoby. Služba funguje na bázi dobrovolnosti, oběť není povinna ji využít.

Služba intervenčního centra spočívá též v „zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy“ (§ 60a odst. 4 zákona o sociálních službách). Jedná se o tzv. interdisciplinární spolupráci, tedy spolupráci mezi co nejširším spektrem institucí, které se účastní systému ochrany proti domácímu násilí. Tento pojem, resp. přístup k řešení domácího násilí, byl zaveden Petrou Vitoušovou a Marií Šedivou, autorkami projektu „Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni“. Tento projekt probíhal v letech 2003-2006 v Ostravě a prokázal, že při potírání a řešení domácího násilí je mezioborová spolupráce nezbytná. Jeho nejvýznamnějším výstupem bylo zřízení specializovaného poradenského pracoviště - DONA Centrum při ostravské pobočce Bílého kruhu bezpečí, které bývá označováno za předchůdce intervenčních center. Významná je v tomto směru především spolupráce mezi intervenčními centry a Policií ČR, jež spočívá zejména v předávání informací, školení policistů pracovníky intervenčních center apod. Za účelem zkvalitnění interdisciplinární

---

¹⁷⁰ Registr poskytovatelů sociálních služeb. Integrovaný portál MPSV. [online]. [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: [www.http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?pg=1&zaok=&sd=interven%C4%8Dn%C3%AD+centra&zak=&SUBSESSION_ID=1541065708661_1#results](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?pg=1&zaok=&sd=interven%C4%8Dn%C3%AD+centra&zak=&SUBSESSION_ID=1541065708661_1#results).

¹⁷¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 189-193.

spolupráce jsou vytvářeny tzv. interdisciplinární týmy složené ze zástupců zainteresovaných institucí, které se podílí na boji s domácím násilím.¹⁷²

8.2.1. Asociace pracovníků intervenčních center

Většina intervenčních center je v současnosti sdružena v Asociaci pracovníků intervenčních center ČR, o.s. (dále jen jako „asociace“), která je „občanským sdružením, které sdružuje subjekty poskytující sociální službu intervenční centra určenou osobám ohroženým domácím násilím“.¹⁷³ Hlavním cílem asociace je zastupovat zájmy svých členů, podporovat jejich spolupráci a zlepšovat služby jimi poskytované.

Ve vztahu k asociaci bych chtěla upozornit zejména na projekt „Zlepšení praxe při prevenci, identifikaci a potírání domácího násilí prostřednictvím profesní specializace“¹⁷⁴ realizovaný od roku 2015, jenž byl podpořen Nadací Open Society Fund Praha z programu Dejme (že)nám šanci financovaného z Norských fondů, Českou televizí či společností RWE Energie.¹⁷⁵

Hlavní myšlenkou projektu je dosažení specializace těch nejvýznamnějších profesí podílejících se na řešení problematiky domácího násilí (zejm. policejních orgánů, státních zastupitelství, soudů, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, sociálních pracovníků apod.), čímž dojde k vyškolení tzv. specialistů na problematiku domácího násilí, tedy osob, které znají a jsou schopni využívat současnou legislativu v této oblasti, jsou obeznámeny se všemi specifiky tohoto patologického jevu a jeho obětí a mohou obětem poskytnout adekvátní pomoc.

Mezi hlavní výstupy projektu lze uvést zejména celostátní výzkum zpracovaný společností Sociofaktor, s.r.o., který analyzuje zkušenosti a názory odborné a laické veřejnosti a ohrožených osob. Dále též mezinárodní průzkum zaměřený na příklady profesní specializace v zahraničí.¹⁷⁶ Výsledkem projektu je též, dle mého názoru velmi přínosný, interaktivní vzdělávací program (tzv. e-learning) určený pro vzdělávání odborníků z řad zainteresovaných institucí.¹⁷⁷ Vytvořena

---

¹⁷² ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. s. 148-150.

¹⁷³ *Poslání a činnost APIC*. Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=145.

¹⁷⁴ *Dejme (že)nám šanci*. Asociace pracovníků intervenčních center. [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=373.

¹⁷⁵ *Kampaň Mlčení bolí*. Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=745.

¹⁷⁶ *Publikace, analýzy*. Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=159.

¹⁷⁷ *Domácí násilí (e-learning)*. [online]. Copyright © 2018 Nadace Open Society Fund Praha [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: <http://www.dejmezenamsanci.cz/vystupy/zlepseni-praxe-pri-prevenci-identifikaci-a-eliminaci-domaciho-nasili-prostrednictvim-profesni-specializace-domaci-nasili-e-learning/>.

byla také odborná publikace s názvem „Mlčení bolí“, která prezentuje zkušenosti s řešením domácího násilí a vybrané případové studie.

Celý projekt byl podporován mediální kampaní „Mlčení bolí“¹⁷⁸, která se zaměřila především na bourání mýtů o domácím násilí a propagaci pomoci intervenčních center. Ve spolupráci s Českou televizí byly též vytvořeny a vysílány dokumenty mapující příběhy obětí domácího násilí s názvem „Z lásky nenávisť“ a „Z lásky nenávisť 2“, které sklidily poměrně velký ohlas stran široké veřejnosti.¹⁷⁹

Dle mého názoru je tento projekt skvělým příkladem nejen zlepšování ochrany proti domácímu násilí ale též jeho prevence. Snaha specializovat některé příslušníky zainteresovaných institucí přímo na případy domácího násilí je velice důležitá, a to nejen z hlediska používání právních nástrojů ochrany, ale také stran komunikace a jednání s obětí domácího násilí, které vyžaduje specifický přístup.

---

¹⁷⁸ *Mlčení bolí*. [online]. Dostupné z: <http://www.mlceniboli.cz/>.

¹⁷⁹ *Z lásky nenávisť*. Česká televize. [online]. [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10617868301-z-lasky-nenavist/21556226531/>. *Z lásky nenávisť 2 - Domácí násilí na mužích*. Česká televize. [online]. [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11736765826-z-lasky-nenavist-2-domaci-nasili-na-muzich/21756226630/>

9. Prevence domácího násilí

Je nepochybně výhodnější a efektivnější jednotlivým případům domácího násilí předcházet, než je složitě odhalovat a řešit. Pod pojmem prevence si můžeme představit souhrn rozličných činností, které jsou vyvíjeny mezinárodními organizacemi, státy, nestátními institucemi, ale i jednotlivci a jejichž hlavním cílem je předejít vzniku co nejvíce případů domácího násilí. Prevenci můžeme členit jednak podle objektu, na který se zaměřuje, a to na prevenci individuální, která cílí na konkrétní osoby (pachatele či oběti), a prevenci generální. Ta je potom zaměřena všeobecně, na společnost jako takovou, a jejím cílem je odrazení od páčání domácího násilí.

Z časového hlediska lze prevenci dělit na primární, sekundární a terciální, kdy primární prevence cílí právě na předcházení vzniku nových případů domácího násilí v celé společnosti. Typickými prostředky primární prevence jsou především osvěta a informování společnosti v oblasti domácího násilí a rovnosti mužů a žen, dobré vztahy v primární rodině, odpovídající výchova a vzdělání v oblasti rodinných a partnerských vztahů, kurzy řešení sporů, rodinné a partnerské poradenství, mediace, terapie aj. Prevence sekundární se zaměřuje na včasné rozpoznání domácího násilí a zabránění jeho dalšímu pokračování. Cílem je též předejít dalším negativním důsledkům, které z dané situace mohou vzejít (např. sekundární viktimizace). Tato prevence spočívá zejména v krizové intervenci a poradenství, může mít též podobu terapie. Cílem terciální prevence je především umožnit všem aktérům domácího násilí návrat do „běžného života“, zmírnit negativní dopady prožitého násilí a zabránit opakování tohoto jevu. Snaží se toho dosáhnout zejména pomocí reintegrace těchto osob do společnosti a jejich sociální rehabilitace, dále pomocí sociální péče o tyto osoby (bydlení, dávky, služby aj.). Velice významná je též terapie a převýchova násilných osob, která se v České republice teprve začíná rozvíjet.¹⁸⁰

9.1. Prevence na mezinárodní úrovni

Boj s domácím násilím neprobíhá pouze na úrovni jednotlivých států, ba naopak, mnohé podněty k zakotvení adekvátního postihu tohoto jevu a odpovídající ochrany jeho obětí přicházejí z řad mezinárodních organizací. Pro Českou republiku jsou v této oblasti významné především aktivity Organizace spojených národů (OSN), Rady Evropy (RE) a Evropské unie (EU).

---

¹⁸⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 209-214.

Na půdě OSN byla prvním velkým krokem k ochraně a zrovnoprávnění žen a mužů Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979.¹⁸¹ S touto úmluvou souvisejí též obecná doporučení Výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen, která se týkají též domácího násilí.¹⁸² Důraz na odstranění násilí na ženách klade též Vídeňská deklarace a akční program přijaté roku 1993 Světovou konferencí o lidských právech ve Vídni¹⁸³ a dále též Deklarace Valného shromáždění OSN o odstranění násilí na ženách z roku 1994¹⁸⁴, která obsahuje mj. vymezení pojmu „násilí na ženách“. Roku 1995 byla na 4. Světové konferenci OSN o ženách přijata Pekingská deklarace a akční platforma zaměřená na rovnost žen a mužů a násilí na ženách.¹⁸⁵

Asi nejvýznamnější a v současnosti též nejdiskutovanější dokument týkající se násilí na ženách a domácího násilí byl přijat na půdě Rady Evropy, jedná se o tzv. Istanbulskou úmluvu, které se podrobněji věnuji v následující kapitole. Ve spojení s Radou Evropy nelze nezmínit též Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 a Evropský soud pro lidská práva, který dohlíží na dodržování základních lidských práv a svobod zakotvených v Úmluvě.

Ve vztahu k Evropské unii bych chtěla vyzdvihnout především kampaň Evropské komise „NON. NO. NEIN.“¹⁸⁶, která vznikla z iniciativy Evropské komisařky Věry Jourové v roce 2017. Tento rok byl věnován ukončení násilí na ženách. V rámci této kampaně se Komise snaží přilákat k problematice násilí na ženách co nejvíce pozornosti, v únoru 2017 byla na toto téma pořádána také rozsáhlá konference. Významná je též činnost Agentury Evropské unie pro základní práva (tzv. FRA)¹⁸⁷, která poskytuje odborné poradenství vnitrostátním i unijním orgánům mj. i v oblasti pomoci obětem trestných činů. Na úrovni EU také Agentura provádí různé průzkumy, mezi nimi i velmi rozsáhlý průzkum „Násilí na ženách napříč EU“.¹⁸⁸

---

¹⁸¹ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979. Knihovna OSN. United Nations. Informační centrum OSN v Praze [online]. Copyright (c) UNIC Praha. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/knihovna/dokumenty/osn/>.

¹⁸² *General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women*. United Nations [online]. Copyright © 2000 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm>.

¹⁸³ *Vienna Declaration and Programme of Action*. [online]. Copyright © OHCHR 1996 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx>.

¹⁸⁴ *Declaration on the Elimination of Violence against Women*. United Nations General Assembly. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/104.

¹⁸⁵ *Beijing Declaration and Platform for Action*. United Nations. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>.

¹⁸⁶ European Commission. *NON. NO. NEIN*. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/justice/saynostopvaw/eu-actions.html>.

¹⁸⁷ European Union Agency for Fundamental Rights. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://fra.europa.eu/cs>.

¹⁸⁸ *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. European Union Agency for Fundamental Rights. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

9.1.1. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (dále jako „Úmluva“)¹⁸⁹ byla přijata Výborem ministrů Rady Evropy dne 7. 4. 2011 a dne 1. 8. 2014 vstoupila v platnost. K 3. 11. 2018 ji ratifikovalo 33 států a 12 států ji zatím jen podepsalo, mezi těmito státy je též Česká republika, která Úmluvu podepsala dne 2. 5. 2016. Evropská unie svůj podpis k Úmluvě připojila 13. 6. 2017.¹⁹⁰ Vzhledem k tomu, že se jedná o mezinárodní smlouvu upravující práva a povinnosti osob, k její ratifikaci je vyžadován souhlas obou komor Parlamentu ČR (viz. čl. 49 Ústavy ČR).

Tzv. Istanbulská úmluva je nejobsáhlejší mezinárodní dohodou, která se zabývá tématem násilí na ženách a domácí násilí. Toto jednání považuje za závažné porušování lidských práv. Hlavními aspekty Úmluvy jsou prevence násilí, ochrana a pomoc obětem a stíhání pachatelů. Co se týče věcné působnosti Úmluvy, vztahuje se zásadně na všechny formy násilí na ženách, včetně domácího násilí, v článku 2 odst. 2 nicméně Úmluva vyzývá, aby smluvní strany Úmluvu uplatňovaly na všechny oběti domácího násilí, tedy i na muže, děti, seniory apod.

Ve vztahu k prevenci Úmluva po smluvních stranách vyžaduje zejména přijetí opatření k prosazování změn postojů, stereotypů a vzorců chování a k vymýcení předsudků. Dále vybízí k proškolení odborníků pracujících s oběťmi a ke zvyšování povědomí o násilí na ženách a domácím násilí. Smluvní strany jsou dále povinny začlenit učební materiály ohledně problematiky rovnosti mužů a žen, genderově podmíněného násilí, nenásilného řešení konfliktů apod. do učebních osnov na všech stupních vzdělávání. Úmluva požaduje též spolupráci smluvních stran s nevládními organizacemi a médii za účelem oslovení co nejširší veřejnosti.

V rámci závazků k ochraně obětí je od smluvních stran vyžadováno zejména přijetí nezbytných opatření k zajištění potřebné ochrany a podpory obětí, která by měla zahrnovat mj. právní a psychologické poradenství, sociální služby, lékařskou a finanční pomoc, ubytování, vzdělávání a jiné služby speciální podpory. Dále jsou smluvní strany povinny zajistit dostatek azylových zařízení s adekvátním počtem míst. Předpokladem uplatnění práv je především náležitá informovanost obětí o nich, Úmluva proto apeluje mj. na zřízení bezplatných nepřetržitých telefonních linek pomoci.

---

¹⁸⁹ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí z roku 2011. [online]. Copyright © Council of Europe. 2018 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16808e95e1>.

¹⁹⁰ *Chart of signatures and ratifications of Treaty n. 210*. [online]. Copyright © Council of Europe 2018 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures?p_auth=aeSmNqTb.

Smluvní strany jsou též povinny trestně či jinak stíhat některé specifické skutky, konkrétně se jedná o psychické a fyzické násilí, nebezpečné pronásledování (stalking), sexuální násilí (vč. znásilnění), sexuální obtěžování, nucený sňatek, mrzačení ženských pohlavních orgánů, nucený potrat a nucená sterilizace. Úmluva v článku 46 vyjmenovává též přitěžující okolnosti, ke kterým má být dle legislativy smluvních stran přihlíženo při určování trestů pro pachatele, nalezneme zde např. spáchání trestného činu na bývalém nebo současném manželovi nebo partnerovi.

Úmluva se věnuje také procesnímu právu, ochranným opatřením, migraci a azylu a apeluje na smluví strany, aby veškerá opatření přijatá na základě Úmluvy byla součástí komplexního a koordinovaného přístupu a zajišťovala ucelenou odpověď na násilí vůči ženám a domácí násilí. Po všech smluvních státech je vyžadována co nejširší spolupráce k zajištění účelu Úmluvy.

Za účelem dohledu nad prováděním Istanbulske úmluvy byla zřízena Expertní skupina pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí (tzv. „GREVIO“), složená z 10 až 15 členů.¹⁹¹

Názory odborníků ohledně změn, které Úmluva pro Českou republiku přinese, se podstatně liší. Ježková např. tvrdí, že v českém právním řádu bude nutno v souvislosti s přijetím tohoto dokumentu provést poměrně zásadní změny, jde např. o vymezení některých základních pojmů (domácí násilí, gender aj.), ustanovení koordinačního orgánu, legislativní ukotvení prevence násilí a spolupráce s médii a neziskovými organizacemi, zakotvení některých nových skutkových podstat (např. nucená sterilizace), změny občanského zákoníku, zřízení azylových domů a nonstop telefonických linek aj.¹⁹² S opačným názorem se setkáme např. u ministra spravedlnosti Kněžíňka, který tvrdí, že Úmluva v českém právu nevyvolá téměř žádné změny.¹⁹³

Přijetí Istanbulske úmluvy provázejí již od počátku poměrně vášnivé diskuze jejich odpůrců a podporovatelů. Za tu dobu se objevilo mnoho nepravdivých mýtů, např. že Úmluva podněcuje nenávist mezi muži a ženami, poskytuje ochranu jen ženám či zakazuje slavení Velikonoc. Za vrchol těchto mýtů považují letošní svatováclavské kázání kněze Petra Piřhy, který v rámci kritiky Úmluvy mj. uvedl, že pokud rodina nepřijme názor, že muž a žena jsou totéž, bude roztržena, rodičům budou odebrány děti, každý nesouhlas bude stíhán deportací do nápravně-výchovných pracovních táborů vyhlazovacího charakteru či že homosexuálové budou

---

¹⁹¹ #ZaIstanbul. Praha: Český svaz žen, 2016. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-04-6. s. 7-12.

¹⁹² JEŽKOVÁ, Veronika. *Právev proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s.99-106.

¹⁹³ *Kněžínek: Istanbulska úmluva žádné změny v českém právu nevyvolá*. Deník.cz [online]. Copyright © VLTAVA LABE MEDIA a.s., 2018, [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/knezinek-istanbulska-umluva-zadne-zmeny-v-ceskem-pravu-nevyvola-20181101.html.

prohlášení za nadřazenou vládnoucí třídu.¹⁹⁴ S těmito mýty se snaží bojovat také Úřad Vlády ČR prostřednictvím brožury „Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta“.¹⁹⁵

Kromě České biskupské konference se mezi odpůrce Úmluvy řadí též Česká advokátní komora, která se především obává prolomení advokátní mlčenlivosti v důsledku článku 28 Úmluvy. Tento článek stanoví, že „*strany učiní nezbytná opatření k tomu, aby pravidla důvěrnosti vyplývající ze zákonů dané země nebránila pracovníkům určitých profesí, při respektování vhodných podmínek, ohlásit kompetentním organizacím či úřadům, že mají důvodné podezření, že došlo ke spáchání závažného násilného činu, spadajícího do působnosti této úmluvy, a lze do budoucna očekávat, že budou spáchány další závažné násilné činy.*“

S těmito obavami nesouhlasím a přikláním se k názoru R. Šafaříka z Úřadu vlády ČR, který odkazuje na právní analýzu Ministerstva spravedlnosti, jež se v souvislosti s daným článkem o advokacii nezmiňuje. V návaznosti na to uvádí, že z důvodové zprávy k Úmluvě plyne, že profese, na něž se článek bude vztahovat, si určí každý stát sám. Dle B. Malimánkové potom článek 28 necílí na zakotvení oznamovací povinnosti, ale pouze možnosti oznámit podezření ze spáchání násilného činu, aniž by v tom odborníkům bránila povinnost mlčenlivosti. S odkazem na důvodovou zprávu k Úmluvě též poukazuje na fakt, že článek nemíří na advokáty, ale zejména na psychiatry, lékaře apod.¹⁹⁶

Poslanci Golasowskou a Juchelkou, kteří se též řadí mezi odpůrce Úmluvy, byl dne 16. 10. 2018 uspořádán seminář na téma Istanbulské úmluvy, na němž své argumenty přednesli zástupci obou názorových proudů. Akutní potřebu přijetí Úmluvy zdůrazňovali především R. Šafařík z Úřadu vlády ČR, H. Stelzerová z České ženské lobby a V. Ježková ze společnosti proFem. Naopak proti přijetí Úmluvy vystoupila např. D. Kovářová, prezidentka Unie rodinných advokátů, která kromě již zmiňovaných důvodů nepřijetí Úmluvy dále uvedla např. riziko převýchovy společnosti či extrémní finanční náročnost.¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ *Kázání Mons. Petra Piřhy v katedrále sv. Víta*. Kolegiátní kapitula Všech svatých na Hradě Pražském. [online]. [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: <http://kapitulavsv.cz/wp-content/uploads/2018/10/Mons.-Petr-Pi%C5%A5ha-K%C3%A1z%C3%A1n%C3%AD-o-sv%C3%A1tku-sv.-V%C3%A1clava-L.P.-2018.pdf>.

¹⁹⁵ *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta*. Vláda ČR [online]. [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/brozura_IU.pdf.

¹⁹⁶ *Istanbulska umluva vadi nejen cirkevi, ale i advokatum. Boji se prolomeni mlceniivosti*. Aktuálně.cz. [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 22.11.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nejen-cirkev-istanbulska-umluva-vadi-i-advokatum-boji-se-pro/r~23d6658ad6cd11e890ecac1f6b220ee8/>.

¹⁹⁷ *Seminář o Istanbulské úmluvě*. Bulletin advokacie, odborný právnický portál. [online]. [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>.

Naopak pro ratifikaci Istanbulské úmluvy se již dlouhodobě vyslovuje též Rada vlády pro rovnost žen a mužů, která na svém jednání dne 22. října 2018 přijala usnesení, v němž vyjadřuje potřebu urychlené ratifikace Úmluvy. Dále také vyzvala Ministerstvo spravedlnosti, aby předložilo návrh na ratifikaci Istanbulské úmluvy, a to hned po schválení příslušné novely trestního zákoníku Senátem Parlamentu ČR, k čemuž by mělo dojít do konce listopadu 2018.¹⁹⁸

Přijetí Istanbulské úmluvy shledávám pro Českou republiku nepochybně přínosným, a to především v oblasti vymezení klíčových pojmů, prevence násilí (formou osvěty a vzdělávání) a ochrany a pomoci jeho obětem. Argumenty proti přijetí jsou většinou neopodstatněné či dokonce nesmyslné a přínos Úmluvy nemohou převážet.

9.2. Prevence zajišťovaná státem

Činnost státu, resp. Vlády ČR, zajišťuje v oblasti prevence a potírání domácího násilí především Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách (dále jako „Výbor“) jakožto poradní orgán Rady vlády pro rovnost žen a mužů. Výbor byl zřízen v roce 2008 a sdružuje odbornice a odborníky na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí. Mezi jeho činnosti lze zařadit především práci na vytváření národní strategie v oblasti prevence domácího násilí a násilí na ženách a navrhování opatření v této oblasti, spolupráci s orgány veřejné správy, zástupci odborné veřejnosti a zástupci nestátních neziskových organizací za účelem koordinace postupů, podpora vzdělávání osob přicházejících do styku s oběťmi domácího násilí aj.¹⁹⁹

Výbor se též podílel na vypracování Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015-2018 (dále jako „Akční plán“), který byl schválen Usnesením vlády ČR ze dne 23. února 2015 č. 126. Na základě tohoto usnesení Výbor také každoročně vyhodnocuje plnění Akčního plánu a v této věci schvaluje Souhrnnou zprávu, ve které mj. formuluje doporučení pro další postup.²⁰⁰ Vzhledem k tomu, že se období Akčního plánu již chýlí ke konci, v Plánu práce Výboru na rok 2018 nalezneme též přípravu navazujícího akčního plánu, tento nicméně dosud (k 8. 11. 2018) nebyl přijat.²⁰¹

---

¹⁹⁸ Rada vlády pro rovnost žen a mužů podpořila urychlenou ratifikaci Istanbulské úmluvy. To je rovnost!. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.tojеровnost.cz/cs/10-aktuality/200-rada-vlady-pro-rovnost-zen-a-muzu-vyzvala-k-urychlene-ratifikaci-istanbulske-umluvy>.

¹⁹⁹ Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách. Vláda ČR. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/prevence-domaciho-nasili/vybor-pro-prevenci-domaciho-nasili-121940/>.

²⁰⁰ Akční plány v oblasti prevence domácího a genderově podmíněného násilí. Vláda ČR. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/-130347/>.

²⁰¹ Plán práce Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách na rok 2018. Vláda ČR [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Prevence-domaciho-nasili/Plan-prace-Vyboru-pro-prevenci-DN-2018.pdf>.

Akční plán je strategickým dokumentem Vlády pro oblast prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí, který navazuje na Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014. Akční plán má především vytvořit, implementovat a koordinovat souhrnný systém opatření pro oblast prevence a potírání domácího násilí. Jeho hlavním cílem je dosáhnout zvýšení úrovně ochrany obětí domácího a genderově podmíněného násilí (včetně dětí), zvýšit účinnost prevence tohoto násilí, rozvíjet specializaci a vzdělávání profesí zúčastněných na řešení domácího násilí a podporovat práci s násilnými osobami.

V akčním plánu nalezneme celkem 70 opatření, která jsou rozdělena do 7 oblastí. Těmito oblastmi jsou: podpora osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím, děti ohrožené tímto násilím, práce s násilnými osobami, vzdělávání a interdisciplinární spolupráce, společnost a domácí a genderově podmíněné násilí, analýzy, studie a sběr dat a legislativa.

Akční plán také zakotvuje tzv. průřezové priority, které mají být zohledňovány při realizaci jednotlivých opatření Akčního plánu, jde např. o postavení seniorek a seniorů, osob se zdravotním postižením, migrantek a migrantů aj.²⁰²

Za zmínku nepochybně stojí též kampaň „To je rovnost!“²⁰³, kterou v letech 2016-2017 realizoval Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR (ten plní mj. funkci sekretariátu Rady pro rovnost žen a mužů). Tato kampaň byla zaměřena též na prevenci domácího násilí a jejími partnery jsou, kromě Vlády ČR, Norské fondy a Česká televize. Pozornost si zaslouží také program Probační a mediační služby ČR „Proč zrovna já? II“²⁰⁴, realizovaný od roku 2016 do roku 2020. Cílem projektu je pomáhat obětem trestných činů za účelem zabránění jejich sociálnímu vyloučení a vzdělávat odborníky, kteří s oběťmi pracují. Součástí programu je též osvěta a rozšiřování povědomí o právech obětí ve vybraných lokalitách. Zlepšit kvalitu pomoci obětem se projekt snaží také skrze vytvoření multidisciplinárních týmů, a to i na krajské úrovni.

9.3. Preventivní aktivity nevládních organizací

Na poli problematiky domácího násilí se velice často setkáváme s nevládními neziskovými organizacemi, které svou činností značně přispívají k řešení tohoto patologického jevu. Tyto organizace vyvíjejí širokou škálu činností, jedná se především o všestrannou pomoc obětem domácího násilí (psychologické, sociální a právní poradenství, ubytování, doprovod k úřadům apod.), práci s násilnými osobami, realizaci osvětových kampaní a vzdělávacích projektů a

---

²⁰² Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015-2018. Vláda ČR. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili.pdf>.

²⁰³ O nás. To je rovnost!. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.tojrovnost.cz/cs/o-nas>.

²⁰⁴ Probační a mediační služba ČR. Projekty. Proč zrovna já? II. [online]. Copyright © pmscr.cz [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/proc-zrovna-ja-ii/>.

v neposlední řadě též navrhování a prosazování systémových změn za účelem zlepšení potírání domácího násilí a ochrany jeho obětí.

Za velmi přínosné z hlediska prevence domácího násilí považují zejména programy nevládních organizací zaměřené na práci s násilnými osobami, přičemž v tomto směru dále odkazují na výklad obsažený v kapitole 3 této práce.

Organizace proFem o.p.s. je jednou z nejvýznamnějších organizací v této oblasti. Poskytuje především pomoc a podporu osobám ohroženým domácím, sexuálním či jiným násilím, přičemž se zaměřuje zejména na pomoc právní, která je poskytována jednak formou osobních konzultací, prostřednictvím linky právní pomoci či internetové poradny. Na počátku poskytování bezplatné právní pomoci obětem stojí projekt „AdvoCats for Women“, jehož počátky sahají do roku 1998.²⁰⁵

Od roku 2013 je také držitelem akreditace od Ministerstva spravedlnosti pro poskytování právních informací obětem trestné činnosti.²⁰⁶ Organizace proFem je též zapsána v registru poskytovatelů sociálních služeb a v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů jako poskytovatel sociální služby intervenčního centra a odborného sociálního poradenství.

Dále se organizace věnuje též publikační činnosti, pořádání konferencí, workshopů a školení jak pro odbornou, tak pro laickou veřejnost. Prostřednictvím lobbingu se snaží dosáhnout potřebných změn v právní úpravě a díky osvětovým projektům rozšiřuje povědomí veřejnosti o domácím násilí a mýtech s ním spojených.²⁰⁷ Mezi těmito projekty zmínit např. projekt „Love and Respect“ zaměřený na téma partnerské násilí mezi mladými lidmi (ve věku 16-26 let).²⁰⁸

Bílý kruh bezpečí z.s. se zaměřuje na všeobecnou pomoc obětem trestných činů již od roku 1991 a v rámci své činnosti obětem poskytuje právní, psychologické a sociální poradenství, praktické informace aj. Tuto pomoc poskytuje jak v rámci osobních konzultací, tak prostřednictvím nonstop telefonních linek, kdy pro oběti domácího násilí je významná bezplatná nonstop linka pro oběti kriminality a domácího násilí. Speciálně pro oběti domácího násilí je potom určena nonstop DONA linka, což je celostátní služba telefonické krizové pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím.²⁰⁹ Stejně jako proFem je též Bílý kruh bezpečí zapsán v

---

²⁰⁵ *Právní projekt AdvoCats for Women.* proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/projekt-advocats.aspx>.

²⁰⁶ *Projekt Právní poradenství.* proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/projekt-pravni-poradenstvi.aspx>.

²⁰⁷ *O nás.* proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/o-profem.aspx>.

²⁰⁸ *Love and Respect.* proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/projekt-love-and-respect.aspx>.

²⁰⁹ *Základní informace.* DONA linka [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/dona-linka/zakladni-informace/>.

registru poskytovatelů sociálních služeb a v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. V rámci své další činnosti se Bílý kruh bezpečí zabývá předkládáním podnětů ke změnám právní úpravy, osvětovou a publikační činností, realizací seminářů, konferencí a projektů a v neposlední řadě též spolupracuje s jinými nestátními organizacemi a orgány veř. moci.²¹⁰

Speciálně na oběti domácího násilí se zaměřuje organizace Acorus, z.ú., která poskytuje sociální služby krizové pomoci, odborného sociálního poradenství a azylového domu, dále obětem poskytuje též právní poradenství. Acorus také pravidelně organizuje vzdělávací programy zaměřené na zvyšování kvalifikace sociálních pracovníků a jiných pomáhajících profesí, věnuje se publikační a osvětové činnosti.²¹¹

Od roku 1993 pomáhá ženám, které se staly obětí domácího násilí, také nestátní organizace ROSA – centrum pro ženy, z.s. Kromě krizové intervence, sociálně-terapeutického poradenství a telefonické krizové pomoci poskytuje obětem též utajené azylové bydlení.²¹² ROSA hojně vyvíjí také osvětovou činnost, pravidelně pořádá přednášky a semináře (např. na středních školách) a realizuje projekty. Z těch novějších lze zmínit např. projekt z roku 2017 „Stopnásilí.cz“, v rámci kterého byly zřízeny webové stránky www.stopnasili.cz zaměřené na prevenci násilí ve vztazích,²¹³ či projekt „Stop násilí pro zdravotnictví“, jehož cílem je prevence domácího násilí a zvýšení informovanosti o této oblasti mezi pomáhajícími zdravotními profesemi.²¹⁴

Dalšími organizacemi, které působí v oblasti domácího násilí jsou např. Persefona o.s., ŽIVOT 90, Diakonie ČCE, ADRA, Elektra a další.²¹⁵ Některé z těchto organizací jsou sdruženy v Koalici organizací proti domácímu násilí KOORDONA.

Mnoho výše zmiňovaných a dalších projektů v oblasti prevence a potírání domácího násilí bylo uskutečněno díky financování v rámci programu „Dejme (že) nám šanci“, který byl v letech 2013-2017 spravován Nadací Open Society Fund a financován z Norských fondů.²¹⁶

K informovanosti široké veřejnosti o problematice domácího násilí a tím i k jeho prevenci nepochybně přispívají svým dílem také média. Poměrně často se můžeme setkat s novinovými

---

²¹⁰ *Poslání a činnost*. Bílý Kruh Bezpečí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>.

²¹¹ *O nás. Poslání*. Acorus. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>.

²¹² *ROSA nezisková organizace*. ROSA spolek - stop násilí na ženách. [online]. Copyright © 2014 ROSA. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/>.

²¹³ *Stop násilí*. [online]. Copyright © 2014 ROSA. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://stopnasili.cz/>.

²¹⁴ *STOP NÁSILÍ PRO ZDRAVOTNICTVÍ*. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. Copyright © 2014 ROSA [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/projekty/stop-nasili-pro-zdravotnictvi/>.

²¹⁵ *Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí*. Ministerstvo vnitra ČR. [online]. Copyright © 2018 Ministerstvo vnitra ČR. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-nasili-neziskove-organizace-poskytující-pomoc-obetem-domaciho-nasili.aspx>.

²¹⁶ *Dejme (že) nám šanci a Norské fondy*. [online]. Copyright © 2018 Nadace Open Society Fund Praha [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.dejmezenamsanci.cz/dejme-zenam-sanci-a-norske-fondy/>.

články, které se vztahují k domácímu násilí, v poslední době se týkají zejména Istanbulské úmluvy a její ratifikace, jež je provázena vášnivou debatou jak odborné, tak laické veřejnosti.

Média jsou také velmi často partnery různých projektů a kampaní organizovaných nestátními organizacemi či jinými subjekty, čímž podstatně zvyšují jejich dopad. Jako příklad můžeme uvést již zmiňovanou kampaň Asociace pracovníků intervenčních center „Mlčení bolí“ či kampaň organizace ROSA „Přijďte včas“²¹⁷, jejichž partnerem byla Česká televize. Velký úspěch též sklidily dva již zmiňované dokumenty České televize mapující příběhy obětí domácího násilí s názvem „Z lásky nenávisť“ a „Z lásky nenávisť 2“.

9.4. Návrhy pro zlepšení prevence a potírání domácího násilí

Dle mého názoru je řešení problému domácího násilí v České republice na dobré cestě, ale vždy je a bude co zlepšovat. Rezervy shledávám zejména v nedůsledné práci s násilnými osobami, dále v oblasti ochrany obětí před sekundární viktimizací (ta je řešena v zásadě jen na úrovni trestního práva) a pomoci těmto osobám (především co se týče bezplatné právní pomoci). Prostor pro zlepšení se nabízí též v práci s dětmi jako s oběťmi domácího násilí a v oblasti osvěty a vzdělávání široké veřejnosti. Na závěr této kapitoly proto zmíním několik návrhů, které by prevenci a potlačování tohoto jevu a ochranu jeho obětí učinily efektivnější a důslednější.

V prvé řadě je žádoucí sledovat aktuální vývoj v oblasti kriminologie, viktimologie a jiných oborů a adekvátně jej promítnout do platné právní úpravy. Stejně tak přínosné je inspirovat se metodami používanými v zahraničí. V tomto směru by Česká republika měla především důkladně pracovat s pachateli domácího násilí a pravidelně jim v řízení před soudy ukládat povinnost účastnit se státem akreditovaných terapeutických programů. Jak zkušenosti ze zahraničí (USA, Velká Británie aj.), tak odborné studie totiž dokazují efektivitu těchto programů v oblasti prevence domácího násilí. Významný krok v této oblasti nedávno učinilo Ministerstvo spravedlnosti ČR (blíže viz kapitola 3).

Velmi přínosné by bylo též nechat se inspirovat postupem Velké Británie a v rámci civilního procesu zřídit specializované soudy (resp. senáty) pro záležitosti domácího násilí, které budou jednotlivé případy řešit rychleji a s profesionálním přístupem jak k obětem, tak k násilníkům.²¹⁸

Na poli osvěty a prevence domácího násilí by měl stát více podporovat a spolupracovat s nevládními neziskovými organizacemi (a také s médii) a oslovit tak co nejširší veřejnost. Větší

---

²¹⁷ *Kampaně. ROSA spolek - stop násilí na ženách.* [online]. Copyright © 2014 ROSA. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/projekty/kampane/>.

²¹⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016.* 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 193-194.

aktivita v oblasti osvěty a prevence je nepochybně žádoucí, což lze vyvodit např. z výzkumu na téma Veřejnost a domácí násilí, který v roce 2015 provedla agentura STEM/MARK pro organizaci Čas Robinsonů.²¹⁹ Z něj vyplynulo, že celých 47 % respondentů považuje osvětu a prevenci domácího násilí v ČR za spíše nedostatečnou a 12 % dokonce za zcela nedostatečnou.

V rámci osvěty, prevence a rozšiřování informací o domácím násilí, jeho závažnosti a možnosti řešení, považuji za vhodné zajistit též důsledné vzdělávání v oblasti domácího násilí, rovnosti žen a mužů, smírného řešení konfliktů aj. na všech stupních vzdělávání.

Za účelem ochrany obětí před prohlubováním primární a vznikem sekundární viktimizace je žádoucí co nejvíce vycházet těmto osobám vstříc a zabraňovat jejich kontaktu s násilníky (např. zavést v budovách příslušných orgánů oddělené „čekárny“ pro oběti a násilníky, umožnit oběti vypovídat v nepřítomnosti agresora ve všech soudních i správních řízeních). Jelikož čím menší újma bude oběti způsobena v rámci řízení před soudy a jinými orgány, tím snazší pro ni bude návrat do běžného života a tím méně pomoci bude od státu následně potřebovat.

Velice potřebné je také systematické vzdělávání příslušníků všech profesí, které se boje s domácím násilím účastní (policisté, soudci, sociální pracovníci aj.). Specialisté v rámci těchto profesí budou případy domácího násilí lépe rozpoznávat a efektivněji řešit a také budou s náležitou odborností přistupovat k oběti násilí, čímž se zabrání vzniku sekundární viktimizace. Také interdisciplinární spolupráce intervenčních center, policie, justice a dalších zúčastněných subjektů by měla být nadále rozšiřována.

Zásadní je též důsledně chránit děti, a to především ty, které byly „pouze“ svědky domácího násilí, jelikož právě na ně je často zapomínáno a nevěnuje se jim dostatek pozornosti a péče. S těmito dětmi je nutno zacházet jako s oběťmi domácího násilí a poskytnout jim adekvátní ochranu a pomoc, a to především za účelem prevence. S tím souvisí i potřeba považovat přítomnost dítěte u domácího násilí vždy za trestný čin týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zák.²²⁰

V rámci občanského práva je žádoucí zakotvit existenci domácího násilí jako hlediska, k němuž je nutno přihlížet zejména při rozhodování o péči o nezletilé děti či při vypořádání společného jmění manželů. V oblasti trestního práva je bezpochyby namístě vyjmout některé trestné činy, k nimž v souvislosti s domácím násilím dochází, z výčtu v § 163 tr. řádu, v němž jsou uvedeny trestné činy, jejichž stíhání je podmíněno souhlasem poškozeného.

---

²¹⁹ *Veřejnost a domácí násilí*. Květen 2015. Domácí násilí po dobrém. Čas Robinsonů [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://casrobinsonu.cz/wp-content/uploads/2015/06/06-prezentace-cas-robinsonu.pdf>

²²⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7. s. 225-229.

Za účelem efektivnější pomoci obětem domácího násilí (ale i nemajetným osobám obecně) je vhodné přijmout komplexní právní předpis, který bude upravovat poskytování bezplatné právní pomoci ve všech soudních a správních řízeních. Současná úprava této problematiky je značně roztržitá, nepřehledná a neefektivní.²²¹

V současnosti považuji za klíčový krok především ratifikaci Istanbulské úmluvy, jejíž ustanovení obsahují některá z výše uvedených (a mnoho dalších) opatření směřujících k potlačení násilí na ženách a domácího násilí. Ratifikací této úmluvy Česká republika na mezinárodní úrovni jasně vyjádří svůj postoj stran nepřipustnosti domácího násilí a násilí na ženách.

---

²²¹ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právek proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1. s. 61-63.

Závěr

V této práci se věnuji dle mého názoru velmi závažnému sociálně patologickému jevu – domácímu násilí. Nejdříve bych chtěla uvést, že povědomí odborné i laické veřejnosti o domácím násilí a jeho závažnosti se postupem času zlepšuje. Domácímu násilí je věnována stále větší a větší pozornost a mnoho osob jej v současnosti rezolutně označí za nepřijatelné chování, které není soukromou záležitostí a kterému je nutno se postavit a potlačovat jej.

Cílem práce, tak jak byl vytyčen v jejím úvodu, bylo představit pojem domácí násilí, jeho druhy, formy, oběti a pachatele z teoretického hlediska a zároveň podat ucelený přehled aktuální právní úpravy, jejího vývoje a činnosti státních i nestátních (vč. mezinárodních) subjektů v oblasti potírání domácího násilí, jeho prevence a ochrany obětí a následně tuto úpravu a činnost zhodnotit a podat určité návrhy na její zefektivnění.

V první, teoreticky zaměřené, části práce nejdříve vymezuji pojem domácí násilí. Definice tohoto pojmu již vzniklo spoustu a každá z nich se od ostatních v jistém aspektu liší, nicméně první krok k jednotně přijímané definici domácího násilí v současnosti učinila Rada Evropy a její Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí. Obecně ale můžeme konstatovat, že abychom mohli hovořit o domácím násilí, musí se daný případ vyznačovat jistými znaky, kterými jsou opakování a dlouhodobost, neverejnost a neměnné rozdělení rolí násilníka a oběti. V první kapitole se věnuji též mýtům o domácím násilí, které potírání tohoto jevu a jeho prevenci neusnadňují. Toto téma je v současnosti velice aktuální, jelikož mnoho z těchto mýtů je využíváno odpůrci Istanbulské úmluvy k prokázání její nepotřebnosti a nadbytečnosti. Domácí násilí je velmi zatěžující též z ekonomického hlediska, a to nejen pro oběti samotné, ale též pro stát v oblasti nákladů na zdravotní péči a jinou pomoc obětem.

Pro lepší porozumění problematice domácího násilí se v další kapitole zaměřuji na různé typy tohoto jevu a na jednotlivé formy násilného jednání. Lze uzavřít, že nejzávažnějším typem domácího násilí je tzv. intimní (či partnerský) terorismus, naopak méně nebezpečné je tzv. situační párové násilí. Násilné jednání potom může nabývat různých podob, od násilí fyzického, psychického či sexuálního až po násilí sociální a ekonomické.

Třetí kapitola, která uzavírá teoretickou část práce, popisuje domácí násilí očima kriminologie a viktimologie. Co se týče příčin tohoto jevu, lze vyvodit, že neexistuje jeden faktor, který by domácí násilí způsoboval, ba naopak, jeho příčin je celá řada. K tomuto závěru docházejí v současnosti uznávané tzv. multifaktorové teorie, které zároveň příčiny člení do

určitých skupin. Mezi tyto příčiny lze zařadit např. současné uspořádání a smýšlení společnosti, životní a rodinné prostředí osoby a také její povahové rysy.

Poněkud znepokojivým závěrem je, že pachatelem domácího násilí může být v zásadě kdokoliv, stále neexistuje jasný osobnostní profil těchto jedinců. Pachatelem tedy může být jak žena, tak muž, nicméně většina výzkumů dochází k závěru, že domácího násilí se dopouštějí především muži. Zůstává otázkou, nakolik tyto výzkumy reflektují skutečnou situaci ve společnosti. V části věnované pachatelům domácího násilí se zaměřuji též na jejich typologii a na možnosti, které skýtají terapeutické programy zaměřené na násilníky. Práci s násilnými osobami považuji za velice důležitou součást prevence domácího násilí. Jde také o jednu z klíčových oblastí, na kterou by se Česká republika měla do budoucna více zaměřit.

Stejně jako pachatelem, i obětí domácího násilí se může stát kdokoliv, bez ohledu na věk, pohlaví, vzdělání aj. Reakce na domácí násilí se různí oběť od oběti, co ale tyto osoby spojuje, jsou následky, které na nich násilí zanechá. Téměř u každé oběti se setkáme s těmi méně závažnými důsledky, jako jsou pocity viny, strachu a napětí, úzkost, modřiny, pohmožděniny apod. V závažnějších případech dochází ke zlomeninám, popáleninám či pokusům o sebevraždu, u oběti se může vyvinout též tzv. syndrom týrané osoby či dokonce posttraumatická stresová porucha. Oběťmi domácího násilí nejsou jen ženy, je proto důležité věnovat pozornost i ostatním skupinám obětí, např. mužům, dětem, seniorům, LGBT osobám či migrantům.

Z těchto osob je nutné neopomíjet především děti, které byly svědky domácího násilí a byly tedy obětí psychického týrání. Je nezbytné zacházet s nimi jako s plnohodnotnými oběťmi a zejména za účelem prevence jim poskytnout potřebnou psychickou pomoc, aby se v budoucnu samy nestaly „přímými“ oběťmi domácího násilí či násilníky. V souvislosti s tím je zapotřebí trestat násilné osoby též za toto psychické týrání, kterého se na dětech dopustili.

Druhá část práce se zaměřuje na analýzu aktuální právní úpravy a preventivních aktivit v oblasti domácího násilí. V úvodu je popsán vývoj českého práva v oblasti potírání a prevence domácího násilí a nelze než uzavřít, že od roku 2004, kdy byl učiněn pomyslný první krok a do tehdejšího trestního zákoníku byla zavedena nová skutková podstata „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, urazila naše právní úprava kus cesty. V následujících kapitolách se důkladně věnuji institutům českého hmotného a procesního práva, které jsou (někdy výslovně) určeny na ochranu proti domácímu násilí.

Ve správním právu ochranu obětem domácího násilí poskytuje především institut vykázání, který slouží jako jistá „první pomoc“ v případech domácího násilí. Tomu odpovídá také poměrně krátká doba jeho trvání. Dále mohou oběti využít institutu předběžného opatření ve

věci ochrany proti domácímu násilí, příp. i žalobu na ochranu osobnosti dle občanského práva. Trestní právo hmotné ochranu obětem poskytuje především prostřednictvím jednotlivých trestných činů postihujících domácí násilí a jeho projevy. V oblasti trestního práva procesního lze od roku 2013 k ochraně obětí využít institut předběžných opatření, velmi významná jsou též veškerá práva obětí v trestním řízení, která kromě trestního řádu zakotvuje též zákon o obětech trestných činů.

Kapitola osmá se zaměřuje především na práva, která obětem domácího násilí přiznává zákon o obětech trestných činů za účelem jejich efektivní ochrany a podpory, a to nejen v trestním řízení. Jako příklad lze uvést např. právo na odbornou či peněžitou pomoc nebo právo na informace. Závěr osmé kapitoly je věnován tzv. druhému pilíři systému ochrany před domácím násilím - intervenčním centřům a jimi poskytované pomoci, která plynule navazuje na policejní vykazání (první pilíř). Významným úkolem intervenčních center je zajišťování tzv. interdisciplinární spolupráce, která boj s domácím násilím činí značně účinnějším, jelikož zajišťuje spolupráci mezi co nejširším spektrem institucí, které se řešení domácího násilí účastní.

V poslední kapitole zkoumám, jak k prevenci domácího násilí přispívají mezinárodní organizace, státní instituce a v neposlední řadě též nevládní organizace. Značná pozornost je věnována Istanbulské úmluvě, je tomu tak především s ohledem na aktuální situaci v České republice související s rozhodováním o její ratifikaci. Tuto Úmluvu Rady Evropy považuji za velmi významnou a jedinou svého druhu, je proto klíčové, aby Česká republika, po jejím podepsání v květnu 2016, přistoupila i k její ratifikaci.

Preventivní aktivity státu jsou přehledně shrnuty především v Akčním plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015–2018. Opatření obsažená v tomto plánu ve svém souhrnu považuji za velmi pokroková a efektivní, a budou-li všechna naplněna, situace v oblasti prevence domácího násilí v České republice se podstatně zlepší. Nelze též opomínat preventivní aktivity nevládních organizací a médií, která mají často širší dosah než činnost státu.

V závěru poslední kapitoly souhrnně hodnotím aktuální přístup k řešení domácího násilí v České republice a pokouším se nabídnout určitá opatření, která by postihování tohoto jevu a ochranu jeho obětí zefektivnila. Za klíčové oblasti považuji především důslednou práci s pachateli domácího násilí, ochranu obětí před sekundární viktimizací, pečlivou práci s dětmi jako oběťmi domácího násilí, specializaci příslušníků zúčastněných profesí na domácí násilí, širší podporu a spolupráci státu s nevládními organizacemi a médii v oblasti prevence a osvěty, vzdělávání v oblasti domácího násilí na základních i středních školách a ratifikaci Istanbulské úmluvy. I přes tyto návrhy považuji současný český systém ochrany proti domácímu násilí za

poměrně efektivní a dobře provázaný. Bude-li vývoj, zejména právní úpravy, v této oblasti nadále pokračovat pozitivním směrem, během několika následujících let by se Česká republika mohla pyšnit opravdu účinným a všestranným systémem ochrany proti domácímu násilí.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-7308-545-2.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Praha: Grada. 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-341-9.
- FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol.: *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-570-1.
- GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-513-8.
- HOKR MIHOLOVÁ, Petra, Jitka ONDRUŠKOVÁ a David DOHNAL. *Ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdraví*. Praha: profFem, 2016. ISBN 978-80-904564-4-0.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN: 978-80-7400-503-9.
- JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.
- JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.
- JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1.
- JELÍNEK, J. a kol.: *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1.
- JEŽKOVÁ, Veronika. *Jen ano je ano: Trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy*. 1. vydání. Praha: profFem, 2017. ISBN 978-80-904564-9-5.
- JEŽKOVÁ, Veronika. *Právem proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. 1. vydání. Praha: profFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan a Martin KORNEL. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C.H. Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3.
- LAVICKÝ, Petr. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9.
- MACHALOVÁ, Tatiana. *Domácí násilí: filosofická analýza pojmu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6765-3.
- MARTINKOVÁ, Milada, Jiří VLACH a Soňa KREJČOVÁ. *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku - se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie. ISBN 978-80-7338-087-8.

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

PIKÁLKOVÁ, Simona, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-189-3.

STŘÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-020-0.

SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-297-7.

ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: profem, 2016. ISBN 978-80-90-4564-5-7.

#ZaIstanbul. Praha: Český svaz žen, 2016. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-04-6.

#ZaIstanbul 2. Praha: Český svaz žen, 2017. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-05-3.

2. Seznam použitých odborných článků

BURIÁNOVÁ, P. VNENK, V. Důsledky domácího násilí na civilní řízení. *Rodinné listy* č. 11/2016, s. 4-6. ISSN 1805-0824.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Aktuální principy pomoci obětem trestných činů a násilí. *Právo a rodina*. č. 9/2018. s. 1-6. ISSN 1212-866X.

ČUHELOVÁ, K., ŠÍNOVÁ, R. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy* č. 3/2013. s. 104. ISSN 1210-6410.

GŘIVNA, T., VÁLKOVÁ, H. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*. č. 9/2017. s. 195. ISSN 1213-5313.

HRDLIČKOVÁ, Ivana. Domácí násilí a jak se mu bránit. *Zdravotnictví a právo*. 2010, 14(2). s. 14-17. ISSN 1211-6432.

JELÍNEK, Jiří. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie* č. 5/2013. s. 27. ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, J., PELC, V.: Zákon o obětech trestných činů-jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*. č. 11/2015, s. 19. ISSN 1210-6348.

MELZER, Filip. TÉGL, Petr. ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy* č. 19/2014, s. 649. ISSN 1210-6410.

SHERMAN L. W. a R. A. BERK. The Specific Deterrent Effects of Arrest of Domestic Assault. *American Sociological Review*. volume 49, issue 2. 1984. s. 261-272. ISSN 0003-1224.

ŠUBRT, Milan. Domáci násilí a vykázání. *Trestní právo*. 2011, 15(6). s. 18-24. ISSN 1211-2860.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

Akční plány v oblasti prevence domácího a genderově podmíněného násilí. Vláda ČR. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/-130347/>.

ACKERMAN, Courtney. *Learned Helplessness: Seligman's Theory of Depression (+ Cure)*. Positive Psychology Program - Your One-Stop PP Resource [online]. [cit. 29.09.2018]. Dostupné z: <https://positivepsychologyprogram.com/learned-helplessness-seligman-theory-depression-cure/>.

Bezpečné soužití - poradenství a terapie osobám, které mají problémy se zvládnutím agrese. Persefona.cz. Pomoc obětem domácího násilí a znásilnění [online]. Copyright © Persefona 2015 [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/bezpecne-souziti-poradenstvi-a-terapie-osobam-ktere-maji-problemy-se-zvladanim-agrese>.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Zatím víme víc o ohrožených osobách*. in Zpravodaj BKB 1/2003. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 04.10.2018] Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>.

DANKOVÁ, K., PELC, V. *Právní pomoc obětem trestných činů*. 1. vydání. Praha: CSSP. 2014. s. 45-46. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/24898-publikace-k-domacimu-nasili>.

Dejme (že)nám šanci. Asociace pracovníků intervenčních center. [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=373.

Dejme (že) nám šanci a Norské fondy. [online]. Copyright © 2018 Nadace Open Society Fund Praha [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.dejmezenamsanci.cz/dejme-zenamsanci-a-norske-fondy/>.

Děti - svědci násilí. ROSA nezisková organizace. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. Copyright © 2014 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/deti-svedci-nasili/>.

Domáci násilí (e-learning). [online]. Copyright © 2018 Nadace Open Society Fund Praha [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: <http://www.dejmezenamsanci.cz/vystupy/zlepseni-praxe-pri-prevenci-identifikaci-a-eliminaci-domaciho-nasili-prostrednictvim-profesni-specializace-domaci-nasili-e-learning/>.

Domáci násilí. Úvod. proFem, o.p.s. [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/clanek.aspx?a=55>.

Domáci násilí. ROSA nezisková organizace. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. Copyright © 2014 [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>.

Domáci násilí - Vyhlášení dotačního titulu "Sociálně patologické jevy - domácí násilí" pro rok 2018. Prevence kriminality v České republice - Prevence kriminality [online]. Copyright © 2018 [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/projekty/dotace-upr/domaci-nasili/vyhlaseni-dotacniho-titulu-socialne-patologicke-jevy-domaci-nasili-pro-rok-2018-554cs.html>.

Dotační a akreditační řízení Ministerstva spravedlnosti na rok 2018 - Rozvoj probačních a resocializačních programů pro dospělé pachatele. Portál justice. [online]. Copyright ©2017 Ministerstvo spravedlnosti ČR. [cit. 22.11.2018]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=6687&d=356848>.

European Commission. NON. NO. NEIN. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/justice/saynostopvaw/eu-actions.html>.

European Union Agency for Fundamental Rights. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://fra.europa.eu/cs>.

Gender: Základní pojmy. ČSÚ. Český statistický úřad. ČSÚ [online]. [cit. 05.06.2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy.

Chart of signatures and ratifications of Treaty n. 210. [online]. Copyright © Council of Europe 2018 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures?p_auth=aeSmNqTb.

Info o domácím násilí. Acorus. [online]. [cit. 07.06.2018]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>.

Istanbulská úmluva vadi nejen církví, ale i advokátům. Bojí se prolomení mlčenlivosti. Aktuálně.cz. [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 22.11.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nejen-cirkev-istanbulska-umluva-vadi-i-advokatum-boji-se-pro/r~23d6658ad6cd11e890ecac1f6b220ee8/>.

Kampaň Mlčení bolí. Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=745.

Kampaně. ROSA spolek - stop násilí na ženách. [online]. Copyright © 2014 ROSA. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/projekty/kampane/>.

Kázání Mons. Petra Piřhy v katedrále sv. Víta. Kolegiální kapitula Všech svatých na Hradě Pražském. [online]. [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: <http://kapitulavsv.cz/wp-content/uploads/2018/10/Mons.-Petr-Pi%C5%9Aha-K%C3%A1z%C3%A1n%C3%AD-o-sv%C3%A1tku-sv.-V%C3%A1clava-L.P.-2018.pdf>.

Kněžinek: Istanbulská úmluva žádné změny v českém právu nevyvolá. Deník.cz [online]. Copyright © VLTAVA LABE MEDIA a.s., 2018, [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/knezinek-istanbulska-umluva-zadne-zmeny-v-ceskem-pravu-nevyvola-20181101.html.

Love and Respect. profFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/projekt-love-and-respect.aspx>.

Metoda SARA DN. DONA linka [online]. [cit. 12.10.2018]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>.

MKN Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. ÚZIS ČR. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. [online]. Copyright © World Health Organization 2016 [cit. 05.10.2018]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn>.

Mlčení bolí. [online]. Dostupné z: <http://www.mlceniboli.cz/>.

Muži jako oběti domácího násilí. Prevence domácího násilí. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 06.10.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>.

Muži proti násilí na ženách a dětech. *Bílá stužka – Muži proti násilí na ženách a dětech*. [online]. Copyright © 2018 [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/>.

Násilí ve vztazích. [online]. Copyright © 2018 [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.nasilivevztazich.cz/>.

Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí. Ministerstvo vnitra ČR. [online]. Copyright © 2018 Ministerstvo vnitra ČR. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-nasili-neziskove-organizace-poskytujici-pomoc-obetem-domaciho-nasili.aspx>.

O nás. proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/o-profem.aspx>.

O nás. Poslání. Acorus. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>.

O nás. To je rovnost!. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.tojеровnost.cz/cs/o-nas>.

Poslání a činnost APIC. Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=145.

Poslání a činnost. Bílý Kruh Bezpečí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>.

Právní projekt AdvoCats for Women. proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/projekt-advocats.aspx>.

Prevence domácího násilí. [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>.

Probační a mediační služba ČR. *Projekty. Proč zrovna já? II*. [online]. Copyright © pmscr.cz [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/proc-zrovna-ja-ii/>.

Probační a resocializační programy pro dospělé pachatele akreditované na období 2017-2018. Portál justice. [online]. Copyright ©2017 Ministerstvo spravedlnosti ČR. [cit. 22.11.2018]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=6687&d=354022>.

Program Viola. Centrum sociálních služeb Praha. [online]. Copyright © Centrum sociálních služeb Praha [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/24868-informacni-a-poradenske-centrum-viola>.

Projekt Právní poradenství. proFem, o.p.s. [online]. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/projekt-pravni-poradenstvi.aspx>.

Publikace, analýzy. Asociace pracovníků intervenčních center [online]. Copyright © [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=159.

Publikace. Sdružení pro integraci a migraci [online]. Copyright © 2011 [cit. 10.10.2018]. Dostupné z: <http://www.migrace.com/cs/podpora/publikace>.

Rada vlády pro rovnost žen a mužů podpořila urychlenou ratifikaci Istanbulské úmluvy. To je rovnost!. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: <http://www.tojеровnost.cz/cs/10-aktuality/200-rada-vlady-pro-rovnost-zen-a-muzu-vyzvala-k-urychlene-ratifikaci-istanbulske-umluvy>.

Registr poskytovatelů sociálních služeb. Integrovaný portál MPSV. [online]. [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: [www.http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?pg=1&zaok=&sd=interven%C4%8Dn%C3%AD+centra&zak=&SUBSESSION_ID=1541065708661_1#results](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?pg=1&zaok=&sd=interven%C4%8Dn%C3%AD+centra&zak=&SUBSESSION_ID=1541065708661_1#results).

ROSA nezisková organizace. ROSA spolek - stop násilí na ženách. [online]. Copyright © 2014 ROSA. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/>.

Seminář o Istanbulské úmluvě. Bulletin advokacie, odborný právní portál. [online]. [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>.

Statistiky. Bílý Kruh Bezpečí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 05.10.2018]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/statistiky/>.

Statistiky. Prevence domácího násilí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 12.10.2018]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>.

Statistika za rok 2016. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. [cit. 04.10.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2017/11/ROSA-statistika-za-2016-web.pdf>.

Stop násilí. [online]. Copyright © 2014 ROSA. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://stopnasili.cz/>.

STOP NÁSILÍ PRO ZDRAVOTNICTVÍ. ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. Copyright © 2014 ROSA [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/projekty/stop-nasili-pro-zdravotnictvi/>.

Summary of the FRA Survey “*Violence against women across the EU: Abuse at home, work, in public and online*” – basic data about the 28 countries [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/source/pdf/Fra%20results%20-%20countries%20summery.pdf>.

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta. Vláda ČR [online]. [cit. 04.11.2018]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/brozura_IU.pdf.

Veřejnost a domácí násilí. Květen 2015. Domácí násilí po dobrém. Čas Robinsonů [online]. [cit. 04.06.2018]. Dostupné z: <http://casrobinsonu.cz/wp-content/uploads/2015/06/06-prezentace-cas-robinsonu.pdf>.

Violence against women: an EU-wide survey. Main results report. European Union Agency for Fundamental Rights. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách. Vláda ČR. [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/prevence_domaciho_nasili/vybor-pro-prevenci-domaciho-nasili-121940/.

Z lásky nenávisť. Česká televize. [online]. [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10617868301-z-lasky-nenavist/21556226531/>.

Z lásky nenávisť 2 - Domácí násilí na mužích. Česká televize. [online]. [cit. 01.11.2018]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11736765826-z-lasky-nenavist-2-domaci-nasili-na-muzich/21756226630/>.

Základní informace. DONA linka [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 09.11.2018]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/dona-linka/zakladni-informace/>.

Zákon na ochranu před domácím násilím. Bílý Kruh Bezpečí [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, o.s. [cit. 11.10.2018]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>.

Život90. Kdo jsme. [online]. Copyright © Život90 2008 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/284-kdo-jsme>.

Život90. Novinky. [online]. Copyright © Život90 2008 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/202-senior-telefon/223-tyrani>.

4. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

5. Seznam použitých mezinárodních smluv

Úmluva o právech dítěte z roku 1981. United Nations. Informační centrum OSN v Praze [online]. Copyright (c) UNIC Praha. [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/knihovna/dokumenty/osn/>.

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí z roku 2011. [online]. Copyright © Council of Europe. 2018 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16808e95e1>.

6. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 3. 6. 1983 sp. zn. 5 Tz 14/83. R 20/1984 tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. 4 Tdo 525/2013.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1459/2012.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014.
Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 3512/14
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 5 As 84/2008.

7. Seznam ostatních zdrojů

Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015–2018. [online]. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili.pdf>.

Beijing Declaration and Platform for Action. United Nations. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>.

Declaration on the Elimination of Violence against Women. United Nations General Assembly. [online]. [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/104.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. United Nations [online]. Copyright © 2000 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm>.

Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014. [online]. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

Plán práce Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách na rok 2018. Vláda ČR [online]. [cit. 08.11.2018]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Prevence_domaciho_nasili/Plan_prace_Vyboru_pro_prevenci_DN_2018.pdf.

Recommendation No. R (85) 4 of the Committee of Ministers to Member States on Violence in the Family. Adopted on 26. March 1985. [online]. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804f120d>.

Vienna Declaration and Programme of Action. [online]. Copyright © OHCHR 1996 [cit. 03.11.2018]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx>.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166, ze dne 23. prosince 2009, o provádění vykázání.

Domácí násilí a jeho prevence

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce komplexně zpracovává problematiku domácího násilí a jeho prevence. Domácí násilí je hluboce zakořeněný sociálně patologický jev, o kterém se společnost v posledních desetiletích osměluje stále více a otevřeněji hovořit. Jeho specifikum nespočívá v podobě násilí, kterému je oběť vystavována, ale v prostředí, v němž k němu dochází. Jedná se o soukromé prostředí rodiny, jež je skryto před zraky veřejnosti. Tento aspekt činí z domácího násilí jev nejen závažný, ale také velmi těžko odhalitelný a postižitelný. Je proto nutné přistupovat k řešení domácího násilí velmi důsledně a s odbornými znalostmi. V první části se práce zaměřuje na teoretické vymezení domácího násilí, předkládá možné definice tohoto pojmu, uvádí znaky domácího násilí a vyvrací některé mýty zlehčující tento společenský problém. Dále je v této části obsažen přehled typologie domácího násilí a forem násilného jednání. Poslední kapitola první části je věnována zkoumání příčin domácího násilí a jeho pachatelů, včetně jejich členění a možných účinků terapeutických programů pro násilné osoby. Zabývá se též oběťmi domácího násilí, jejich možnými reakcemi na tento jev a následky, které na nich zanechává. Druhá část práce v úvodu poskytuje přehled vývoje právní úpravy české republiky v oblasti domácího násilí, v následujících kapitolách se potom zabývá ochranou, kterou obětem domácího násilí poskytuje hmotné a procesní právo správní, občanské a trestní. Pozornost je věnována též zákonu o obětech trestných činů a intervenčním centrům. Poslední, devátá kapitola obsahuje výklad týkající se preventivních aktivit probíhajících jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni státu. Poměrně rozsáhlá část této kapitoly se zabývá tzv. Istanbulskou úmlouvou, a to mj. vzhledem k aktuálnímu rozhodování o její ratifikaci Českou republikou. V závěru práce je zařazeno stručné zhodnocení současného řešení problému domácího násilí v České republice a předloženo několik návrhů za účelem zlepšení prevence a potírání tohoto jevu a ochrany jeho obětí.

Klíčová slova

domácí násilí, prevence, oběť domácího násilí

Domestic violence and its prevention

Abstract

Presented thesis is focused on a comprehensive analysis of domestic violence and its prevention. Domestic violence can be described as a deeply rooted socially pathological phenomenon about which the society dares to talk more and more openly over the last few decades. Its unique characteristic does not lay in the form of violence the victim has to endure but in the place in which the violence occurs. It is a private family environment which is hidden from the sight of the public. Due to this aspect domestic violence is not only a serious problem but also a problem that is very difficult to detect and repress. Because of this it is vital to access domestic violence with great care, consistency and expertise. In the first part the thesis focuses on theoretical description of domestic violence, presents possible definitions of the concept, states the characteristics of domestic violence and refutes certain myths which trivialise this social problem. Further in this part an overview of typology of domestic violence and forms of violent conduct is included. The last chapter of the first part is dedicated to analysing the causes of domestic violence and its perpetrators including their classification and possible effects of therapeutic programs for violent persons. This chapter also addresses the victims of domestic violence, their possible reactions to this phenomenon and the effects domestic violence leaves on them. The opening chapter of the second part of the thesis provides an overview of evolution of the Czech legislation on domestic violence. The following chapters analyse the protection which is provided to the victims of domestic violence by substantive and procedural provisions of administrative, civil and criminal law. Attention is also paid to the act on the crime victims and to the intervention centres. The last chapter of the thesis contains a summary of preventative initiatives organised on international as well as national level. Considering the ongoing debates about ratification of the Istanbul treaty by the Czech Republic a relatively large part of this chapter is dedicated to the analysis of this treaty. The conclusion includes a brief evaluation of the current solution of domestic violence in the Czech Republic and presents several suggestions in order to improve the prevention and repression of this phenomenon and the protection of its victims.

Key words

domestic violence, prevention, victim of domestic violence